

YENİ ÇAĞ

- **E. Honeker:** Emperyalizme karşı ortak savaşta komünistlerin sorumluluğu
- **A. Levkovski, H. Safari:** Asya ve Afrika ülkelerinde devlet sektörünün sosyal yapısı
- **Y. Prajski:** Sendika hareketinin yeni ve eski yanı
- **K. Zarodov:** Büyük Oktobr ve tekcephe sorunu
- **D. Atsel:** Yeni İnsanın eğitimi

Ozel sayfalar

- Türkiye Komünist Partisi MK'nin bildirgesi
- Türkiye Komünist Partisi MK'nin açıklaması
- **A. Saydan:** 14 Ekim seçimleri, sonuçları, yarattığı yeni sorunlar, Türkiye sınıf savaşında yeni aşama

10 (112)
Ekim
1973

BARIS VE SOSYALIZM PROBLEMLERİ

Emperyalizme karşı ortak savaşta komünistlerin sorumluluğu

Erih Honeker

ASBP MK Birinci Sekreteri

Sosyalizm ile emperyalizm arasında, barış güçleri ile harp kuvvetleri arasında çarpışmanın sürüp gitmekte olduğu dünyamızda çok önemli gelişmeler oldu. Sovyetler Birliğinin ve onun etrafında yekpâre bir birlik meydana getiren sosyalist ülkelerin kudret ve etkisinin artması, halkların yalnız ulusal ve sosyal ezgiden değil, aynı zamanda harp tehlikesinden de azat olmalarını çabuklaştırıyor. Emperyalizm genel bunalımın şiddetlenmesini, toplumsal sisteminin iç ve dış çelişkilerinin keskinleşmesini durdurabilmiş ve yumuşatabilmiş değildir. Onun saldırganlık politikasının eylem alanı daha da daralmış bulunuyor. Komünist ve işçi partileri arasında ve aynı zamanda anti-emperyalist güçler arasında birliğin durmadan güçlenmesi, uluslararası problemlerin barış ve sosyal ilerleme yararına yapıcı çözümü yoluna gidilmesini bir hayli kolaylaştırmıştır.

Hayat, 1969 yılında Moskova'da yapılan Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı'nın, olayları ve durumu Marksçı-Leninici açıdan isabetle değerlendirdiğini tamamiyle doğrulamıştır. Tarihsel sürecin gelişmesi boyunca dünya komünist hareketi yeni mevziler elde etmekte, zamanımızın en önemli ve en etkili politik hareketi olarak gitgide daha eylemsel biçimde kendini göstermektedir. Bütün ülkelerin komünistleri, Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi prensipleri temeli üzerinde günden güne daha sıkı bir birlik meydana getirmektedirler. Komünistler, bu sayede, devrimci ve genel demokratik hareketin karşı karşıya bulunduğu önemli ve ertelenmez pratik sorunları çözebilmektedirler. Onlara, gelecekte de, uluslararası gerginlikte bugün sağlanmış olan hafiflemeyi koruma ve sürdürme bakımından, barış ve sosyalizm ideallerini za-

ferlere ulaştırma bakımından büyük bir rol düşmektedir. Komünistlerin ortak mücadelede giderek artan sorumluluğu tarihsel gelişmenin yasallığıdır.

Bugün dünyamızdaki hangi olumlu değişmeyi ele alırsak alalım, hep-
sinde sosyalizmin rolü açıkça görölüyor. Dünya çapındaki hareketimizin
en tecrübeli ve güvenilir müfrezesi olan Sovyetler Birliği Komünist Partisi,
XXIV. Kongresinin o coşkunluk verici programını gerçekleştirerek, insanlığa
geleceğin yolunu gösteriyor. Alman Sosyalist Birlik Partisi, VIII. Kongresi-
nin kararları gereğince, sosyalist topluluğumuzu oluşturan diğer ölkeler
kardeş partileri de belirlemiş oldukları prensipleri kılavuz edinerek, plâna
dayanan çalışmalarla gelişmiş sosyalist toplumu kuruyorlar. Sosyalizmin
tükenmez güç kaynaklarından gitgide daha büyük ölçüde yararlanılıyor,
yeni düzenin üstünlükleri günden güne daha açık ve daha inandırıcı bi-
çimde kendini gösteriyor.

Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde ASBP VIII. Kongresince belirlenen
ekonomi politikası, iktisadi hayatta gözle görölür ve elle tutulur bir sağ-
lamlaşmaya, bir yeni yükselişe yol açtı. 1972 yılı plân ödevleri fazlasıyla
yerine getirildi; 1973 yılının ilk yarısı da yine böyle iyi sonuçlar verdi.
Beşyılılık plânın ikinci yarısına geçiş kertesinde, cumhuriyetimizin, toplum-
sal hayatın bütün alanlarında sevinç verici başarılarla ulaşabildi. Üretim
alanındaki bu başarıların hepsi, ASBP VIII. Kongresinin ortaya koyduğu
temel ödev gereğince, halkın maddi ve kültürel yaşayış düzeyinin daha
da yükseltilmesine hasredildi. Bu da, emekçilerin konut koşullarının iyileş-
tirilmesi, kiralardan azaltılması, asgari aylıkların yükseltilmesi, yeni evlere
ve çok çocuklu ailelere yardım sağlanması, emekli aylıklarının hissedilir
derecede artırılması gibi önemli sorunların çözümünde ileri adımlar atma-
mıza olanak verdi.

Ekonomik Yardımlaşma Konseyi (EYK) üyesi ölkelerin sosyalist ekono-
mik bütünleşmesi, maddi üretimin toplumsal hayatta çözümleyici alanı
teşkil etmesi, dolayısıyla bütün sosyalist kuruculuk alanları üzerinde etki
yapan ve büyük bir atılım gücüyle geleceğe yönelen bir sürecin başlangıcı
oldu. Halk ekonomilerinin plânlı olarak birbirine örölmesi, kardeş ölkeler-
in ekonomik potansiyelinin hızla gelişmesi için, bilimsel-teknik devrimin
sorunlarının sosyalizm yararına, dolayısıyla halkın yararına çözölmesi için
nitel bakımından yeni koşullar yaratıyor. Sosyalist devletlerin sanayi üre-
timinin artışı, bu devletler topluluğunun ekonomik dinamiziğinin yükselişine
tanıklık ediyor. Netekim, sosyalist devletlerde sanayi üretimi 1950 yılına
kıyasla % 680 oranında bir yükseliş göstermiştir. Buna karşılık, aynı bu
20 yıl içinde gelişmiş kapitalist memleketlerde bu yükseliş ancak % 280
oranındadır. Yeryüzünün % 18'i kadarını kaplıyan sosyalist topluluk, artık
dünya sanayi üretiminin üçte birinden fazlasını vermektedir.

Bütün kardeş ölkelerin, kendi Marksist-Leninist partilerinin yönetimi
altında, sosyalist ekonomik bütünleşmeyi hızlandırmak ve derinleştirmek

için enerjik biçimde çalışmakta olduklarını güvenle söyleyebiliriz. Bu çaba, EYK XXVII. dönem toplantısının kararlarında ve daha sonra bu ortak kararları pratik ekonomik sonuçlara çevirmek üzere alınan tedbirlerde ve büyük girişimlerde ifadesini bulmaktadır. Ülkelerimiz, ortak amaca ulaşabilmek üzere, muazzam coğrafi kesimler üzerinde, olanca güçlerini verimli bir işbirliğinde toplamaktadırlar.

Sosyalizmin başarıyla kurulması ve kardeş ülkelerin ekonomik bütünleşme temeli üzerinde gitgide daha sıkı birleşmeleri sayesinde, sosyalist devletler topluluğu günden güne daha açık biçimde bir hür halklar ittifakı haline geliyor. Sosyalizm pratikte yeni niteliklere sahip bir hayat yaratıyor. İnsanın mutluluğu bu hayatın merkezini teşkil ediyor. İnsan, burada, tarihte ilk defa olarak, kapitalist ezgici ve sömürücüler için değil, kendisi için çalışıyor. Burada, insanın bütün yaratıcı kabiliyetleri, toplum yararına ve kendi selâmeti için serbestçe ve tamamiyle belirebiliyor.

Sömürü ve ezgi yükünün emekçi insan için giderek dayanılmaz bir hal aldığı emperyalizmde durum başkadır. Burada, bilimsel-teknik ilerleme, emekçilerin sırtından tekellerin daha yüksek kazançlar elde etmeleri için kullanılıyor. Gitgide bir avuç finans oligarşisi temsilcisi ile halkın çoğunluğu arasında çelişkiye dönüşen emek ile sermaye arasındaki temel çelişki alabildiğine keskinleşiyor. Emperyalist devletler ile bağımlı kıldıkları ülkeler ve sosyal-ekonomik gelişmeleri yeni-sömürgecilik tarafından kösteklenen, felce uğratılan ülkeler arasındaki uzlaşmaz zıtlık şiddetleniyor. Emperyalizmde hüküm süren düzensiz gelişme kanunu, bugün tekelci sermayenin başlıca güçleri arasındaki uzlaşmaz zıtlıkların gözle görülürcesine şiddetlenmesi sonucunu doğuruyor. Burjuva ideolog ve politikacılarının artık emperyalizmde «hasta toplum»dan yakınmaları sayılamıyacak kadar çoğalıyor. Geçenlerde bir Amerikan politikacısı, bu toplumun «yoksulların maddi ihtiyacını, zenginlerin de mânevi yoksulluğunu giderme»de aciz gösterdiği takdirde, artık «yaşama gücünü yitirmiş ve dolayısıyla kurtarılmaya değmez olacağı»nı yazmış bulunuyor. Böylesi bir toplum gerekten de kurtarılmaya değmez ve batması da kaçınılmazdır.

Geçtiğimiz yıllar içinde uluslararası alanda güçler dengesindeki değişimlerin, politik manzaradaki değişimlerin sonucu olarak, barış mücadelesi için daha elverişli koşullar yaratıldı. Sosyal düzenleri ayrı devletlerin barış içinde yanyana yaşamalarının, topyekûn yeni yıkım harplerinin biricik alternatifi olduğu bilinci artık her yerde üstün gelmeye başladı. Bu alanda her şeyden önce Sovyetler Birliğinin girişken ve ardıcıl dış politikası sayesinde, sosyalist topluluğun SBKP XXIV. Kongresi tarafından önerilen Barış Programı temeli üzerindeki uyumlu ortak eylemleri sayesinde başarıya ulaşılabildi. Buna, uluslararası işçi sınıfının yürüttüğü anti-emperyalist savaşın, halkların ulusal kurtuluş hareketinin, özellikle de harp aleyhtarı cephenin güçlenmesi çok yardım etti. Emperyalizmin, sosyalizmi

«geri

leri suya düşürüldü. Emperyalizm tarafından ısrarla uygulanan bu serüvenci global stratejinin yenilgiye uğratılması, bizim dünya çapındaki hareketimizin bir başarısı, 1969 yılı Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı'nca işlenip kabul edilen genel politik hattın zaferi oldu. Böylece, kapitalist memleketlerde burjuvazinin gerçekçi düşünebilen çevrelerinin, artık gerginliği azaltma, barış ve güvenlik yoluna koyuldukları bir süreç başladı.

ABD, FAC hükümetleri ve diğer batı yarımküresi devletleri, bir dizi önemli anlaşmalar imzalayarak, barış içinde yanyana yaşama prensiplerini, sosyalist ülkelerle ilişkilerini biçimlendirmede temel olarak kabul etmiş oldular. Her şeyden evvel SSCB ile FAC arasındaki antlaşmayı ve ayrıca ADC ve FAC arasındaki ilişkilerin temelleri antlaşmasını da içeren bütün Avrupa antlaşmaları sistemi hep buna dayanılarak gerçekleştirildi. Bu belgelerde, sosyalist Alman Demokratik Cumhuriyeti'mizin bütünlüğü, egemenliği ve uluslararası rolü bir kere daha belirtiliyor ve kabul ediliyor. Bugün 90'dan fazla devlet ADC ile diplomatik ilişkiler kurmuş bulunuyor. Artık İkinci Dünya Harbi ve harp sonrası gelişme sonuçlarının değiştirilemeyeceği gerçeğinin FAC hükümet çevrelerinde de anlaşılmakta olduğu görülüyor.

SBKP MK Genel Sekreteri L. İ. Brejnev yoldaşın Birleşik Amerikayı ziyaretinin ve özellikle bu ziyaret sırasında imzalanan nükleer harbi bertaraf etme anlaşmasının çok büyük bir önemi vardır. Bu, atom çağında imzalanan bu tür anlaşmaların birincisidir ve sonuç belirleyici bir karakter taşımaktadır. Bu suretle, SSCB, 1969 yılı Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı'nın birincil olarak belirlediği ödevin, yani «*evvelce olduğu gibi, bugün de, harp tehlikesine karşı, halkları yığınsal yokolma ile tehdit etmiye devam eden bir dünya nükleer harbi tehlikesine karşı mücadele, bütün dünyada barış için mücadele, anti-emperyalist güçlerin birleşik eylemlerinin ana halkası olarak kalmaktadır.*» (!) cümlesiyle ifade edilen ödevin yerine getirilmesine çok önemli bir katkıda bulunmuş olmaktadır.

30–31 Temmuz 1973 günlerinde Kırım'daki dostluk buluşması sırasında, sosyalist ülkeler komünist ve işçi partileri yöneticileri, elbirliğiyle yürüttükleri barış taarruzunda elde edilen önemli başarıları belirlediler. Viyetnamda harbe son verilmesi, ADC'nin uluslararası hukuk kuralları gereğince tamamiyle tanınması, ÇSSC ile FAC arasındaki ilişkilerin düzeltilmesi, Küba'nın uluslararası durumunun sağlamlaşması ve nihayet Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansına doğru ilk somut adımın atılması hep barış taarruzu başarılarının kanıtlarıdır. Bilindiği gibi, sosyalist devletler,

(!) «Komünist ve işçi partileri uluslararası danışma toplantısı». Moskova, 1969, s. 33.

Avrupa güvenliğini sağlamaya ilişkin temel sorunların ele alındığı hazırlık çalışmalarına aktif olarak katılmakta, gerginliği azaltma sürecinin geliştirilip derinleştirilmesine, güvenlik ve işbirliğinin sağlam temeli olacak sonuçlara varılmasına ortak çabalarıyla yardım etmektedirler. Bu da bütün halkların yararına olacak, onların menfaatlerine, barışa ve sosyalist ülkeler ile kapitalist memleketler arasında karşılıklı faydaya dayanan ekonomik ilişkilerin genişlemesine hizmet edecektir.

Kırım'daki dostluk buluşmasına katılanlar, uluslararası alanda gerçekleştirilen olumlu değişimleri bütün ilgili devletlerin ortak çabalarıyla pekiştirmenin, imzalanmış olan anlaşma ve antlaşmaları pratikte ardıcıl olarak uygulamanın, ana hedefe, yani dünya barışının sağlanması hedefine doğru sapmaksızın ilerlemenin önemini belirttiler. Bu ortak çabalar içinde, sosyalist ülkeler, politik gerginliği hafifletmenin askeri gerginliğin azaltılmasıyla tamamlanması için, bunun da silâhsızlanma yolunda somut adımlar atılmasına yol açması için çalışmaktadırlar. Barışın «otomatik» biçimde sağlanması olur iş değildir. Bugün kapitalist memleketler hükümetleri barış içinde yanyana yaşamayı kaçınılmaz olarak kabul etseler bile, gerginliğin azalmasını yarın kapitalizmin yararına ve sosyalizmin zararına kullanmaya kalkışmayacakları söylenemez. Ulaşılan başarıların ardıcıl çabalarla pekiştirilip genişletilmesi ve bunların artık dönüşsüz kılınması için mücadele edilmesi gereklidir. Bugün hâlâ «soğuk harp» ruhunda hareket ederek uluslararası gerginliğin azaltılmasına karşı koymaya çalışan, yeni anlaşmalardan yararlanarak eski politikayı sürdürmek isteyen, harp hazırlıklarının hızlandırılmasında ve askeri bütçelerin artırılmasında ısrar eden kuvvetlere karşı uyanık olmalıyız.

Partimizin VIII. Kongresinde belirtildiği üzere, barışı güçlendirme politik hattının daima bütün ülkeler ve kıtaların özgürlük ve bağımsızlık savaşçılarına dayanışma gösterilmesiyle bağlanması gereği sosyalist dış politikanın özlüğünden ileri gelmektedir. Biz, Paris Anlaşması'nın bütün ilgili taraflarca titizlikle uygulanmasında ısrar eden Viyetnam Demokratik Cumhuriyetini ve Güney Viyetnam Geçici Devrimci Hükümetini destekliyor, kardeş Viyetnam halkına sosyalizm kuruculuğuna devam edebilmesi için gerekli yardımlarda bulunuyoruz. Öte yandan, biz, genel barış için bir tehlike gizlemeye devam eden Yakın-Doğuda durumun iyileştirilmesini de istiyoruz. Yakın-Doğuda durum, ancak İsrail silâhlı kuvvetlerinin işgal ettikleri bütün Arap topraklarından tamamen çekilmeleri, bu bölge devletlerinin ve halklarının, aynı zamanda Filistin Arap halkının bağımsızlıklarına ve yasal haklarına saygı gösterilmesi temeli üzerinde çözülebilir.

Barış içinde yanyana yaşama politikası, harbi ve devletlerarası ilişkilerde kuvvete başvurulmasını önlemek, hiç de insanlık düşmanı emperyalist düzenle her hangi bir uyuşma anlamına gelmez. Sınıflar arasında, sosyalizm ve kapitalizm sistemleri arasında mücadele diğer bütün alan-

larda günden güne daha da şiddetlenip yaygınlaşmaktadır. Ne var ki, sosyalist ülkeler, kendi düzenlerinin tarihsel bakımdan üstünlüklerini barış koşulları içinde daha inandırıcı biçimde gösterebileceklerdir. Sosyalizmin politik, ekonomik ve moral önemi artacak, uluslararası olaylar üzerindeki etkisi güçlenecektir. Komünistler ve bütün devrimciler, emperyalizmin saldırgan güçleri karşısında direnmek, kapitalist memleketler hükümetlerini harp tehlikesini azaltıcı yeni adımlar atmaya zorlamak üzere daha çok imkânlar elde edeceklerdir.

Emperyalizm, tarihi boyunca, kendi iç çelişkilerinden sıyrılabilmek için, çoğu defa uluslararası alanı kullanmıştır. Emperyalizm tarafından açılan ve halklara yıkım getiren iki dünya harbi bunun kanıtıdır. Bugün sosyalizmin kudreti ve imzalanan antlaşmaların hukuki gücü emperyalizme artık bu yolu kapadığından, bu durumun, halkların kapitalizme karşı, sosyal ilerleme, demokrasi ve sosyalizm için yürüttükleri mücadele üzerinde olumlu etkiler yapması doğaldır. Bu mücadele, bütün burjuva teorilerine rağmen devam etmektedir. Bu gerçek tartışma götürmez. Ancak sosyalist devrim süreci boyunca sömürü sisteminin yokedilmesi sonucunda, ancak komünizmin bütün dünyada üstün gelmesi sonucunda, ancak yeni toplum düzeninde insanlık tarihi bir sınıf mücadelesi tarihi olmaktan çıkacaktır.

Bilindiği gibi, sosyalist ülkeler, kendi toplumsal sistemlerini diğer devletlere herhangi bir biçimde dayatma niyetinden uzaktırlar. SBKP MK Genel Sekreteri L. İ. Brejnev yoldaş, 10 Temmuz 1973 günü Moskova'da Viyetnam Demokratik Cumhuriyeti parti ve hükümet heyetinin kabul resminde gayet haklı olarak şöyle demiştir: «Kendi toplumsal düzenini seçmek, kaderini belirlemek her halkın dokunulmaz hakkı olmalıdır.» ⁽²⁾ Sürekli ve sağlam barış da, bu kendi kaderini belirleme hakkını gerçekleştirmenin önemli şartıdır.

Sosyalist devrim her memlekette somut objektif ve sübjektif koşullar ister. Devrim ihraç edilemez. Bununla beraber, sosyalist devletler karşı-devrim ihracına da göz yumamazlar. Komünistler, halkların iç işlerine her türlü emperyalist karışmanın kesinlikle aleyhindedirler.

Uluslararası gerginliğin azaltılması emperyalizmin iç çelişkilerini elbette gidermez. Bunun gibi, silâhlanmanın sınırlandırılması da emperyalistlerin kazanç hırslarını yatıştırmaz. Bir başka deyişle, kapitalist toplum sisteminin bunalımı devam edecek ve kaçınılmaz olarak şiddetlenecektir. Bu her şeyden önce emek ile sermaye arasındaki ana çelişkiyi kapsar. Bundan ötürü, işçi sınıfının kapitalizme karşı mücadelesi daha elverişli koşullar içinde gelişecek ve sosyal-ekonomik sistemin değiştirilmesinde menfaati olan daha geniş çevreler de bu mücadeleye çekilebilecektir. Bu yargıyı, Fransız Komünist Partisi MK Plenumunda okunan dış politika raporu da

⁽²⁾ «Pravda», 1. VII. 1973.

desteklemektedir. Raporda şöyle deniliyor: «Biz, sosyalizm uğrunda mücadeleimizi güçlendirmek için, bu mücadelenin üstün gelme saatini yaklaştırmak için bu koşullardan mutlaka yararlanmalıyız. Biz barış ve sosyalizm, memleketimizde de sosyalizm istiyoruz. Bu bizim Fransız işçi sınıfı ve Fransa halkı bakımından ödevimizdir, bu, aynı zamanda da enternasyonal ödevimizdir.» (3)

Bu koşullar, ayrıca, anti-emperyalist savaşın geniş bir temel üzerinde yükselmesine de yardım ediyor. Barışın sağlanmasını ve yeni bir dünya harbinin önlenmesini isteyenler, sosyal düzenleri ayrı devletlerin barış içinde beraberlik koşullarında işbirliği yapmalarından yana olanlar günden güne çoğalıyorlar. Anti-emperyalist ve barışsever güçlerin birlikte hareketi yeni nitelik çizgileri kazanıyor. Bazı ülkelerde komünistler, sosyalistler veya sosyal-demokratlar, artık uluslararası sorunlarda işbirliğine doğru yöneliyorlar. ADC başkenti Berlin'de yapılan X. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali sonucunda, aynı zamanda Moskova'da yapılacak olan *Dünya Barışsever Güçler Kongresi*'ne hazırlık sırasında, barış, halklar arasında dostluk ve anti-emperyalist dayanışma için mücadele eden toplumsal güçlerin ve örgütlerin hareketi yeni mesafeler almış bulunuyor. Çeşitli memleketlerde anti-monopolist, anti-emperyalist koalisyonlar ve tekcepheleler meydana getiriliyor.

Komünistlerin taşıdığı sorumluluğun gitgide arttığını kavrayan ASBP, VIII. Kongresinin kararları gereğince, memleketimizde gelişmiş sosyalist toplumu kurma ödevlerinin çözümünü, tüm sosyalist topluluğun daha ileri doğru gelişip güçlenmesi davasıyla sınıksız bağdaştırmayı en önemli ödevi saymaktadır. Biz, SSCB ile kardeşçe birlik ve ittifakı, sosyalizmin, ülkemizdeki sosyalizm kuruculuğunun çözümleyici temeli, bugün ve yarınının garantisi sayıyoruz. Bu kanı, memleketimiz emekçilerini her günkü çalışmalarında kanatlandırıyor. Partimizin, yurttaşlarımızı sosyalist yurtseverlik ve proletarya enternasyonalizmi ruhunda eğiterek yöneldiği başlıca hedef, bu kanıyı durmadan kökleştirmek, sosyalist topluluk ülkeleri halklarıyla dostluğu yorulmak bilmez çabalarla güçlendirmek, uluslararası işçi sınıfı ve ulusal-kurtuluş hareketiyle dayanışma göstermektir.

Sosyalist ülkeler komünist ve işçi partileri, halkların menfaatlerine uygun bir ortak dış politika belirliyor ve uyguluyorlar. Özde ilkeselliği ve esnekliği bağdaştıran bu politika, ultra-devrimci palavraların yabancı olduğu gibi, her türlü hayalcilikten de uzaktır; ve emperyalistlerin şantajı başvurmaları halinde mevzilerini terketme tabansızlığı da bu politikaya sığmaz. Sosyalist topluluk devletlerinin izledikleri ortak dış politikanın gördüğü itibar, bugün dünyada barışı, güvenliği ve halkların menfaatlerini kimlerin savunduğunun ve bunlara kimlerin engel olduğunun açık bir göstergesidir.

(3) L'Humanité, 29. V. 1973.

Partimiz, Çin'in bugünkü yöneticilerinin politikasını, yani sosyalizmin, bütün dünya komünist hareketinin, halkların ulusal kurtuluş hareketinin menfaatlerine aykırı olan politikayı kesinlikle suçlamaktadır. Bu suçlama gereği, onların teori ve pratiğinin tahlilinden doğmaktadır. Bu politikanın özlüğünün olduğu gibi gösterilmesi ve bütün içyüzünün en etraflı biçimde açığa vurulması gereklidir. Marksizm-Leninizmle tamamen ilişkisini kesen bu politika, artık insanlığın ilerilik yolunda engelden başka bir şey değildir. Uluslararası havanın yumuşatılmasına düşman olanlar, bugünkü Çin yöneticilerinin kişiliğinde âdeta pratik omuzdaşlar bulmaktadırlar. Bütün bunlar, halkların barış, demokrasi, ulusal kurtuluş ve sosyalizm uğrunda savaşına büyük zararlar vermektedir. ASBP Merkez Komitesine göre, Çin yöneticilerinin bölücülük politikasını her bakımdan açığa vurmak ve buna karşı canla başla savaşmak, dün olduğu gibi, bugünkü durumda da Marksist-Leninist partilerin ilkesel ödevidir.

Bazan, Maoizme karşı savaşın uluslararası işçi hareketinde öyle temelli açıklamalara konu olabilecek kadar aktüel önemi bulunmadığı gibi görüşler ileri sürenlere rastlanıyor. Bu hiç de böyle değildir. Bütün kanıtları tartarsak görürüz ki, Çin yöneticileri, Sovyetler Birliği etrafında kümelenmiş olan kardeş sosyalist ülkelerin uyumlu dış politikasına karşı ne kadar ateş püskü

emperyalist devletlere yönelik biçimde ayarlamaktadırlar. Çin yöneticilerinin, ana hedeflerine ulaşmak, yani Sovyetler Birliğine, sosyalist devletler topluluğuna ve dünya komünist hareketine zarar vermek üzere, önlerine gelen herkesle prensipsiz bir ittifaka girdiklerini gösteren yeni yeni kanıtlar üstüste yığılmaktadır.

Çin yöneticileri, baştanbaşa yanlış olan «iki dev güç» tezine dört elle sarılarak, kendi gerçek niyetlerini gizlemeye çalışıyorlar. Emperyalist gazetecilik konsernleri basını bu eğilimleri memnuniyetle kaydediyor. Örneğin, Batı Alman «Neue Rhein-Zeitung» gazetesinin geçenlerde yayımladığı bir yazıda şunları okuyoruz: «Çin dış politikasının felsefesi kaba diyebileceğimiz kadar basit»tir, çünkü düsturu şudur: «Ruslar için yararlı olan şey kötü; Ruslara zararlı olan şey de iyidir.» Demek ki, Batı Alman gazetesinin böylece belirli bir sinizimle belirttiği üzere, NATO iyi, «Avrupa Birliği» ise çok daha iyidir. (4) Bu ve benzeri kanıtlar, bize, dünya gerginliğinin azaltılmasına ve sosyal düzenleri ayrı devletler arasında barış içinde beraberlik temeli üzerinde karşılıklı yarara dayanan normal ilişkiler kurma ve geliştirme sürecine Çin yöneticilerinin engel olma denemelerine göz yumulamayacağını göstermektedir.

Barış içinde yanyana yaşama koşullarında ideoloji alanının önemi durmaksızın artıyor. Komünistlerce uygulanan ve halkların objektif menfaat-

(4) Neue Rhein-Zeitung, 22. 3. 1973.

lerine uygun olan politika, bugün hâlâ sermayenin hüküm sürdüğü memleketlerde halkın gitgide yeni yeni çevrelerinin ve yeni yeni eylemcilerinin barış uğrunda aktif mücadeleye seferber edilmelerine olarak veriyor. Bütün kıtalarda gitgide daha çok insan, sosyalist toplum düzeninin insancıl karakterini kavlıyor, bu düzenin başarıları ve perspektifleri hakkında bilgi ediniyor, tarihsel bir çarpışmaya sahne olan günümüzde Marksizm-Leninizm yaşamsal gücünü tekrar tekrar ortaya koyuyor.

Biz, ideolojik taarruzumuzu daima sosyalist ülkelerin ortak barışçıl politik taarruzu ile uygun adım yürütmeye büyük bir önem veriyoruz. Bilindiği üzere, tekelci sermayenin temsilcileri, uluslararası gerginliğin azaltılması havasını kötüye kullanarak, insanların bilinçlerini «kurnaz» anti-komünizmle zehirlemek istiyorlar. Tekelci sermaye temsilcileri sağ ve «sol» oportünizme ve en çeşitli biçimleriyle milliyetçiliğe pek çok bel bağlıyorlar. Partimiz, burjuva ideolojisinin bütün türlerine karşı kesinlikle mücadele, emekçilerin sosyalist bilincini Marksist-Leninist dünya görüşü ruhunda durmadan geliştirme yönündeki çabalarının ayrılmaz, organik bir parçası sayıyor. Komünistler, politik savaşta eylemselliğin, çok defa tecrübeyle de sabit olduğu üzere, ancak ideolojik olgunlukla yükseltileceğini biliyorlar. Aynı zamanda komünistlerin fikrîsel birliği de, uluslararası ve ulusal sınıf mücadelesi problemlerini elbirliğiyle çözme süreci içinde sağlanıyor.

ASBP, dünya komünist hareketinin bir müfrezesi olarak, sosyalist topluluk devletlerinin bu toplulukta ana gücü teşkil eden Sovyetler Birliğiyle ittifakını daha fazla güçlendirmek için, komünist ve işçi partilerinin birliğini sağlamlaştırmak, zamanımızın bütün devrimci ve demokratik güçlerinin tevküt haline gelmeleri için elinden geleni yapmayı birincil enternasyonal ödevi saymaktadır.

Asya ve Afrika memleketlerinde devlet sektörünün sosyal yapısı

Aleksey Levkovski

Ekonomi bilimleri doktoru (SSCB)

Hamid Safari

Ekonomi bilimleri doktoru (İran)

Asya ve Afrika memleketleri komünistleri, ekonomik bakımdan geri kalmışlığı gidermek, bağımsız bir ulusal ekonomi yaratabilmek için özimli bir mücadele yürütüyorlar. Bu memleketlerde ekonomik kalkınmanın en önemli aracı devlet sektörüdür. Bu yazıda devlet sektörünün sosyal yapısı ve evrimsel eğilimlerinin neler olduğu gözden geçirilmektedir.

Geri kalmışlığı giderme aracı

Gelişme halindeki devletlerde üretim güçleri, ekonomik bakımdan ileri gitmiş ülkelerdekine kıyasla, birçok göstergede hissedilir derecede geri durumdadır. Yeryüzü nüfusunun üçte ikisini kapsayan devletler, 1970 yılları başlarında, dünya genel ulusal gelirinin ancak beşte birini üretmişlerdir. Ekonominin marazlı, eskimiş yapısı ve düşük emek verimliliği sonucu olarak, gelişme halindeki memleketlerde insan başına ortalama gelir (yılda 180 dolar) ile gelişmiş kapitalist memleketlerdeki insan başına ortalama gelir (2.400 dolar) ⁽¹⁾ arasında aşırı bir tutarsızlık (13 kat fark) vardır. Üstelik, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halklarının üçte ikisi, ortalama gelirin yılda 150 doların da altına düştüğü ⁽²⁾ bölgelerde hayatlarını kazanmaya çalışmaktadırlar ki, bu artık yoksulluğun yoksulluğudur. Son derece düşük istihdam koşulları da emekçilerin yoksulluğunu bir kat daha artırmaktadır; öyle ki, Asyanın birçok şehirlerinde kısmi süregen işsizlik yüzünden, çalışabilecek durumda olanların $\frac{1}{10}$ 20–35'i eliboş dur-

(1) Andres to the Unidad Nations Conference on Trade and Development by R. S. McNamara. Santiago, Chile, 1972, p. g.

(2) The International Development Strategy in Action. The Role of UNCTD. Report by the Secretary-General of UNCTAD, Santiago, 1972 p. 4.

maktadır (3). Bütün bunlar daha çok emperyalist sömürden ileri gelmektedir.

Genel iktisadi geri kalmışlık, gelişmekte olan devletlerin kapitalist dünya karşısında hak eşitsizliğine yol açmakta, onların dış ekonomik ilişkilerini doğrudan doğruya etkilemektedir. Yeryüzünün muazzam kesimlerinin tüm dünya ticaretine katılımı nispeten az, en modern mamuller mübadelesi ise yok denecek kadar önemsizdir.

Dış ve iç iktisadi etkenlerin böylesine olumsuz bağdaşımı dolayısıyla, en kısa yoldan ekonomik bağımsızlığa ulaşma dâvası tüm gelişme halindeki memleketler için yaşamsal önemde bir hedef olmaktadır. Bu artık her biri için tüm halkı kapsayan objektif bir sorundur. Bunun çözümü de devletin ekonomik hayata giderek artan ölçüde karışmasını gerektiriyor. Ulaştırma, enerji üretimi, sanayi, kredi alanı, ticaretin bütün önemli kollarında kayda değer bir devlet mülkiyeti meydana geliyor; yeni yeni iktisat örgütleri oluşuyor, bir devlet sektörü yaratılıyor.

Bugün çeşitli gericiiler, devlet sektörünün önemini küçümsemeye, ona olumsuz bir kıymet biçmeye çalışıyorlar. Bunlar her zaman devlet sektörünün ekonomik bakımdan etkili olmadığından, düşük verimliliğinden ve daha bir sürü günah ve noksanından dem vuruyorlar. Yerli ve yabancı büyük burjuvazi ve onun ideologları, devlet sektörünü gözden düşürmek için pek çok çaba harcıyorlar.

Örneğin Bangladeş'teki gibi, millileştirmenin önemini her zaman tamamiyle küçümseyen bazı sol elemanlar da, devlet sektörüne çokluk itibar etmiyorlar. Hindistan Paralel Komünist Partisi'nin IX. Kongresi kararlarında, hükümetin özel bankaları, genel sigortaları, maden komürü ocaklarını vb. millileştirme gibi olumlu tedbirlerinin açıktan açığa küçümsendiği göze çarpıyor.

Asya ve Afrika ülkeleri komünist partileri, yabancı ve yerli büyük burjuvazinin mülklerinin millileştirilmesini ilerici bir sosyal-ekonomik tedbir sayıyorlar. Hindistan Komünist Partisinin IX. Kongre kararlarında, tekellerin ve yabancı özel işletmelerin millileştirilmesi uğrunda mücadelelenin, eşğinde bulunduğumuz dönemin temel ödevlerinden biri olduğu belirtiliyor. Kredi sisteminde, iri makine yapımında ve ticaretle ilgili noktalarının devlet sektörünün elinde yoğunlaşması, şehir ve köy küçük ve orta üreticilerinin muhtaç oldukları istikrar ve güvenin sağlanmasına, tüm memleket yüzeyinde küçük üretimin plânlı olarak genişlemesine, işsizliğin azaltılmasına, fiyatların indirilmesine olanak verebilir.

Komünistler, Asya ve Afrika ülkelerinde ilerici bir toplum düzeni kurulması için mücadele ederken, devlet sektörünün her araçla güçlendirilmesi

(3) G. E. Skorov. Gelişmekte olan ülkeler: Eğitim-öğretim, istihdam, ekonomik durum. Moskova, 1971, s. 289.

gereğini kendilerine çıkış noktası yapıyorlar. Lübnan Komünist Partisi, memlekette bir ulusal-demokratik rejimin iktidara gelmesiyle, yabancı te-kellerin ve yerli finans oligarşinin egemenliğine son verilmesi, bankaların, sigorta kumpanyalarının ve dış ticaretin millileştirilmesi olanaklarının ortaya çıkabileceği kanısındadır. Dolayısıyla başlıca dikkatin devlet sek-törünü geliştirmeye yöneltilmesi gereklidir.

Devrimci-demokratik parti ve örgütler de bugün güçlü bir devlet sektörü yaratılmasından yana olduklarını açıklıyorlar. Irak Baas Partisinin 1971 yılında yayımladığı Ulusal Eylem Yasası tasarısında, devlet sektörünün bütün ulusal ekonomi kollarının temeli olduğuna işaret ediliyor.

Devlet sektörü, ulusal ekonominin yenibaştan kurulmasına, dış ekonomik iliş mayı gerçekleştirmenin en önemli aracıdır. Bu sektör, devletin politik ba-kımdan sarsılmaz bir sağlamlığa ulaşmasının en ciddi etkeni, özellikle çeşitli ulusal-etnik soylardan oluşma koşullarında onun birliğinin ve gü-cünün garantisi de olabilir. Nijerya'nın ve diğer birçok Afrika ülkelerinin gelişmeleri bunun gözle görülür kanıtıdır.

Ne var ki, devlet sektörünün evrimiyle yalnızca olumlu nitelikte olgular bağılı değildir. Onun gelişmesine, sık sık, bürokratik memur tabakasının palazlanması ve benzeri gibi, devlet mülkiyetinin ilerici yeteneklerinin ortaya çıkarılmasını geciktiren bazı olumsuz durumların da eşlik ettiği görülür.

Problemin ulusal ve sınıfsal görünüşü

Devlet sektörünün gelişmesi çok dinamik biçimde geçer. İlkönce, gerek özel firmaların (yabancı ve yerli) millileştirilmesi, gerekse yeni kuruluş sonucu olarak, devlet mülkiyetinin – düzensiz de olsa – kesintisiz ve sü-rekli nicel artışı göze çarpar. Örneğin, Hindistan'da, yalnız endüstri ala-nında devlet yatırımları (toplam olarak), 1951'de 290 milyon, 1961'de 9 milyar 530 milyon ve 1970 yılı başında da 43 milyar 10 milyon rupi'yi bulmaktadır. (4) Bu memlekette, ekonominin diğer alanlarında, özellikle kredi-banka, dış ticaret, enerji üretimi vb. alanlarında da devlet sektörü-nün mevzileri bir hayli sağlamlaşmıştır.

Devlet sektörünün genişlemesi, plânlamadaki rolünün artmasıyla atbaşı gidiyor. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomi alanındaki sermaye yatırımları toplamı içinde devlet yatırımlarının payı, 1950 yılları başlarında % 25–35, 1960 yılları sonlarına doğru da % 45–55'i buluyordu. Bu, şimdi, devletin plânlı aksiyonlarla yeni sermaye yatırımlarının en az yarısını üretmekte olduğu demektir. İktisadi ve sosyal gelişmenin objektif ihtiyaçları, özel

(4) India. A Reference Annual 1971–72. New Delhi, 1971, XII, p. 349.

sermaye eyleminin her suretle teşvik edildiği yerlerde bile, devletin ekonomik aktivitesinin artmasına yol açmaktadır; zira devlet sektörü, özel sektörün (temelde verimsizlik ve bir defalık muazzam yatırımlar dolayısıyla) harcı olmıyan iş sahaları yaratabilecek durumdadır. Örneğin, İran'da, beşinci beşyılık plân (1973/74–1977/78), devlet sektörünün sermaye yatırımları ölçüsünü 1.548 milyar, özel sektördeyse 912,4 milyar rial olarak belirliyor. Bir başka deyişle, yeni yatırımların aşağı yukarı üçte ikisinin devlet işletmelerine yapılması gerekiyor.

Devlet sektörünün ekonomik önemi, yabancı sermayelerin büyük kısmının, örneğin bir Şri-Lanka'da, bir Bangladeş'te olduğu üzere, bu sektör vasıtasıyla, özellikle devletlerarası yoldan geçmesinden ötürü de kesinlikle artıyor. Bu suretle, devlet sektörü döviz gelirlerini iç işletmecilik yönünde ayarlayabiliyor. Bu sektörün, gelişme halindeki ülkelerin dış borçlarının tesviyesi problemini de günden güne daha büyük bir müdahaleyle çözmesi gerekiyor.

Ortaya şöyle bir soru çıkıyor: Devlet sektörü meydana getirmenin bütün gelişme halindeki memleketler için ortak bir nedeni var mıdır? Bizce, bu nedenin kökü, üretim güçlerinin durumunda, genç ülkelerin emperyalizm karşısındaki ekonomik eşitsizliğindedir. Bu ülkelerin her biri için, en kesin çelişkiyi, yani uzun sömürgecilik devri sömürsünün dolaysız sonucu olan ekonomik geri kalmışlık ile iktisadi hayatta ve her alanda şürtle kalkınma iktiyacı, bu büyük ihtiyaç arasındaki çelişkiyi çözümlemek bir zorunluktur. Tarihsel tecrübenin gösterdiği üzere, bu çelişki, sömürgeciliğin zararlı sonuçlarından ve yeni-sömürgeciliğin entrikalarından arınma mücadelesi boyunca çözümlenmektedir. Asya ve Afrika memleketlerinin sömürgeciliğin dolaysız politik boyunduruğundan kurtulmuş olmalarına rağmen, emperyalizm bu memleketlerin ilerlemesinin baş düşmanı olarak kalmaktadır.

Ulusal plânda, devlet sektörünün meydana getirilmesi gereği, cılız ve geri kalmış üretim güçlerini geliştirme ihtiyacından, ekonominin eskimiş tarım-ham madde kolunu yenileme, ekonomiyi uçurum kenarından kurtarma, bilimsel-teknik devrim koşullarına kendini uydurma, emek verimliliğini artırma ve diğer «belâlı» problemleri ortadan kaldırma ihtiyacından doğuyor. Bu sorunların çözümünde toplumun hemen hemen bütün sınıfsal güçlerinin sübjektif olarak menfaati vardır. Fakat hepsinin de bunu yapabilecek durumda oldukları söylenemez.

Çeşitli sınıfsal ve toplumsal tabakalar, devlet müdahalesi gereğini idrak etmekle beraber, bir yandan da hep kendi öz hedeflerine ulaşmaya bakmaktadırlar. Bundan ötürü, «devlet sektörü» kavramıyla uğraşırken, bunun sadece devletin üretimsel eylem alanını karakterize ettiği, sosyal açıyı gölgede bıraktığı gözönünde bulundurulmalıdır. Ne var ki, Marksistler için

(⁵) General Yssues of Industrial Policy, New York, 1969, p. 24.

problemin sınıfsal yönü son derece önemlidir. Pratikte devlet sektörünün doğuşunun ulusal nedeni, daima belirli bir sınıfsal içerikle dolgundur; onun — özlük, derece ve biçim bakımından — yaratılmasına ilişkin ödevlerin gerçekleştirilmesi somut sınıfsal ilgi ve menfaatlerle şartlıdır.

Çok yönlü yapıya sahip ülkede sınıf savaşı

Bütün Asya ve Afrika ülkelerinde, ilk bakışta, kendine özgü bir yapılaşlar «kokteyl»i göze çarpar. ⁽⁶⁾ Burada, yapılaş safhasında çeşitli üretim ilişkileri ile bunların varoluş biçimleri mücadele halinde olup, toplumsal gelişme yolunun seçimi sorununu çözümlenmektedir.

Marksist literatürde, devlet kapitalizminin doğuşu, maddi-üretimsel temelinin ve ekonomik yapısının oluşması nedenleri artık açıklanmıştır. Şimdiki Asya ve Afrika ülkelerine özgü çok yönlü yapılaş koşullarında devlet kapitalizminin özelliklerine öteden beri çok az dikkat edildiği bir gerçektir. Kanımızca, devlet sektörünün sosyal dolgusunda çeşitli nitel değişimler olanağını gerçekleştirmede, Asya ve Afrika ülkeleri toplumlarının çok yönlü yapılaş özelliğine dayanılmaktadır. Birçok sınıf ve büyük sosyal tabakaların varlığı, bu ülkelerde sınıf savaşının ve bu arada devlet sektörünü şu veya bu güçlerin menfaatine kullanma işinin büsbütün kendine özgü biçimde geçmesine yol açmaktadır. Bu savaş sözkonusu yapılaşların içinde ve dışında yürütülmektedir.

Başlıca çarpışma her zaman değişik yapılaşlara bağlı sınıflar arasında oluyor. Örneğin, sömürgecilik devrinde yabancı tekellere ve bunların politik egemenliğine karşı, proletarya, hemen hemen bütün tabakalarıyla ulusal burjuvazi, küçük burjuvazi ve ataerkil yapıya bağlı köylüler eylem göstermişlerdir. Toplumsal evrimin diğer aşamasında, imtiyazlı yerli burjuvazi ve büyük toprak sahipleri zümresine karşı, bütün emekçiler ve küçük işlik sahipleriyle elele veren proletaryanın ve küçük burjuvazinin direnişe geçtikleri ve çarpıştıkları görülmektedir.

Sanırsız ki, buradan, Asya ve Afrika memleketlerindeki sınıf savaşının

(6) Toplumun geçiş döneminde yapı (strüktür), belirli bir üretim tarzının varoluş biçimidir. Üretim tarzı, diğer yapılaşlara üstün geldikçe (yokedererek veya kendine bağlı kılarak), toplumsal kuruluşu oluşturur; bir kuruluşdan diğerine, yani çok yönlü yapılaş devresine geçiş tamamlanmış olur. Asya ve Afrika ülkelerinde şöyle yapılaş vardır: Natürel-ataerkil yapı (öncelikle kalabalık köylü yığınları bununla bağlıdır), küçük mal üretimine dayanan yapı (şehir ve köy küçük burjuvazisinin varlığını şartlandırır), küçük kapitalist (işletmeci) yapı (ilkel kapitalist eylemle temsil edilir), gelişmiş kapitalist yapı (yerli büyük ve orta burjuvazi bununla bağlıdır), yabancı tekellere karşı (yabancı burjuvazi tarafından temsil edilir), devletsel-kapitalist ve daha bazı yapılaşlar ... Yazıda, bir yapı, devletsel-kapitalist yapı ele alınmaktadır.

bir özelliği daha doğmaktadır. Bu özellik, objektif olarak bütün sınıfların ve bunların en önemli tabakalarının birbirine düşman koalisyonlara ayrılmasıdır. Öyle ki, aralarındaki çarpışma, her iki koalisyon içinde başı çekme mücadelesiyle örülür gider. Mevcut düzenin statükosunu savunmakta olan sınıfsal blokta, egemenlik mücadelesi genellikle tutucu kuvvetlerin temsilcileri arasında geçer. Netekim, Tayland'da ve İran'da, feodal aristokrazi ile yönetici büyük burjuvazi uzun süre mücadele etmişlerdir. Tutucu kuvvetlere karşı koyan koalisyonda ise durum daha başkadır. Burada, hem zenginlerin, hem de emekçi sınıfların temsilcileri liderlik iddiasındadırlar. Netekim, Arap memleketlerinde yönetici güç rolüne girebilmek için küçük burjuvazi de, küçük kapitalistler de çekişmektedirler.

Bağımsızlığın elde edilmesinden sonraki ilk gelişme aşamalarında, asıl mücadele çeşitli kapitalist yapılar arasında alıp yürür ve bunun sonucu olarak burjuvazinin ayrı ayrı gruplarının barikadın iki yanında yer aldıkları görülür. Birbirinin düşmanı sınıfsal koalisyonlara katılan bu gruplardan her biri, şu veya bu kapitalist gelişme yolunu savunur. Şu var ki, ulusal burjuvazinin belirli tabakası, kendi koalisyonunda yöneticilik rolünü oynarken bile, örneğin Hindistan Milli Kongre Partisi'nin politikasında olduğu gibi, koalisyonun diğer ortaklarının menfaatlerini de gözetmek zorunda kalmaktadır.

Bugün, Hindistanda, küçük kapitalist (işletmeci) yapı, küçük mal üretime dayanan yapı ile birlikte, gelişmiş özel kapitalist yapıya günden güne daha aktif biçimde karşıkoymaktadır. Bir yandan küçük işlik sahipleri ve küçük burjuvazi de, elbirliği ederek, yerli büyük burjuvaziye, özel tekillere karşı direnmektedirler.

Zengin sınıflar (büyük burjuvazi ve büyük toprak sahipleri) imtiyazlı zümresinin koalisyona liderlikten uzaklaştırılmasının başlıca ödev olduğu aşamada, bunlara karşı direnen toplumsal güçler, yani proletarya, köylüler, şehir küçük burjuvazisi, küçük işlik sahipleri ve orta tabakalar arasında geniş bir ittifak kurulmaktadır. Bu güçler, politik programlarında, öncelikle kendi menfaatlerine hizmet edeceğini gözönünde bulundurarak, devlet sektörü çerçevesinin genişletilmesini ısrarla istemektedirler.

Devletsel-kapitalist yapının biçim değiştirmesi

Devlet sektörü, üretim güçleri ile üretim ilişkileri arasındaki derin çelişkidən doğup oluşmakta olsa da, onun daha sonraki evrimi üzerinde politik vb. birçok kurumun etkisi vardır. Çok yönlü yapılaş koşullarında, üst yapının ve her şeyden önce devletin rolü kesinlikle artar. Devlet bazan, örneğin burjuva devleti gibi, tek sınıflılık alâmeti gösterir. Öyle görülüyor ki bu değerlendirme de kâfi değildir. Çok yönlü yapıya sahip memleketlerde,

politik egemenlik çeşitli sınıflar ve toplumsal tabakalardan oluşan şu veya bu koalisyonun elindedir, ve asıl bu özellik, devlet tarafından başlıca ekonomik ödevlerin gerçekleştirilmesi biçim ve metotlarını ve bunların hacmini belirler. Böylece, devlet, ister istemez, yapılar arasındaki ilişkilerin, onların iktisadi aktivitesinin, devlet cihazını kontrol eden sınıf güçleri yararına önemli bir ayarlayıcısı olur.

Asya ve Afrika ülkelerinde devlet sektörünün objektif rolü, pek o kadar kapitalist gelişme düzeyine değil, daha çok yönetici güçlerin karakterine bağlıdır. Bu güçler ne kadar radikal, emekçilerin hareketi ne kadar daha güçlü ve diğer iç ve dış politik etkenler ne kadar daha elverişliyse, devlet sektörü o kadar daha çabuk büyümekte, ekonomiyi kalkındırma yönündeki çabaları o kadar daha etkin olmaktadır.

Devlet sektörünün sosyal anlamında alelade ayrımlar değil, taban tabana karşıtlıklar da görülebilir. Netekim, gelişmiş kapitalist memleketlerde devlet sektörü devlet-tekel kapitalizminin hükümler alanı olarak belirir, Sovyetler Birliğinde ve diğer sosyalist ülkelerdeyse sosyalizmin ta kendisidir. Bugün, Asya ve Afrika ülkelerinde bu sektör genellikle *devlet-sel-kapitalist yapı*'nın maddi varoluş biçimidir.

Devlet kapitalizmi aynı zamanda iç çelişkili bir olgudur; çok yönlü yapılaşma koşullarında bütün karşıt çizgileri ve yanları meydana çıkar. Kanımızca, Asya ve Afrika ülkelerinde *çeşitli* devletsel-kapitalist yapılar bulunduğunu, birtakım değişen devletsel-kapitalist yapılar veya henüz gerektiği gibi inceliyemediğimiz için şimdilik ad veremediğimiz üretim ilişkileri varolduğunu söylememiz daha doğru olur. Devletsel-kapitalist yapı çeşitleri arasında ayrım, her şeyden önce, ekonomik hayata – sınıfsal karakteri bakımından – ne gibi bir devletin müdahale ettiğine bağlıdır.

V. İ. Lenin, kendi zamanında, «sermayenin egemenlikte olduğu toplumdaki devlet kapitalizmi ile proletarya devletindeki devlet kapitalizminin iki ayrı kavram oldukları»na önemle dikkati çekiyordu. ⁽⁷⁾ Eğer bu yargı, Asya ve Afrikanın çok yönlü yapıya sahip ülkelerine uygulanacak olursa, bu kutuplar arasında, devletsel-kapitalist yapıların diğer sosyal fonksiyonlarını doğuran başka birçok sınıfsal durumlar ortaya çıkar. Zaten, devlet dümeni başında meselâ imtiyazlı burjuva zümresinin liderlik ettiği koalisyonun bulunduğu, ya da iktidarın daha çok ulusal burjuvazinin orta tabakalarının elinde olduğu veya yönetimi küçük burjuvazinin önderliğinde bir blokun yürüttüğü hallerde devlet kapitalizminin sosyal içeriği başka başkadır. Devletsel-kapitalist yapıdaki ayrımları tümüyle belirleyen, çok yönlü yapı temelinin ve özel politik üst yapının gayet karmaşık olan birliğidir.

Devlet sektörünün varoluş ve evrimini belirleyen ulusal ve sınıfsal etken-

(7) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 44, s. 48.

ler, bir olgunun salt ayrımlı iki yanı değil, onun çelişkili kökenleridir. Devlet sektörünün temelinde, ulusal ile sınıfsal azami ölçüde uygunlaştırma eğilimi vardır. Ancak, bu etkenlerin uygunlaşması olanağı, her toplum çerçevesinde sınıf savaşının gidişine bağlıdır. Bu savaşın sonucu devlet sektörünün evrimi için çözümleyici önem taşır, çünkü değişik sınıfsal güçler – toprak sahipleri, çeşitli ulusal sermayeci gruplar, küçük burjuvazi, yarı proleter tabakalar, proletarya – onun gelişmesi için birbirinden farklı derecede çaba gösterir, aktiflikte birbirine uymıyan yönler alırlar. Devlet sektörünün gelişme ölçüsü, sübjektif-sınıfsal nedenlerden ötürü, objektif ihtiyaçlara uymıyabilir (bu durum, en çok tutucu feodal-burjuva zümrelerinin iktidarda bulunduğu hallerde meydana gelir). Ortaya çıkan çeşitli, yönetici güçlerin karakterinde tedrici veya keskin değişimlerin eşlik ettiği sert sosyal çatışmalar boyunca çözümlenir. Örneğin, 1970 yılları başlarında Pakistan'da bu böyle olmuştur.

İlerici evrim

Devlet, çok yönlü yapı koşullarında iktisadi hayata müdahale ederken, objektif olarak, kapitalist olmiyan gelişme yolu için maddi ve hattâ sosyal önkoşulları yaratır. Bu yola geçiş kendiliğinden olmaz. Bunun için, devlet egemenliği değişimi veya onun en nihayet karakterini değiştiren ilerici evrimi gereklidir.

Devlet sektörünün evrimi elbette düz bir çizgi izlemez. Düşüşler ender netildiği sürece, devlet sektörü nicel ve nitel bakımdan değişikliğe uğrar. Birma, Mısır, Suriye, Irak, Cezayir vb. gibi ülkelerde, ekonominin kilit noktaları, modern işletmeler, ulaştırma, kredi ve ticaret kurumları devlete aittir. Devlet sektörü her şeyden önce özel kapitalist mülkiyet hesabına gelişir. Bu gibi ülkelerde devlet egemenliği yerli zengin sınıfların kontrolünden bir dereceye kadar kurtulabilir.

Devlet sektörünün evrimi elbette düz bir çizgi izlemez. Düşüşler ender değildir, bazan politik değişimlere bağlı ters hareketin başgöstermesi de olanaklıdır. Endonezyada devlet sektörünün elinin kolunun budanması, 1965 olaylarından sonra onun sosyal içeriğinin değiştirilmesi bunun en açık örneğidir. En önemli ekonomi kollarında devlet sektörünün tuttuğu mevzilerin yenilenmesi ve sağlamlaştırılması, bugün askeri-bürokratik rejime karşı savaşmakta olan Endonezya Komünist Partisinin temel isteklerinden biridir. Bir başka deyişle, sınıf savaşı devlet mülkiyeti alanını da kapsamaktadır.

Devlet sektörünün ilerici eğilimlerinin ortaya çıkarılması yolunda en iyi olanaklar, ancak emekçi yığınlarının temsilcileri iktidara geldikleri zaman belirir. Bu takdirde devlet sektörü güçlenir; ekonomik bağımsızlığın sağ-

lanması, sosyal eşitsizliğin tedricen ortadan kaldırılması, halkın yaşama düzeyinin yükseltilmesi mücadelesinde bu sektörden daha enerjik biçimde yararlanılabilir.

Çağdaş maddi-teknik temel, öncelikle artık sınıfsal fonksiyonlarını radikal biçimde değiştirmiş bulunan devlet sektörü çerçevesinde meydana getiriliyor. Üretimin toplumsal karakteri durmaksızın güçlendiriliyor, işletmecilikte bir dönüm sağlanmasına çalışılıyor.

Sözü geçen ülkelerde ekonomik süreçler, şimdiden, özel kapitalist gelişmeye kıyasla ayrımlı çizgiler kazanıyor. Bu cümleden olarak, her şeyden önce kendiliğinden-gelmelik unsurları geri itiliyor ve plânlı eylemin rolü artmaya başlıyor. Ekonomiyi daha süratli ve etraflı biçimde kalkındırmada yeni olanaklar ortaya çıkarılıyor. Geçmişte değer kanunu bir avuç özel sermayecinin çıkarlarına hizmet ederken, yeni koşullarda, mal-para ilişkileri kaldırıcılarını eline almış bulunan devlet, artık verimlilik durumunu iyileştirmek için, iç birikimleri çoğaltmak, ekonominin bölge bölge daha düzenli gelişmesini sağlamak, emekçilerin gelirlerini artırmak, istihdam problemini çözmek vb. için bu kanundan daha mâkul ve daha dolgun biçimde yararlanabiliyor. Devlet sektörünün örgütsel bakımdan güçlendirilmesi ve demokratikleştirilmesi ödevi ön plâna çıkıyor. Tek sözle, işletmecilik evriminin yeni yasallıkları belirliyor, ekonomik bağımsızlığa doğru daha etkili ve süratli ilerleme perspektifi açılıyor.

İktisadi geriliği giderme aracı olarak ortaya çıkmış bulunan devletsel-kapitalist sektör, bizce, belirli bir andan itibaren, sosyalizm kuruculuğuna hazırlık maddi-üretimsel ve sınıfsal koşullarının gitgide daha önemli bir «kuluçka makinesi» haline gelmektedir. Çok yönlü yapıya sahip toplumun gelişme yolu başlangıç aşamalarında bu önkoşulların olgunlaşması süreci yan sorundur ve toplumca bunun bilincine varılmış değildir. Fakat devrimci-demokratik güçlerin iktidara gelmesinden sonra, bu ikinci dereceli süreç artık kendiliğinden-gelme karakteriyle kalamaz. Devlet gitgide daha büyük ölçüde müdahaleyle ona yön verir. Gelişme halindeki ülkelerde sosyalizme doğru geçişin, özellikle, şimdiki devletsel-kapitalist yapıdan sosyalist yapılışın belirip gelişmesi yoluyla olacağı tahmin edilebilir.

Sendika hareketinin yeni ve eski yanı

1970 yılından beri, kapitalist dünyadaki sendika hareketinde' derin ve önemli birleşme süreçleri gelişmesine tanık olmaktadır.

Fransada üç önemli ulusal sendika örgütünün en büyükleri olan ikisi, yani Genel Emek Konfederasyonu ile Fransız Demokratik Emek Konfederasyonu, artık üç yıldan fazla bir zamandan beri aralarında ortak eylem anlaşmaları yapıyorlar. İtalyada 1972 yılında üç büyük sendika örgütü, yani İtalyan Genel Emek Konfederasyonu (IGEK), İtalyan Emekçi Sendikaları Konfederasyonu (IESK) ve İtalyan Emek Birliği (IEB) arasında bir tek federasyon meydana getirilmesinden sonra, bugün pratik olarak en kısa süre içinde bu üç örgütün organik birliğinin de sağlanması sorunu çözüm bekliyor. (!) 1974 yılında sendika üyeliği kartlarının hep birlikte yenilenmesi olanakları araştırılıp görüşülüyor. Büyük Britanya'da, kırk yıldır devam eden yasak, yani komünist-sendikacıların Britanya Trejdünionlar Kongresi kongrelerine delege seçilmeleri yasağı kaldırılmış bulunuyor. Belçika'da Genel Emek Federasyonu ile Hristiyan Sendikaları Konfederasyonu arasında yalnız yersel örgütler çapında değil, bunların ulusal büroları düzeyinde de işbirliği gerçekleştiriliyor. Birleşme yönündeki hareket diğer Avrupa ülkelerinde de güçleniyor.

Asyada ve Batı yarımküresi ülkelerinde de sendikal parçalanmaları önleme tedbirleri alınıyor. Hindistan'da, 1972 Mayısında, Hindistan Sendikalar Kongresi'nin, Hindistan Sendikaları Ulusal Kongresi'nin ve Hind Mazdur Sabha'nın katıldıkları bir Sendikalar Ulusal Konseyi meydana getirildi. Japonya'da Sendikalar Genel Şûrası (SOHIO), Bağımsız Sendikalar Arasında İlişkiler Şûrası (Türitsu Roren) ile birlikte hareket ederek, aynı amaçla Japonya Emek Konfederasyonu (Domei) ile temaslara geçti. Kanada'da birlik sağlanması yolunda ciddi adımlar atıldı. Bu ülkede, Kanada İşçi Kongresi, «soğuk harp»in alıp yürüdüğü dönemde saflarından çıkarmış olduğu iki ilerici birliği tekrar geri aldı ve aynı zamanda sendikalarda, merkezi sendika organlarında komünistlerin haklarını tanıdı ve yeniledi. Halen birçok Lâtin Amerika ülkesinde birleşik sendikal birlikler meydana getirilmiş olup, Lâtin Amerika tek sendikal birliğini yaratmak maksadıyla bütün kıta çapında birleştirici bir sendika toplantısı örgütlenmesi için hazırlıklar yapılmaktadır.

İşte, en büyük kapitalist memleketler sendika birliklerinde merkezî eğilimlerin güçlenmesine tanıklık eden olayların ve kanıtların üstünkör

(!) Bak: D. Borgini. İtalyada sendikal birliğin yeni temeli. «Yeni Çağ», s. 8, 1973.

ve tam olmaktan uzak listesi budur. Ne var ki, bu eğilimler uluslararası sendikal ilişkilerde de açık-seçik belirmektedir.

Burada, her şeyden önce, başlıca kapitalist memleketler sendika birlikleri ile Sovyetler Birliği ve diğer birçok sosyalist ülkeler meslek birlikleri (sendikalar) örgütleri arasındaki ilişkilerde görülen normalleşmeyi belirtmemiz gerekiyor. Geçenlerde, Moskova'da, Britanya Trejdünionlar Kongresi ile Sovyetler Birliği Sendikalar Merkez Şurası (SBŞMSŞ) delegeleri arasında yapılan görüşmelerle ilgili olarak, İngiliz gazeteleri, her iki memleket sendika birliklerinin harp yıllarında başlamış olan yakın temaslarını yeniden canlandırmakta olduklarını yazmış bulunuyorlar.

Doğrultuları ayrı sendika birlikleri arasında Uluslararası Emek Örgütü çerçevesindeki işbirliği olumlu biçimde geliyor. Tarafların gösterdikleri büyük ölçüde karşılıklı anlayış ve aralarındaki eylembirliği sayesinde, işçilerin ve hizmetlilerin menfaatlerine ilişkin sorunların çözümünde bu örgütlerin ağırlığı ve etkisi hissedilir derecede artıyor.

1971 yılında Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF) ile diğer uluslararası büyük sendika birliği olan ve hristiyan yönelimli sendikaları temsil eden Dünya Emek Konfederasyonu (DEK) arasında eylemsel bir daimi işbirliği sağlanmış olması, birlik fikrinin büyük bir başarısıdır. Emekçilerin menfaatleri uğrunda mücadele ortamında gerçekleşen bu yakınlaşma, diyebiliriz ki, gericiliğin uluslararası planda DSF'yi tecrit etmek üzere yolları sürdürdüğü denemeleri kesinlikle suya düşürmüştür. Son verilere göre, üye sayısı 155 milyonu bulan ve eylemini sınıf savaşı prensipleri üzerinde kurup geliştiren federasyon, yine dünyanın en yığınsal sendika örgütü olarak kalmaktadır.

Öncelikle DSF ve DEK'in ortak çabaları sayesinde, bu yıl (gerçekleştirilmesi yakın geçmişte başarısız) bir dizi uluslararası toplantı yapıldı. Örneğin, Nisan ayında Şili'de toplanan ve çok uluslu tekeller tarafından emekçilerin menfaatlerine el uzatılmasına karşı direnişin örgütlenmesi problemlerinin görüşülmesine hasredilen Dünya Sendikalar Genel Kurulu geniş yankılar uyandırdı. Bu Genel Kurul toplantısına 60'tan fazla ulusal, yöresel ve uluslararası örgüt katıldı.

Cenevre'de Haziran ayında, Güney Afrika Cumhuriyetinin aparteyd (ırk ayrımı) politikasına karşı yapılan Uluslararası Sendikalar Konferansı, harp sonrası sendika hareketi tarihinde eşi olmıyan bir olay teşkil eder. En az 250 milyon üyeyi temsil eden 200'den fazla örgütün katıldıkları bu konferans gerçekten dünya çapında ilk eylem sayılmaktadır.

En son, Sovyetler Birliği, Macaristan, ADC, Büyük Britanya, FAC ve İsveç sendika birlikleri yöneticilerinin Temmuz ayında Viyana'da «yüksek düzeyde» yaptıkları sendika toplantısı da hayli ciddi bir adım oldu. Bu toplantıya katılanlar, 1974 Ocak ayında Cenevre'de Avrupa sendika bir-

likleri yöneticileri arasında bir dayanışma toplantısı yapılmasını ve burada Avrupa sendika birliklerinin işbirliği konusunun görüşülmesini oybirliğiyle kararlaştırdılar. Şüphesiz ki, böyle Avrupa çapında bir sendikalar toplantısı çok önemli sonuçlar verebilir. Ve bazı gözlemcilerin, Viyana toplantısı girişimini Avrupa ülkeleri sendika birlikleri arasındaki ilişkilerde yeni dönemin potansiyel başlangıcı saymalarında isabet vardır.

Sendikaların ulusal ve uluslararası çapta birlik olma eğiliminin güçlenmesi elbette rastgele değildir. Bu olay, uluslararası ilişkilerin iyileştirilmesi süreciyle ve içinde bulunduğumuz aşamada yürütülmekte olan sınıf mücadelesinin özelliğiyle bağlıdır.

Sovyetler Birliğinin ve diğer sosyalist ülkelerin barışsever dış politikalarının etkisi altında uluslararası gerginliğin azaltılması koşullarında, «soğuk harp» barikatlarının son savunucuları olan Amerikan Emek Federasyonu ve Üretimsel Sendikalar Kongresi (AEF – ÜSK) gerici yöneticileriyle (2) beraber adım atmaya devam perspektifine ancak sendikal hareketteki imtiyazlı zümrenin en sağcı temsilcileri belbağlıyabilirler. Kapitalist dünyada, işçi önderlerinin çoğu, tam tersine, biraz gecikmeyle de olsa, barış içinde yanyana yaşama ve sosyal sistemleri ayrı devletler arasında işbirliği prensipleri burjuva hükümetleri için bile kabule değer olduktan sonra, artık sendikal birliklerin, politik yönelimlerine bakılmaksızın, ortak eylemlerde bulunmalarına ve uluslararası çapta işbirliği yapmalarına engel teşkil edecek hiç bir şeyin bulunmadığı sonucuna varmışlardır.

Bu durum artık dünya sendika hareketinde de «buzul devri»nin sonuna yaklaşıldığı ümidini veriyor. Sendika hareketinde harpten sonra görülen parçalanma «soğuk harp»in eseri idi. Bu parçalanma, artık, dünya politik durumunu normalleştirme ve sosyalist dünya ile kapitalist dünya arasında

(2) Basının da yansıttığı üzere, başlarında J. Mini'nin bulunduğu bu yöneticiler, AEF–ÜSK Yürütme Konseyi'nin yaz toplantısı dönemi oturumlarında bir deklarasyon kabul ettiler. Bu belgede, bir nükleer harbin bertaraf edilmesi için SSCB ile ABD arasında imzalanan anlaşmanın yararı şüphe altına alınmak istenmektedir. J. Mini, ayrıca, Sovyet-Amerikan ticari ve ekonomik işbirliğinin geliştirilmesine de, bu gibi anlaşmaların Sovyetler Birliğine «tek yanlı taviz» vermek olduğu bahanesini ileri sürerek, karşı çıkmaktadır.

Bu arada, ABD sendika hareketinde başka eğilimler de göze çarpıyor. Bu cümleden olarak, otomobil sanayii işçileri birleşik sendikası, elektrik işçileri birleşik federasyonu gibi büyük örgütler, SSCB Sendikalar Birliği ile dostça temaslara geçtiler. Otomobil Yapım Sendikası lideri L. Woodkok, Mayıs ayında Temsilciler Meclisi Komisyonunda yaptığı bir konuşmada, Sovyetler Birliği ve bütün öteki sosyalist ülkelerle ticaretin geliştirilmesi çağrısında bulundu. Elektrik İşçileri Sendikası, Sovyet sendika heyetlerinin Birleşik Amerikayı ziyaretlerini sınırlandıran (Dışişleri Bakanlığınca konulmuş) bütün kayıtların kaldırılmasını istedi.

işbirliğinin yeni yollarını arama çabalarının egemen olduğu yeni koşullar içinde giderilmesi gerekli bir kalıttan ibarettir.

Şu var ki, sendika birlikleri her günkü eylemleri içinde büyük sermayenin giderek artan saldırganlığı ile karşılaşılıyorlar. Burjuvazi, sınıf savaşının treydyunion biçimlerine bile katlanamıyor. Birçok memlekette işçi düşmanı yasalar şiddetlendirilip artırılıyor, gerici basın sendika birliklerine karşı açık saldırı aracı oluyor. Sendikaları «sorumsuzluk»la, «aşırı isteklerde bulunmak»la ve daha bir sürü ölümcül günahla suçlandırmaya kalkışıyorlar. Bu koşullar altında, sendika hareketinde meydana verilen her bölünme, enflasyona karşı, fiyatların kontrol altına alınması için, iş ücretlerinin yükseltilmesi için, çalışma hızının artırılmasından ve yığınla işçi çıkarmalardan vazgeçilmesi için yürütülen mücadelede onun mevzilerini zayıflatıyor.

Bugün kapitalist entegrasyonun hızlandırılması ve çok uluslu tekellerin gücünün süratle yayılması, sendika hareketinin birliği için yeni ve çoğu ahvalde çözümleyici bir gerekçe oluyor. Uluslararası konsernlerin ortaya çıkmasından sonra, sendika hareketi kollarının, dar çerçeve içinde eylem, soyutlanma ve ayrılma gibi zaafılara kapılmaları tehlikeli bir hata olur.

Bugün, gerçekten de, sendikaların gösterdikleri eylemlerin üstünlüklerini yansıtan sosyal alanda çok uluslu tekeller de boy atıyor ve buna paralel olarak sömürü daha da şiddetleniyor ve emekçiler arasına rekabet tohumları ekmek çabaları artıyor. Sayısız olaylar ve kanıtlar, sendikal haklara, özellikle grev ve toplu sözleşme haklarına karşı saldırıya tam da kozmopolit korporasyonların önayak olduklarını gösteriyor. Ve kazanç hırsıyla gözü dönen bu korporasyonlar emek hızını ve şiddetini insafsızca artırıyor ve personeli de boyuna azaltıyorlar.

Sendikalar çok uluslu firmaların tehditlerine karşı elbette tepki gösteriyorlar. Bu sorunla ilgili olarak birçok uluslararası önemli toplantı yapılmış bulunuyor. Sendikalar arasında, canavar korporasyonların eylemine dair bilgi toplamak ve yaymak üzere enformasyon merkezleri meydana getiriliyor. Bu arada ilk eylem koordinasyonu merkezleri kurulmuştur. Yapılan ilk dayanışma grevleri başarılıdır. Bu yolda, Birleşik Sendikalar Federasyonu'na (BSF) bağlı uluslararası sendika birlikleri ve Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu'nun (UHSK) himayesi altında çalışan uluslararası işkolu federasyonları yararlı olmaktadır. Öyle ki, şimdi, uluslararası sendikal birliğin sağlanması uğrunda, çeşitli ülkelerde kurulu çok uluslu bir kumpanyanın işletmelerinde çalışan işçilerin ulusal birliklerinin katılımı ile yürütülen mücadelede yeni bir safhanın meydana geldiğini söylemek hata değildir. Örneğin, «Dinlop-Pirelli», «Solvey» ve «Mişlen» firmaları işletmelerinde, işçilerin haklarını savunma çıkışlarını ayarlayıp uyumlaştırmaya çalışan koordinasyon komiteleri eylem görmektedir.

Bu böyle olsa da, BSF Genel Sekreteri Piyer Jansus'un, bir demecinde

«Sendika hareketi çok uluslu tekellere karşı savaşta hâlâ geri kalıyor» demesi boşuna değildir. Gerçekten de sendikaların, belirledikleri plânları hayata geçirebilmeleri ve işçilerin gayet iyi örgütlenmiş ve geliştirilmiş bir uluslararası örgütsel sistemiyle uluslararası tekellere karşı koyabilmeleri için daha pek çok çalışmaları gerekmektedir.

Şu var ki, komünist ve işçi partilerinin büyük çabaları olmasaydı, dünya sendika hareketinde son yıllardaki olumlu değişimlerin gerçekleştirilmesi mümkün olamazdı. Bu partiler, 1969 yılında Moskova'da yaptıkları Uluslararası Danışma Toplantısı'nda, emekçilerin en yığınsal örgütü sıfatıyla sendikaların anti-monopolist savaşta oynadıkları önemli rolü lâyik olduğu biçimde değerlendirdiler. Danışma Toplantısı, aynı zamanda, komünistlerin, gerek her memleket çerçevesinde, gerekse uluslararası alanda, sendikal birliğin en ardıcıl taraftarları olduklarını açıkladı.

Sendikalarda çalışmakta olan komünistler, bu görüş ve tutuma titizlikle sadık kalarak, sektör görüşlerle mücadelede, değişik politik eğilimli işçiler arasında karşılıklı anlayışın artmasına bir hayli yardım ettiler. Sendikacı komünistler, işçi arkadaşları tarafından hangi göreve seçilmiş olurlarsa olsunlar, daima emekçilerin menfaatlerinin ve isteklerinin sadık ve fedakâr savunucuları olarak belirmektedirler. Esasen onların sendikalarındaki etkisinin «sırrı», işçi çevrelerinde ün yapmış olmalarının «sırrı», yani gericiliğin alabildiğine hayal ürünü garipliklerle açıklamaya çalıştığı «sır» bundan ibarettir. Ve işte bunun içindir ki, ne uzun parçalanmışlık ve «soğuk harp» yılları, ne de işçi hareketinin içinde ve dışındaki anti-komünist elemanların sürekli saldırıları bu etkiyi zedelemeye muvaffak olamamıştır.

Sendikal birliğin sağlanması yolunda artık çözümleyici çarpışmaları kazandığımızı söylemek elbette doğru olmaz. Sendika hareketinin gelişmesinde, yeni ve olumlunun yanısıra, bir hayli eski ve zamanı geçmiş olumsuz yanların da bulunduğu bir gerçektir. Bugün, parçalanmışlık yıllarında yaratılmış olan bütün engellerin dokunulmazlığını korumak istiycek kuvvetler hâlâ eylemedirler. Tekeller, çalıştırdıkları propaganda cihazı ve bunların sendikacılar çerçevesinde yuvalanmış olan bilinçli ve bilinçsiz hizmetkârları, birlik fikrine karşı gerekçeler uydurmakta, parçabuçuk dağınıklığı koruma ve sendika hareketinde küçük «soğuk harp-i sürdürme çabalarında gitgide ustalaşmaktadır. Bölücülerin defalarca sarıldıkları anti-komünizm paslı silâhı hâlâ duvara asılmış değildir.

Merkezi Brüksel'de olan Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu, birlik olma eğilimlerine muhalefetin elebaşısı olmaya devam ediyor. Belki NATO organlarına bölgesel yakınlığından veya UHSK'un ideolojik bakımdan sımsıkı bağlı olduğu Sosyalist Enternasyonal'in sağcı yöneticilerinin etkisi altında kaldığından olacak ki, konfederasyon, daha kuruluş anından itibaren, gerçekte BSF ile her hangi bir temastan – bu federasyonun

defalarca istemesine rağmen – çekinmektedir. Sağcı sosyalist liderler, AEF–ÜSK imtiyazlı zümresinin temsilcileri J. Mini ve kafadarları gibi anti-komünizm ucubelerinin konfederasyondan çıkmış ve onu dolar desteği lûtuflarından yoksun etmiş olmalarına rağmen, ayak diremeye bugün de devam etmektedirler.

UHSK'na bağlı en büyük ve en etkili ulusal sendika birliklerinin, konfederasyon ile BSF arasında işbirliğinden yana çıkmaları dikkate değer. Britanya Trejdünionlar Kongresi, daha 1971 yılındaki kongresinde bu ruhta bir karara vardı. 1972 yılında Alman Sendikalar Birliği (FAC) IX. Kongresi de buna benzer bir karar aldı. Bu olay, sosyal-demokrasinin etkisi altında bulunan Batı Alman sendikalarının, işçi sınıfı tarafından yürütülen mücadelenin etkisiyle, artık kendi sağcı sosyalist patronlarının mevzilerine kıyasla daha radikal mevzilere geçtiklerini bir kez daha gösterdi.

Bu yılın Şubatında yeni bir yöresel birliğin, yani Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun (ASK) kurulması, bir yere kadar, UHSK'nın eyleminden ve sekte tutumlarından hoşnutsuzluğun ifadesi sayılabilir. Bu konfederasyon yepyeni bir kuruluş olduğundan, oynıyacağı rol hakkında belirli bir şey söyleyebilmek için vakit henüz erkendir. Fakat ASK'nın, sözün tam anlamıyla UHSK'nın ⁽³⁾ materyalinden kurulduğu halde, daha işin başında eylemini bir başka temel üzerine oturtmak niyetinde olması dikkate değer. Yeni konfederasyonun ilk başkanı, Britanya Trejdünionlar Kongresi Genel Sekreteri V. Frezer, verdiği bir mülâkatta şunları söylüyor: «Yeni konfederasyon, ideolojik ve dinsel kapanıklık prensipini silkip atıyor. ASK'nın kapıları bütün Avrupa sendikalarına açıktır ... Biz, gelecekte Avrupa sosyalist ülkeleri sendika birliklerinin de aramıza katılacaklarından şüphe etmiyoruz. Sendikalararası temas ve işbirliğini geliştirme eğiliminin güçlenmekte olduğu uluslararası sendika hareketinde şimdiki durumun mantığı budur» ⁽⁴⁾ Bu elbette UHSK yöneticilerinin ağzından şimdiye kadar işitmediğimiz yepyeni bir şeydir. Demek ki, bilinen deyimle rağmen, bizim zamanımızda armutların artık kökünden epeyce uzağa düşmeye başladıkları görülmektedir.

Bugün çok uluslu tekellerin varlığından ötürü gitgide büyüyen tehlikenin âdeta UHSK yöneticilerini de endişeye düşürmeye başladığını gösteren bazı ürkek işaretlerin de belirttiği görülüyor. Daha geçen yıl, konfederasyonun genel sekreteri O. Kersten, basına verdiği bir demeçte şu vaatte bulundu: «UHSK kesinlikle anti-kapitalist mevzilerde yer alacak, yayılcı politikaları sırf kendi kudret ve kazançlarını artırmaya yönelik olan

⁽³⁾ Yeni konfederasyona 30 milyon üyeyi kapsayan 15 Avrupa ülkesi sendika birlikleri giriyorlar. Bunların hepsi aynı zamanda üye sayısı 50 milyonu bulan UHSK'na dahil bulunuyorlar.

⁽⁴⁾ «Trud» – SBSMS'nın organı, 10. VIII. 1973.

tekelleri, bu tutumlarını değiştirmeye zorlayacaktır.» Bu elbette öğölmeye değör bir niyettir. Ne var ki şu soruyu sormaktan kendimizi alamıyoruz: UHSK, kendi soyundan örgöütlerle eylembirliğinden kaçındığına göre, uluslararası tekellerin yoluna nasıl set çekebilecektir? Bugün karşı karşıya bulunulan ödevler, uluslararası sendika örgöütlerinden hiç birinin tek başına çözemeyeceğı kadar büyüktür. Tekelci ahtapotlar, ancak emekçilerin uluslararası ölçüde güçbirliği yapmaları sayesinde, kollarını geri çekmek zorunda bırakılabilirler.

Uyuşmazlığı sürdürüp gitmenin gizli ve açık taraftarları, son zamanlarda, sendikalar arasında, işbirliği olanağını prensip itibariyle ortadan kaldıran büyük yapısal ayrımlar, program ve tüm sosyal felsefe ayrımları olduğu tezini sık sık ileri sürüyorlar. Ve asıl bundan ötürü, UHSK'nın geçen yıl Londra'da yapılan kongresinde de belirtildiğı üzere, «her şeyin evvelce olduğu gibi ve kendi yolunca gelişmeye bırakılması» gerektiğini söylüyorlar. Fakat uluslararası tekellere karşı mücadeleye gerçekten taraftar olanların böyle bir fatalizme evet demeleri mümkün müdür?

Uluslararası sendika hareketinde büyük programsal ve ideolojik ayrımlar olduğunu kimse inkâr edemez. Doğal olarak, sınıf mücadelesi mevzilerinde yer alanlar ile, «sosyal partnörlük» ve «sınıfsal barış» gibi reformist görüşleri kılavuz edinenler arasında büyük ayrımlar vardır. Komünistler bu gibi görüşleri kabul etmediklerini hiç bir zaman gizlememiş ve reformistleri daima açıkça eleştirmişlerdir. Fakat samimiyetine güvenilebilir hiç bir birlik yanlısı, gelecekteki partnörlerinden ideolojik «yönelim düzeltmesi» yapmalarını veya kurdukları uluslararası ilişkilerden vazgeçmelerini peşinen istiyemez.

Bugün çeşitli sendika birliklerinin birleşmesi diye bir şey sözkonusu değildir (velevki, görüldüğü gibi, böyle eğilimler de vardır). Dolayısıyla, yapısal, programsal ve hele ideolojik ayrımların tamamen giderilmesi sorunu da yoktur. Böyle bir ödevin ortaya konulması, deyim uygunsa eğer, belki de pek uzak olmyan «geleceğin müziğı»dir. Fakat hayat bugün sorunu bir başka düzeyde ortaya koymakta, yani ulusal ve uluslararası çapta işçi örgöütleri arasındaki ölümcül yabancılaşmanın giderilmesini, emekçilerin hak ve isteklerini savunmada eylembirliğine ilişkin bir plân hazırlayabilmek üzere, aralarında güvenli temaslar ve ilişkiler kurulmasını öngörmektedir.

Ekim ayında Varna'da (Bulgaristan) yapılacak olan VIII. Dünya Sendikalar Kongresi'nin, birlik sağlama ve sendikal anti-monopolist mücadele yolunda olağanüstü önemli bir aşama olacağı ümit edilmektedir. Dünya Sendikalar Federasyonu, bu kongreye, görüşölmek üzere, birincil önemde birçok doküman tasarısı sunmaktadır. Bunlar arasında, uluslararası koşulları, sendikaların durumunu, ödevlerini, günümüzün en ertelenmez problemlerinin ve bu cümleden olarak ayrı sendika birliklerine bağılı emekçilerin

birlikte hareketini örgütleme problemlerinin çözüm yollarını ayrıntılı olarak tahlil eden yönelim dokümanı tasarısı vardır.

Yine bunlar arasında «şimdiki aşamada sendikaların hakları ve kapitalist memleketler emekçilerinin sosyal-ekonomik istekleri yasası» tasarısı büyük bir emek ürünüdür.

Bu belge, işçi sınıfının menfaatleri ve hakları uğrunda sendikalarca yürütülen mücadelede uluslararası tecrübeyi genelleme, çeşitli kategorilerden emekçilerin – kadınlar, gençler, göçmenler, mühendis-teknisyen görevliler – özel isteklerini saptama, uluslararası tekellerin eylemi, doğal çevrenin korunması, eğitim-öğretim ve mesleki hazırlığın demokratikleştirilmesi, ekonomik ve politik demokrasi kurulması vb. gibi ilkesel sorunlarda işçi sınıfının görüşlerini yansıtmaya yolunda değerli bir denemedir.

Bu dokümanların, bütün somut niteliğine rağmen, korporatif ruhtan ve bir atelye sınırlılığından yoksun olduklarını, emekçi insanlığın büyük çoğunluğunun emellerini dile getirdiklerini burada belirtmenin önemi vardır.

Bir de şu noktayı hatırlatmak isteriz: BSF tüzüğüne göre, dünya kongresine bütün sendika örgütleri katılabilirler. Bu kayıt, birlik ve eylembirliği taraftarlarına büyük olanaklar vermektedir. Ve eğer bunların tartışmaları sonucunda, sendikaların hakları ve emekçilerin istekleri genel yasası işlenip kabul edilebilirse, bu başarı, kapitalist memleketler örgütlü işçi sınıfının tekellerle cepheleşmede tutmakta olduğu mevzileri büyük ölçüde güçlendirebilir. Kaldı ki, tarihsel tecrübe, değişik eğilimli sendikalar arasında uyuşmazlığı, bölünmüşlüğü gidermenin ve eylembirliğini sağlamanın, sahip oldukları gücü kat kat artırdığını göstermektedir.

Yan Prajski

Büyük Oktobr ve tekcephhe sorunu

Konstantin Zarodov

Tarih bilimleri doktoru (SSCB)

Kapitalist memleketler komünistleri, işçi sınıfının parti ve örgütleri arasında sıkı bir işbirliğini, anti-monopolist güçler arasında tekcepheler meydana getirilmesini öngören kesin bir çizgiden yürüyorlar. Bu ödevi, uyguladıkları strateji ve taktiğin en önemli bölümü sayıyorlar.

Bu yazıda, Lenin'in Partisinin, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi döneminde devrimci güçlerin birliği için yürüttüğü mücadelenin bazı sorunları, yani geniş emekçi yığınlarını, toplumun ilerici ve demokratik tabakalarını devrimden yana kazanmaya ilişkin somut tarihsel tecrübe ele alınmaktadır.

HALK DEVRİMİNİN REELLİĞİ VE «TEPEDE HÜKÜMET DARBESİ» EFSANESİ

Daha İkinci Enternasyonal oportünistleri ve Rus menşevikleri, Rusya'da sosyalist devriminin düpedüz bir «tepede hükümet darbesi», bir «bolşevik isyanı» ve «bir avuç komplocu»nun işi olduğu iddialarını piyasaya sürdüler. Her boydan ve soydan anti-komünistler de o zamandan beri bu uydurmayı tekrarlamaktan vazgeçemediler ve vazgeçmiyorlar. (!)

Devrimi bolşeviklerin «darbe»si olarak gösteren bu efsaneyi piyasaya sürenlerin, bunun doğruluğuna herkesten önce kendilerinin inandıklarını söylemek zordur. Efsaneyi ısrarla yaymaya devam ettiklerine göre, kendilerini tarihsel gerçeği hiçe saymaya iten başka nedenler, başka çıkarlar olsa gerektir. Oportünist akımların – sağ ve «sol» – temel yargılarını

(!) Örneğin, H. Markuze'ye göre, Rus Devrimi sırasında «ideolojik bilinçli öncü» devlet egemenliği mücadelesinde «yığınsal parti»yi bir âlet olarak kullanmış, yani, bir başka deyişle, devrimi yığınlar ve hattâ parti değil, partiyi sadece bir âlet olarak elinde bulunduran «öncü» yapmıştır (Bak: The New York Times, Ağustos 7, 1972). Kembriç Üniversitesi Kraliyet Koleji öğretim üyelerinden prof. J. Dunn, Oktobr Devrimi'nin sadece «önemsiz bir grup aydının darbesi» olduğunu yazmaktadır (Bak: J. Dunn. Modern Revolution. An Introduction to the Analysis of a Political Phenomenon, Cambridge, 1972, p. 46). Avusturyalı politik yazar L. Reichhold'e göre de, Rusya'da yapılan sosyalist devrim, proletaryanın işi değil, daha çok «Rus halkının devrimci seçkenleri»nin esesidir (Bak: L. Reichhold. Abschied von der proletarischen Illusion. Das Ende eines revolutionären Mythos. Frankfurt am Main, Knecht, 1972, s. 191.)

bilenler için, bu propagandanın ne gibi bir politik yükümü olduğu apaçık ortadadır. Sağcılar, bunu, komünistlerin diğer politik güçlerle işbirliği konusunda güya geleneksel isteksizlik ve beceriksizliklerinin «kanıtı» olarak kullanıyorlar. «Solcular» ise, bunda kendi sektör ve serüvenci şiarları yarına bir «gerekçe» buluyorlar. Ve ne yandan bakarsanız, berikiler de, ötekiler de, yalnız Bolşevik Partisi'nin, Rusya işçi sınıfının ve emekçi yığınlarının devrimci kahramanlığını değil, aynı zamanda çağdaş komünist hareketinin stratejisini, yani tekellere ve emperyalizme karşı savaşta sol ve demokratik güçlerin sınıksız birlik olmaları ödevini en başa alan stratejiyi gözden düşürmek için tarihi zorlayıp duruyorlar.

Bolşevik Partisinin Oktobr Devriminden önceki dönemde gösterdiği eylemin karakteristik çizgileri ve genellikle olayların gidişi, devrimi, «bir avuç koplocu»nun ve hattâ topyekün 350 bin kişilik partinin yaptıkları, yani âdeta karşı-devrimin «asalet»inden yararlanarak ve 150 milyonluk halkın haberi bile olmadan gerçekleştirerek bir olup bitti halinde dayattıkları yolundaki uydurmayı en iyi biçimde yalanlamaktadır.

Proletaryanın menfaatlerinin politik ifadecisi ⁽²⁾ olan ve emperyalizm devrinde ancak işçi sınıfının sosyal devrime dayanak ve vurucu güç olabileceğini iyice kavrayan Bolşevik Partisi, bu sınıfın saflarında örgütsel ve politik bir kenetli birlik yaratmak, işçi hareketini bilimsel sosyalizmle birleştirmek, devrimci aktifliğe yönelik yığınlar arasında işçi sınıfının yöneticilik rolünü teminat altına almak için durmaksızın çalışmıştır.

Parti, daha çok, proletaryanın en bilinçli, toplu ve örgütlü bölümü, yani fabrika-işletme işçileri arasında çalışmaya çaba gösteriyordu. Devrimin çelik yumruğu asıl Petrograd, Moskova, Harkov, Bakü, İvanovo-Voznesensk vb. gibi şehirlerin en büyük işletmelerinin örsünde döğülmüştü. Bu, bolşeviklerin, eylemlerini başkent ve diğer büyük endüstri merkezleri çerçevesi içinde tuttıkları anlamına gelmez (bu yolda iddialar da eksik değildir). Onlar bütün Rusya proletaryasını devrimden yana kazanmaya çalışıyor, sendikalarda, gençlik ve kadın örgütlerinde, sigorta kumpanyalarında, yardım sandıklarında, küçük fabrikalarda ve zanaatçı ilişkilerinde canla başla çalışıyorlardı. Ve bu çabalar kayda değer sonuçlar vermekte de gecikmedi. V. İ. Lenin şunu belirtiyordu: «Bolşevikler, her şeyden önce arkalarında proletaryanın muazzam çoğunluğu ve bu çoğunluğun içinde de bu ilerici sınıfın en bilinçli, enerjik ve devrimci bölümü, gerçek öncüsü bulunduğu için üstün gelmişlerdir.» ⁽³⁾

Proletarya bolşeviklerin arkasından yürüdü, çünkü bolşevikler, Marksiz-

(2) Bolşevik Partisi proleter karakterini kendi sosyal yapısında açıkça yansıtıyordu. Şöyle ki, Oktobr Devrimi arifesinde parti üyelerinin beşte üçü işçiydiler.

(3) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 40, s. 5.

min kurucularının komünistler hakkındaki sözlerinin, yani «topyekûn hareketin menfaatlerini komünistlerin savundukları» yargısının doğruluğunu tarihte ilk defa olarak elle tutulur ve yalanlanması olanaksız bir pratikle gösterdiler. ⁽⁴⁾ Bolşevikler bununla birlikte, yalnız proletaryanın bütün birliklerini değil, aynı zamanda muazzam memleketin birçok sektörlerden oluşan gayet karmaşık, toplumun devrime katılan diğer sınıf, tabaka ve gruplarını da bir bayrak altında toplayan hareketin, menfaatlerinin komünistlerce savunulduğu yargısının doğruluğunu da ispat ettiler.

Köylü Rusyasında ⁽⁵⁾ buna ulaşabilmek için, proletarya partisinin köyde büyük çalışmalar yürütmesi gerekiyordu. Gerçekten de büyük sayıda örgütçü ve propagandacı hep köylere yöneliyor, oralarda parti grupları, köy komiteleri kuruyor, özel beyannameler ve «Yoksul Köylüler» gazetesini çıkarıyorlar; köylülerin konferans ve kongrelerine bolşevikler aktif olarak katılıyorlardı. Kapitalizmin gelişmesi köylüleri yıkıma uğrattıyor, ekmek parası kazanmak üzere şehirlere akın etmek zorunda bırakıyordu (kapitalist memleketlerde şimdi de olduğu gibi). Bunlar henüz uyanmamış köylü yığınlarıydı. Hepsinin politik eğitimiyle bolşevikler uğraşılıyor ve bu maksatla «Zemlâcestvo» (hemşeri yardımlaşma derneği) gibi özel birlikler, propaganda okul ve dernekleri kuruyorlardı ⁽⁶⁾.

Bolşevikler, doğal olarak, sosyalist devrime hazırlık sırasında en büyük dikkati sömürülen iki sınıf – proletarya ve emekçi köylüler – arasında bir savaş birliği ve ittifakı yaratma sorununa ayıyorlardı. Ne var ki, bu olay, onların, diğer halk tabaka ve gruplarına karşı ilgisiz kaldıkları anlamına gelmez.

Bugünkü ideolojik-politik tartışmalar bakımından, bolşeviklerin, sosyal menfaatleri işçi sınıfının menfaatleriyle gitgide daha çok örülen, yaratıcı eğilimleri ise burjuvazinin menfaatleriyle günden güne daha fazla çelişen aydınları da devrime aktif olarak katılmaya çektiklerini belirtmek de bilhassa önemlidir. V. İ. Lenin, M. Gorki'nin naklettiği deyimle, bilgileri, «bütün Rus ve Avrupa Arşimet'leri»ni ⁽⁷⁾ kendinden yana kazanmak eme-

⁽⁴⁾ K. Marks ve F. Engels, Eserleri, c. 4, s. 437.

⁽⁵⁾ Köylüler (esnaflarla birlikte, fakat köy ağaları hariç) ülke nüfusunun % 66,7'si kadardı.

⁽⁶⁾ O zamanki Rusya koşullarında, devrimci proletarya partisinin politik çalışmasının diğer birçok önemli yönleri de gerçekte köylü problemiyle bağlıydı. Öyle ki, bolşeviklerin ordu içindeki eylemi, asker kaputu giymiş onmilyonlarca köylünün politik eğitimi başarmaktan başka bir şey değildi. Zira Rusya nüfusunun Rus olmayan kesimi (toplam nüfusun % 57'si) öncelikle köylüydü: bolşevikler tarafından yaratılan, ulusal ezgiye son verilmesini, sosyalizme ulaşılmasını öngören hareket de keza köylü sorununun çözümü mücadelesiyle doğrudan doğruya bağlıyordu (bu harekete partinin 100 binden fazla üyesi katılıyordu).

⁽⁷⁾ Bak: M. Gorki, V. İ. Lenin, Moskova, 1959, s. 38.

lindeydi. Parti, kafa emeği insanları arasında çalışmaya sadece büyük bir önem vermekle kalmıyordu. ⁽⁸⁾ O Rusyanın ilerici ve namuslu aydınlarını saflarına çekmeye de muvaffak oldu. Ve devrimden sonra, V. İ. Lenin'in başkanlık ettiği hükümetin, sık sık «dünyanın en kültürlü ve bilgili kabinesi» diye anılması rastgele değildi. Bundan başka, V. İ. Lenin'in, burjuva demokrasisi aşağı katlarında müttefikler aranması hakkındaki yönergesini kılavuz edinen parti, şehir küçük burjuva yığınının temsilcileriyle de, gerçek burjuvazinin devrimci ruhtaki bölümüyle de politik temaslar kurmaya çalışıyordu.

Tek sözle, Bolşevik Partisi, devrime katılanların, halkın çoğunluğunun menfaatlerini yansıtan bir plâtfom temeli üzerinde birliğini sağlamayı ve aktif eyleme yöneltmelerini, devrimi geliştirmenin başlıca yolu sayıyordu.

Bolşevikler, geniş halk güçleri devrimci blokunu yaratma yönünde tutukları yolun kendilerini belirleyen hedefe vardıracağından emindiler. Neden? Bunun iki nedeni vardır:

Birincisi, Rusya, ekonomik bakımdan geri kalmış bir ülke olsa bile, gelişmesinde artık emperyalizm aşamasına ulaşmıştı. Memleketin sosyal-ekonomik ve politik yapısında devlet-tekel kapitalizmi çizgileri açıkça belirlemeye başlamıştı. Bu da, toplumda, bugünkü gelişmiş kapitalizm memleketlerinde olduğu gibi, sosyal güçlerin kaçınılmazlıkla kutuplaşmaları, yani halkın büyük çoğunluğunun menfaatlerinin egemen sınıfların dar bir tabakasının menfaatleriyle çatıştığı anlamına geliyordu.

İkincisi, ne 1905–07 Devrimi, ne de 1917 Şubatında çarlığın devrilmesi, halkın genel demokratik isteklerini tatmin edebilmiş değildi. Memlekette, biri memleket çapında ve toprak, hürriyet, demokrasi için savaş, diğeri toplumun sosyalist temeller üzerinde yeniden kurulması için sınıfsal-proletarya savaşı olmak üzere, iki sosyal çarpışma alıp yürüdü. Rusya olaylarının özelliği de buydu. Fakat bu, XX. yüzyılda diğer burjuva memleketlerinde meydana gelmekte olan duruma kıyasla değil, XIX. yüzyıl koşullarına kıyasla kendini gösteren özellikti. Bütün halkı kapsayan demokratik hareketle proletaryanın yürüttüğü sınıfsal savaşın aynı devrim selinde birleşip örülmesi, emperyalizmde, bugün de hayatın yeni yeni kanıtlarla doğrulamakta olduğu bir yasallık haline gelmektedir.

Bolşevikler işte bu objektif koşulları kavıyor ve buna göre hareket ediyorlardı. Onlar, elbette ki, tarihin kendiliğinden-gelme biçimde gelişeceğine ve halk yığınlarının gerçek duruma Marksist-Leninist düşüncenin

⁽⁸⁾ Bu yolda, partinin, daha RSDIP Petersburg Komitesi'nin aydınlarla temas görevini yapacak bir özel grup meydana getirdiği ve Odesa Komitesi'nin de bizzat kurmuş olduğu Sosyal-Demokrat Aydınlar Birliği'ni yönettiği Birinci Rus Devrimi zamanından gelen zengin gelenekleri vardır.

verdiği gibi derin ve bilimsel değer hükmünü kılavuz edineceklerine bel bağlayamazlardı ve bağlamıyorlardı. Bundan ötürü, parti, en önemli ödevin, yani çözümüne halkın çoğunluğunu birleştirme ve devrimden yana çekme işinin bağlı olduğu ödevin, bu çoğunluğun isteklerini alabildiğine açıklıkla yansıtan bir politik program ileri sürmek olduğu kanısındaydı. Tarihi materyalizm, politik ekonomi ve bilimsel sosyalizm kategori ve terimleri, memlekete yarı okur-yazar halkın anlayabileceği bir dille sunulmalıydı. V. İ. Lenin'in, Bolşevikler Partisi'nin büyük hizmeti, programlarında, ileri sürdükleri şiarlarda ve halka seslenişlerinde, hep yığınların sosyal ve demokratik istek ve menfaatlerini bütün özüyle yansıtabilecek, herkes tarafından anlaşılabilir basit ifadeleri bulabilmeleri oldu.

O zamanki Rusyanın somut koşullarında, bunlar, harp çilesine kanık-samış memleketin kulağına barışı söyleyen, yetersizliği yüzünden açlığın memleket ölçüsünde yaygınlaştığı ekmekten ve köylülerin, yeterince sağlanmadıkça kendi varlıklarını nasıl sürdüreceklerine akıl erdirmedikleri topraktan bahseden sözlerdi. Bu, Ekim Devrimi'nin çok önemli dersi idi. Bu ders, halkın sağlam devrimci birliğini ve bu birlikte komünistlerin yöneticilik rolünü sağlama yolunun, ancak en ertelenmez toplumsal ve ulusal problemlerin çözümüne yönelik bir hedef, uygulanmasıyla Ekim Devrimi döneminde bolşeviklerin değil, burjuvazi ve uzlaşıcılar hükümetinin tecrit durumuna düştükleri bir program belirlemek suretiyle açılabilceğini öğretiyordu. Sözü geçen hükümete karşı, iktidarın tümüyle kendilerine verilmesini isteyen Sovyetlerin çoğu, kapitalistlerin diktasını istemiyen sendikalar ve diğer işçi örgütleri, toprak reformuna can atan köylüler, büyük devlet ezgisi altında inliyen ulusal yörelerin geniş yığınları, emperyalistlerin açtıkları harbi sürdürmekten el çeken alaylar ve daha büyük askeri birlikler hep aynı *tekcephe* içinde birleşiyorlardı. Bolşevikler bu çeşitli devrimci güçler selini bir genel mecrada birleştirmeyi, yönetmeyi ve politik bakımdan tek hedefe doğru yöneltmeyi başardılar.

Bundan ötürü, V. İ. Lenin, pek haklı olarak Komintern'in III. Kongresi kürsüsünden şu gerçeği duyuruyordu: «Rusyada biz küçük bir partiydik; fakat, buna rağmen, bütün ülkenin işçi ve köylü Sovyetleri delegelerinin çoğu bizimle beraber diler ... Ordunun da hemen hemen yarısı bizim yanaydı ...⁽⁹⁾»

Demek oluyor ki, böylece, yalnız halk adına ve halkın menfaatleri için yapıldığından ötürü değil, her şeyden önce gerçekleştirilmesi için birleşen halkın kendi eseri olduğundan ötürü halkçı bir karakter taşıyan sosyalist devrim realiteleriyle karşılaştırılınca, mâhut «tepede darbe» efsanesi tuzla buz olmaktadır.

(⁹) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 44, s. 26

HALKLARIN İRADESİNE AYKIRI HAREKET EDEN KİMDİR?

Hemen hatırlatalım ki, politik savaşta hedeflerinin neler olduğunu açık ve kesin bir surette belirten Bolşevik Partisi, özellikle seçmenlerin iradesine dayanarak silâhlı ayaklanmaya başvurmuştur. O seçmenler ki, prensip bakımından önemli birçok seçimde – Petrograd Sovyeti seçiminde, Moskova Şehir Duma'ları seçiminde, Kuzey Bölgesi Sovyetleri Kongresi seçiminde, nihayet Sovyetlerin Rusya II. Kongresi seçiminde – hep Bolşevik Partisine *çoğunlukla* oy vermişlerdir. Buna rağmen, ideolojik düşmanlarımız, bütün bu kanıtları öğrenme zahmetine girmeden veya bunları «unutarak», «bolşeviklerin Ekim denemesi»nin halkın iradesine karşı, demokratik olmanın yoldan, girilmiş bir hareket olduğunu iddia eder dururlar. Bununla ilgili olarak tarihsel gerçeği açıklamak bilhassa yararlı olacaktır, zira bu gerçeğin tahrifiyle, komünistlerin güya demokrasinin ve demokratik kurumların prensip itibarıyla düşmanları ve nerdeyse gaddarlık ve zorkullanımın inanmış taraftarları olduklarını «ispatlamak» gibi apaçık bir politik maksat güdülmektedir.

Bize eleştiriler yöneltenler çokçası iki «kanıt»a dayanırlar: Birincisi, o zaman halkın çoğunluğu güya Sovyet egemenliğini kabul etmemiştir ve birçok isyanlar, vatandaş harbi ve politik göçler buna tanıklık etmektedir; ikincisi, bolşevikler Kurucu Meclisi dağıtmış ve bu suretle «halk iradesini umursamadıkları»nı göstermişlerdir. ⁽¹⁰⁾

Önce genel sorun üzerinde biraz duralım: Bolşevikler devrim sırasında zorkullanım baskı metotları uygulamışlar mıdır? Evet, uygulamışlardır. Fakat bu, halkın *iradesi üzerinde* değil, halkın *iradesi gereğince* zorkullanımdır; *çoğunluğa*, yani işçilere, köylülere ve diğer emekçi halk tabakalarına karşı (uzlaşmaz zıtlıklarla çatışık toplum kuruluşlarına özgü) zorkullanım değil, tam da bu halk çoğunluğu karşısında bulunan, direnen sınıflara, yani mevzilerinden itilmiş *azınlığa* karşı zorkullanımdır. Bir başka deyişle, bunlar, bir avuç kapitaliste, pomeşçiklere ve bağınaz-tefecî takımına karşı, toplumun sosyalistçe yenilenmesine karşı direnen sabotajcıları ve karşı-devrimcileri dizginlemek için alınan zorlama tedbirleridir. Kaldı ki, bolşevikler, bilindiği üzere, düşmanlara karşı yeteri kadar kesin davranmayışın uğranılan yenilginin nedenlerinden birini teşkil ettiği Paris Komünü tecrübesini de çıkış noktası yapmışlardır.

Sağduyu burada her şeyden önce şu soruyu ortaya koyuyor: Genellikle zorkullanım olmadan, devrim, hattâ barışçı yoldan gelişen bir devrim yapı-

⁽¹⁰⁾ Örneğin, Fransada son parlamento seçimleri öncesi politik kampanya sırasında, anti-komünist isterinin körüklenmesine katkısını esirgemeyen iktidardaki UDR'in lideri A. Peyrefit, bolşeviklerin vaktiyle seçimlerde $\frac{9}{10}$ 25'ten daha az oy kazandıklarını ve buna rağmen iktidarı ele geçirmiş olduklarını söyledi (bak: L'Hümanite, 21 Ekim 1972.)

labilir mi? Nihayet, devrimci değişiklik, devlet yönetiminden bir sınıfı uzaklaştırması ve yerine bir başka sınıfın egemenliğini getirmesiyle, basit bir hükümet değişiminden ayrılmakta değil midir? Şu da var ki, hiç bir yönetici ve egemen sınıf, hiç bir yerde ve hiç bir zaman iktidarı gönüllü olarak bırakmaz. Öyle ki, zorkullanım, her devrimde, gerçek anlamdaki her devrimde kaçınılmaz olarak araya girer ve ancak duruma göre bunun biçimleri değişebilir.

Bolşevikler, Rusyada, diğer her memlekette olduğu gibi, politik iktidardan uzaklaştırılan burjuvazinin daha bir süre, büyük ölçüde sermayeye, idare alışkanlıklarına, askeri tecrübeye sahip olarak, uluslararası emperyalizmin destek ve yardımına dayanarak, yeni düzene karşı çetin bir direniş göstereceğini gözönünde bulunduruyorlardı. Böyle de oldu. Burjuvazi, tahrik ve sabotajlar, mâhut fabrikatör grevleri örgütlüyor; yeni düzenin kurulmasında ortaya çıkan ekonomik güçlükleri kötüye kullanarak, halk arasında hoşnutsuzluk yaratmaya ve körüklemeye, onu hükümete karşı davranışlara kışkırtmaya çalışıyordu. Burjuvazinin bütün eylemi, memlekette ekonomik ve politik bir kargaşa yaratmaya, bir iç harp çıkartmaya yöneltti. Bu karşı-devrimci eylemler, doğal olarak, bolşevikleri, devrime ve halk egemenliğine uzanan elleri kırmak üzere tedbirler almak zorunda bırakıyor, mülk sahiplerinin malını mülkünü ve sosyal imtiyazlarını elinden alma işini önemli ölçüde hızlandırıyor.

Fikir düşmanlarımız, bolşeviklerin «zorkullanım»ından, halk iradesine sözümona aykırı yıkıcı hareketlerinden söz ederken, bolşevikler için daha işin başında sosyalizm uğrunda mücadele alanının zorkullanım değil, hele «yıkıcılık» filân da değil, yapıcılık olduğunu «unutur» görünüyorlar. Partimiz, memleketin karşı karşıya bulunduğu problemlerin olumlu çözümünü, köklü sosyal-ekonomik dönüşümleri, tüm halk ekonomisinin yeni baştan kurulmasını öngören bir programa ⁽¹⁾ sahip olarak iktidara doğru ilerliyordu. Bu çok önemliydi, çünkü tarihsel tecrübenin gösterdiği ve göstermekte olduğu üzere Marksist-Leninist partinin muhalefetten yönetici politik güç durumuna maharetle geçmesi sorunu ilkesel bir teorik ve pratik önem taşıyordu.

Lenin, iktisadiyatta sosyalist yapılışın oluşabilmesi için, fabrika ve işletmeler üzerinde bir demokratik işçi kontrolü uygulanmasını, bunların bütün halkın mülkiyeti haline getirilmesini, bankaların millileştirilmesini, Rusyanın bütün halk ekonomisini ayarlamak üzere bir Yüksek Ekonomi Şurası meydana getirilmesini zorunlu koşul sayıyordu. Hele üretim üzerinde işçi kontrolünün örgütlenmesine Lenin özel bir önem veriyor ve şunları yazı-

(1) V. İ. Lenin'in bu sorunlarla ilgili olarak 1917 yılından önce yazdığı en büyük eserleri arasında şunlar vardı: «Devlet ve Devrim», «Tehdit eden felâket ve bununla mücadele yolları», «Bolşevikler devlet egemenliğini koruyabilecekler mi?», «Devrimin ödevleri» vesairesidir.

yordu: «Sorunun özü, hattâ kapitalistlerin mallarının müsaderesinde bile değil, kapitalistler ve onların her çeşit yandaşları üzerinde tüm halk çapında ve en geniş kapsamlı bir işçi kontrolünün sağlanmasındadır. Sadece müsadere ile hiç bir şey yapılamaz, çünkü bunda henüz örgütlenme, hesap verme ve doğru bir dağılım unsuru yoktur.»⁽¹²⁾ İşte Sovyet iktidarının ilk buyrultuları, bunun için, yapıcı ve yaratıcı nitelikte belgeler olup, ekonomik ve sosyal-politik hayatın yeniden kurulması yolunda pratik adımlar teşkil ediyorlardı.

Devrimi geliştirmede tutulan bu yol Vatandaş Harbi ile kesildi. Fakat bu harp hiç de Sovyetlere karşı her hangi bir halk direnişi demek değildi. İç harbi, iktidardan uzaklaştırılan sömürücü sınıflar, gerici kuvvetler açmışlardır. Netekim bunlar daha sonra diğer birçok devrimde de böyle hareket etmişlerdir ve şimdi de Şili'de aynı şeyi yapmak istemektedirler. İşte Lenin'in 1914–17 yıllarında, emperyalist harbini vatandaş harbine çevirme şiarını ileri sürmüş ve savunmuş olmasına dayanarak, fikir düşmanlarımız, bunu parmağa dolamakta ve bolşeviklerin güya vatandaş harbi açmaya can attıkları sonucunu çıkarmaktadırlar. Ne var ki, birincisi, Lenin o zamanki koşullarda emperyalist harbin ancak vatandaş harbine çevrilmek suretiyle bertaraf edilebileceğini ve harpleri doğuran düzenin yokedilebileceğini düşünüyordu. İkincisi, daha sonra Rusya'da devrimi barışçı yoldan geliştirme olanağı ortaya çıkar çıkmaz, 1917 Nisanında bu şiarı derhal geri çeken başkası değil, yine Lenin oldu. Çarlık generallerinden Kornilov'un çıkardığı isyanın bastırılmasından sonra, 1917 Eylülü başında, Lenin tekrar devrimin her hangi bir iç harbe hacet kalmıyacak biçimde barışçı yoldan gelişmesi olanağına dair bir demeç verdi. Tarihçe bilindiği üzere, Petrograd'da devrim hemen hemen kansız başladı ve vatandaş harbi, ancak eski geçici hükümet başkanı Kerenski'nin aldatıldığı bir kısım askerî birlikleri başkent üzerine sürmesinden sonra başladı.⁽¹³⁾

(12) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 34. s. 309.

İşçi Kontrolünü seçim yoluyla görevlendirilen Fabrika-İşletme Komiteleri, Saygınlar (ihtiyarlar) Kurulları, İktisadi Kontrol Komisyonları vb. gibi işçi örgütleri gerçekleştiriyorlardı. Bunlar işçilerin ve teknik personelin temsilcilerinden oluşuyor, üretimin yönetimine, idare işlerine aktif olarak katılıyor, kapitalistlerin sabotajlarına set çekiyorlardı. 1918 sayımına göre, Fabrika-İşletme Komitelerinin ve özel işçi kontrol organlarının çoğu (sırasıyle % 64,3, % 64) fabrika ve işletmelerin yönetimine katılıyorlardı.

(13) Petrograd'daki silâhlı ayaklanmada 6 kişi öldürüldü ve 50 kişi yaralandı. Kerenski'nin önyak olduğu ve birkaç gün devam eden karşı-devrimci isyan sırasında (2 Kasım 1917 günü bastırılabilirdi) uğranılan kayıplar kıyaslanıyacak kadar daha büyüktü. Öyle ki, devrimci silâhlı birliklerin general Krasnov kazaklarını kesinlikle yenilgiye uğrattıkları ve en yoğun çarpışmaların Aleksandrovskaya Garı dolayında yoğunlaştığı 30 Ekim günü, devrimciler 200 kayıp verdiler; düşmanın kaybı ise daha büyüktü. Burjuvazinin ve pomeşçiklerin açtıkları Vatandaş Harbi'nin sebep olduğu telefât ve uğranılan kayıplar bu hesap-

İşte tarihi gerçekler, vatandaş harbi ve bunun gerçek *girişimcileri* sorununa böylece ışık tutmaktadır. Rusların göçüne gelince, bu daha ziyade, yenilgiye uğratan ve artık zafere ulaşmış halkla bağdaşma olanağı kalmayan karşı-devrimcilerden, silâhı elden bırakmak istemiyen ve yurt dışından, emperyalistlerin yardımıyla devrime karşı mücadelesine devam etmeyi düşünen en gerici unsurlardan ibaretti ⁽¹⁴⁾ Göç edenler, her şeyden önce, çarlık uşağı aristokrasinin, burjuvazinin, pomeşçiklerin temsilcileri; Vatandaş Harbi yıllarında yapılan canavarlıklardan sorumlu tutulacaklarını bilen subaylar; devrimi anlayamayan ve halktan uzak duran bir kısım aydınlar; aldatılmış ve Kızıl Ordu'ya karşı savaşmış olan askerlerdi. Bilindiği üzere, birçok göçmen, özellikle köylü ve işçi arasından, emekçi aydınlar çevrelerinden yetişenler, çok geçmeden hatalarını anıyarak yurda dönmek istediler ve döndükten sonra da Sovyet iktidarının politikasını desteklediler, kendileri de sosyalizm kuruculuğuna katıldılar.

Şimdi fikir düşmanlarımızın ikinci «kanıt»ına, yani 1918 yılında bolşeviklerin «Kurucu Meclis»e karşı güya «demokrasiye aykırı» biçimde davrandıkları sorununa gelelim.

Her şeyden önce, o zaman bolşeviklerin «iktidarı elde etmeleri» diye bir iddianın iler tutar bir tarafı yoktur. Öyle ya, Sovyetler 1917 Ekiminde iktidarı elde etmiş olduklarına göre, bolşevikler niçin 1918 yılı başında «iktidarı elde etme»ye kalksınlar? İktidar artık, devrim günlerinde Sovyetlerin Rusya II. Kongresi (ki delegeleri daha Ekim Devrimi'nden önce yığınlarca yasal olarak seçilmişti) tarafından kurulmuş olan Sovyet Hükümetinin elinde bulunuyordu. Bu Kongrede, bilindiği üzere, bolşeviklerin toplam 649 delege içinde 390 temsilcisi vardı. Kongreye katılanlar arasında çoğu sol eğilimli 160 kadar es-er vardı. Sol es-er'ler iktidarın Sovyetlere geçmesini desteklediler, kongrece meydana getirilen Rusya Merkez Yürütme Komitesi'ne, daha sonra da hükümete girdiler. Böylelikle, kongreye seçilen delegeler arasında bolşeviklerle sol es-er'ler büyük bir çoğunluk (% 80) meydana getiriyorlardı.

Ekim ayından sonra toplanan Kurucu Meclis'e gelince, bunda da en büyük grupları es-er'ler (370 yer) ve bolşevikler (175 yer) teşkil ediyorlardı. Ve yalnızca bu gerçek, o zamanki Rusya koşullarında açık burjuva partilerinin halkın her türlü desteğinden yoksun olduklarını (Kadet'lerin yalnız 17 sandalyesi vardı), uzlaşıcı-oportunistlerin ise şehir proletaryası

ların çok üstündedir. Tam olmıyan verilere göre, yabancı müdahalecilerden ve Beyaz Ordu'culardan doğrudan doğruya zarar görenler 8 milyon kişiyi bulmaktadır. Cephelerde düşenlerden, açlık ve salgın hastalıklar yüzünden ölenlerden başka, hapislerde ve toplama kampalarında işkencelere tabi tutularak, müdahaleciler ve Beyaz'lar tarafından 112 bin kişi öldürülmüştür.

(14) Memleketi toplam olarak 2 milyon kişi terketti. Bu, Rusya halkının ancak % 1,5'i kadardı.

arasında genellikle politik etkilerini yitirdiklerini (yalnız 15 menşevik seçilmişti) son defa olarak doğruluyordu.

Oktobr Devrimine kadarki dönemde, bolşevikler, Kurucu Meclis seçimlerinin burjuvaziye karşı, Kerenski geçici hükûmetine karşı, sağcı oportünistlere karşı darbe değerinde sonuçlar vereceğini tahmin ediyorlardı. Uzlaşıcılar da bunu hissediyorlardı. Bundan ötürü, bolşevikler, bir an önce seçimlerin yapılması ve Kurucu Meclis'in toplanması için mücadele ediyor, burjuvazi de uzlaşıcılarla elele her araca başvurarak bunu ertelemeye çalışıyordu. Oktobr'dan önce sadece aday listeleri hazırlanabilmiş ve seçimin tarihi belirlenmişti. *Bu listeler ve tarih için (Kasım 1917) oylama yapılmıştı. Fakat bu oylama memlekette oluşan değişimleri yansıtamazdı. Her şeyden önce, seçmen kütükleri yeni güçler oranını yansıtmaktan uzaktı, zira bunlar burjuvazinin ve uzlaşıcıların iktidarda bulundukları Oktobr öncesinde hazırlanmıştı. Bundan başka, bolşeviklerin yanısıra sol es'ler de köyün ve ordunun (ordu içinde köylü çoğunluğun) günden güne daha çok politik sempatisini kazandıkları halde ⁽¹⁵⁾, oy alan, yönetici sağcıların elindeki bu es'erler partisinin tümüydü. Üstelik, seçim sorunlarıyla görevli Genel Rusya Komisyonu'ndan tutun da taşra Seçim Komiteleri'ne kadar her yerde, seçimleri hazırlama ve uygulama örgütsel-teknik cihazı önemlice bir kısmıyla sağcı es'erlerin kontrolü altında bulunuyordu. Sonuç olarak, seçilen 370 es'er milletvekilinin yalnız 40 kadarı sol eğilimliydi.*

Çağdaş burjuva demokrasisi koşullarında seçim mekanizmasının bu gibi inceliklerini iyi bilenler, bu olayda, seçimlerde elde edilen oy sayısının her zaman partinin reel politik gücünün ve halk iradesinin tam göstergesi olmadığını bir örneğini daha bulacaklardır. Rusya «Kurucu Meclis'inin karşı-devrimci bölümü, sağcı es'erlerden oluşan omurgasıyla, *halkın çoğunluğunun* iradesine meydan okumak üzere, kendi *parmak çoğunluğundan* yararlanmaya çalışıyordu. Kurucu Meclis'in, halk tarafından iktidara getirilmiş olan Sovyetleri tanınamaya kalkışması ancak böyle değerlendirilebilir, parlâmenter kılığa girmiş olan karşı-devrimin gerçekten halkçı sosyal-ekonomik politik programı («Emekçilerin ve sömürülen halkların hakları deklârasyonu»nda ileri sürülen program) kabul etmiye yanaşmamasına ancak bu anlam verilebilirdi.

Kurucu Meclis, daha çalışmaya başlamadan önce, *devrim Rusyasının artık geride kalmış bir adımı* olarak göründü ve bolşeviklerin sözümona «demokrasiye aykırılık»ı filân değil, bu nitelik onun kaderini belirledi. Bolşevikler, bilindiği üzere, âdeta daha perde açılmadan önce bu komedyanın yolunu kesme olanağına sahip bulundukları halde, Meclis'in toplan-

(15) Bunun böyle olduğunu, sol es'erlerin ayrı listelerle adaylıklarını koydukları illerdeki Kurucu Meclis seçimlerinin sonuçları özellikle doğrulamaktaydı.

masına engel olmadılar. Fakat parti, bu «Kurucu Meclisi'ni, tutumu ve eylemiyle, yığınların gözünde kendi kredisini düşüreceğinden ve kendi ceza hükmünü kendisi okuyacağından emindi. Böyle de oldu. Meclis, daha ilk saatlerinden itibaren, asla devrimi devam ettirme aracı değil, karşı-devrimin düpedüz bir tellâlı haline geliverdi. Bu yüzden, yığınlar, Meclis'in gerici mahiyetini ve halk düşmanlığını çabucak ve elle tutarcasına anladılar. O güne kadar belirli hayaller besleyenler bile ondan yüz çevirdiler. İşte bundan ötürü, Sovyet iktidarının Kurucu Meclis'i dağıtma buyrultusu sadece onun politik ölümünü tespit etmiş oldu. Ve bundan dolayı da, buyrultu, yığınlar arasında her hangi bir protesto tepkisi uyandırmak şöyle dursun, tersine tam bir onay ve destekle karşılandı. Kurucu Meclis'in dağıtılması, Sovyetlerin Rusya III. Kongresi tarafından da onaylandı.

Bu suretle, gerek Vatandaş Harbî, gerekse Kurucu Meclis olayı, gerçekten de halk iradesinin çiğnenmesine tanıklık ediyor. Fakat çiğniyenler kimdir? Açıkça görülüyor ki, çiğniyenler, devrime karşı silâhla ve politik muhalefetle direnmeye kalkışanlardır.

ÇOK PARTİLİ İŞBİRLİĞİNDEN YANA OLANLAR KIMLERDİ, OLMIYANLAR KIMLERDİ?

Sovyet Rusya'da bir tek parti, Bolşevikler Partisi iktidara geldi. Bu duruma dayanan burjuva ideologları ve oportünistler, sosyalizmde komünistlerin yalnız tek partili sisteme yol verdiklerini, diğer partilerle işbirliğinin kesin düşmanı olduklarını iddia ediyorlar. Bu gibi iddialar, sadece Marksist-Leninist partileri tecrit etme, doğal müttefiklerini bu partilerden uzaklaştırma hedefini gütmektedir.

Acaba, tüm halk kapsamındaki devrimin öncüsü olarak, işçi sınıfı ile geniş emekçi yığınları arasında ittifak kurmaya çalışan bolşevikler, gerçekten, bu yığınları temsil eden politik partilerle işbirliğine karşı mıydılar? Bu hususta tarihsel kanıtlara başvurmamız gerekir.

Hemen belirtmeliyiz ki, Rusyada işçi sınıfı ve köylüler adına hareket eden birkaç parti vardı: Bolşevik Partisi, Menşevikler, Sosyal-Devrimciler (es-er'ler), Enternasyonalistler, Polonya ve Litvanya Sosyal-Demokrat Partileri, Musevî Sosyal-Demokrat İşçi Birliği («Bund»), Letonya Sosyal-Demokratları vb. ... Bolşevikler, diğer partilerle, öncelikle en büyükleri olan menşeviklerle, es-er'lerle birçok defalar birlikte hareket etmiş, çeşitli politik kampanyalarda onlarla ittifaklar kurmuş, yarı birleşme ve hattâ tam birleşmeler için anlaşmalara girmişlerdir. Bu da mücadelenin ihtiyaçları dolayısıyla, «kendi deneyleriyle kontrol yoklamalarında bulunmak isteyen alt tabakaların baskısıyla» ⁽¹⁶⁾ yapılıyordu. Bolşevikler, diğer devrimci güç-

(16) V. I. Lenin, Bütün eserleri, c. 44, s. 273.

lerle, devrimden sonra da Sovyet egemenliği organları çerçevesinde işbirliği yapılmasını olanaklı görüyorlardı. Egemenlik organı sıfatıyla Sovyetler hakkında Lenin tarafından daha 1905 yılında ileri sürülen görüş, Sovyetlerin, çeşitli sosyalist partiler temsilcilerini bünyelerinde toplayabilecekleri hususunu çıkış noktası yapıyordu. (17)

Sorun, diğer partiler temsilcilerinin, bolşeviklerle işbirliğine yanaşarak, yalnız demokratik burjuva devrime özgü isteklerle sınırlı kalmalarında toplanıyordu. 1905–07 yılları devriminde bu böyle olmuştu. 1917 devriminde de böyle oldu. Diğer partiler temsilcileri, Lenin'in Nisan Tezleri'nde ileri sürdüğü «Bütün egemenlik Sovyetlere!» şiarını besinsemediler ve Haziran ayında yapılan Rusya I. Sovyetler Kongresi sırasında menşeviklerle es-er'ler bolşeviklerin birlikte hareket önerisini pratikte silkip attılar, böylelikle de çok partili işbirliğine sırt çevirmiş oldular.

Sovyetlerin Rusya II. Kongresinde, bolşevikler, mutlak çoğunluğa sahip bulundukları halde, kongrenin menşevik F. Dan tarafından açılmasına razı oldular. F. Dan'ın partisi, ya geçici hükümetin devrilmiş ve iktidarın devrimci organların eline geçmiş olduğunu kabul etmek, bununla da yığınların eylemini desteklemek, demokratik ve sosyalist dönüşümlerin gerçekleştirilmesinde bolşeviklerle işbirliğini kabul etmek, ya da burjuva demokrasisinde sosyalizm koşullarının sürekli olarak olgunlaşması şemasına uygun düşmediği gerekçesiyle devrimi reddetmek ve burjuvaziyle sınıfsal ittifak kurmak gibi iki şıktan birini seçmek durumundaydı. Menşevikler ikinci yolu seçtiler. Onlar sağcı es-er'lerle birlikte, bolşeviklerin Sovyet iktidarından vaz geçmelerini ve «Oktobr darbesinin kişisel suçlusu» V. İ. Lenini hükümetten uzaklaştırmalarını, hükümet başkanlığına da sağcı es-er'ler partisi liderlerinden birini getirmelerini istediler. Bu, pratikte, geriye, burjuva diktasına dönüş demekti. Bolşeviklerin Merkez Komitesi bu sinsi plânları kesinlikle reddetti; kapitalistlerin çıkarlarını savunacak bir hükümet kurmak niyetinde olmadığını açıkça bildirdi. Bundan sonra, menşeviklerin ve sağcı es-er'lerin temsilcileri (50 kişi kadar) kongreyi terkettiler, şehir Duma'sına gittiler ve orada Kadet'lerle birlikte anti-sovyetik bir merkez,

(17) V. İ. Lenin «Bizim ödevlerimiz ve İşçi Milletvekilleri Sovyeti» başlıklı yazısında şunları belirtiyordu: «... İşçi Milletvekilleri Sovyeti, kadrosuna, bütün işçilerin, hizmetlilerin, ırgatların vb., tüm emekçi halkın hayatının iyileşmesini isteyen ve bunun için elbirliğiyle mücadele edebilecek olan herkesin, genellikle en ilkel politik dürüstlüğü sahip bulunan herkesin, tek sözle çernosotnik'lerden (eski Rusyada yağma ve halk kırımı yapanlar) başka herkesin milletvekillerini almaya gayret etmelidir.» «Sovyet, geçici devrimci hükümet için güçlü bir çekirdek seçmeli ve bunu bütün devrimci partilerin, bütün devrimci demokratların (elbette liberal demokratların değil, yalnız devrimcilerin) temsilcileriyle tamamlamaya bakmalıdır. Biz Sovyetin terkinin böyle geniş ve renkli olmasından korkmuyoruz, bunu arzu ediyoruz ...» (Bak: V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 12, s. 62–63, 66.)

yani «Yurdu ve devrimi kurtarma komitesi» adını verdikleri bir karşı-devrim organı meydana getirmeye koyuldular; daha sonra da burjuvaziyle elele ve diğer memleketler emperyalistlerinin desteğiyle (Amerikan, İngiliz ve diğer bazı memleketler elçilikleri aracılığıyla) devrime karşı kanlı bir komplö örgütlediler.

Kongrede yalnız bolşevikler ve Rusya Merkez Yürütme Komitesi çalışanlarına katılan, daha sonra da 1917 Aralık ayında Sovyet hükümeti kadrosuna giren sol es-er'ler kaldılar (Halk Komiserleri Sovyeti'nde bu partiden 7 temsilci vardı). Bolşevikler ile sol es-er'ler arasındaki işbirliği, yukarıda sözünü ettiğimiz A. Peyrefit'in 1972 Eylülünde yayımlanan bir yazısında dediği gibi ⁽¹⁸⁾ bir «efsane», bir «ümit» değil, Merkez Yürütme Komitesi'nin ve Halk Komiserleri Sovyeti'nin o zamanki oturumlarına ait tutanakların bile tanıklık ettiği üzere, olumlu bir işbirliği idi. Bu işbirliğine son veren, bolşeviklerin «dürüst davranmayışları» değil, bizzat sol es-er'lerin hükümet aleyhtarı eylemlere geçmeleri oldu. ⁽¹⁹⁾

Bolşevikler menşevikleri ve sağcı es-er'leri de iktidardan uzaklaştırmıyorlardı. Tam tersine, bunların Rusya Sovyetleri II. Kongresini terketmelerinden sonra bile, bolşevikler, kapıları açık bıraktılar. Parti Merkez Komitesinin V. İ. Lenin tarafından kaleme alınan 2 Kasım 1917 günlü kararında, «O (yani Merkez Komitesi – K. Z.) Rusya Sovyetleri II. Kongresinden hiç kimseyi çıkarmadıktan başka, terketmiş olanları da şimdi tekrar almaya ve bunların Sovyetler çerçevesi içinde koalisyonunu tanımaya tamamen hazırdır, ve demek ki, bolşeviklerin hiç kimseyle iktidarı paylaşmak istemedikleri yolundaki lakırdılar büsbütün yalandır» ⁽²⁰⁾ deniliyordu.

Dahası var: Menşeviklere (aynı zamanda diğer muhaliflere) geniş eylem olanakları verildi. Bunların merkezsel ve yerel parti komiteleri açık olarak çalışıyor, gazeteleri serbestçe çıkıyor, konferansları ve toplantıları düzenli olarak yapıyordu; küçük burjuva partileri bütün Sovyet egemenlik organları seçimlerine katılıyor, mitinglerde, toplantılarda, basında, Sovyetlerin kongrelerinde vb. tartışmalar yürütüyorlardı. ⁽²¹⁾

⁽¹⁸⁾ Bak: L'Hümanité, 14 Eylül 1972.

⁽¹⁹⁾ 1918 Temmuzunda Brest Antlaşması'ndan memnun olmayan sol es-er'ler, Sovyet iktidarına karşı silâhlı isyana giriştiler ve böylelikle hükümetten de, Sovyetlerden de kendileri çıkmış oldular.

⁽²⁰⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 35, s. 45.

⁽²¹⁾ Netekim, Sovyetlerin Rusya II. Kongresince (Ekim 1917) seçilen Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nde 62 bolşevik, 29 sol es-er, 6 menşevik-enternasyonalist vb. yer alıyorlardı. 1918 yılı Ocak ayında yapılan Rusya Sovyetleri III. Kongresi tarafından seçilen Merkez Yürütme Komitesi kadrosunda ise, 160 bolşevik, 125 sol es-er, 14 sağcı es-er ve maksimalist, 2 menşevik vb. vardı. Şunu da hatırlatalım ki, menşeviklerin yönetmeni L. Martov Moskova Sovyeti'nde milletvekiliydi ve yurt dışına hareket edinceye kadar bu görevde kaldı (yurt dışına hareketine de RKP (b) MK Plenumu'nun 16 Temmuz 1920 günlü karar-

Küçük burjuva partileri yöneticileri ancak halkın desteğini tamamiyle yitirdikten sonradır ki ⁽²²⁾, bunu bir türlü hazmedemiyerek, politik eylemi bıraktılar ve Sovyet iktidarına karşı (kimileri L. Martov gibi yabancı memleketlere göçerek, kimileri de yurt içinde) açık karşı-devrimci mücadeleye geçtiler.

Bolşeviklerin o zamanlar diğer partilere karşı davranışlarını gözden geçirirken ⁽²³⁾, ilkesel bir durumu bilhassa belirtmemiz gereklidir. Bolşevikler müttefikleriyle işbirliği yaparken, «ne pahasına olursa olsun» birlik düşüncesinin kesinlikle karşısındaydılar; tek yanlı tâvizler vermeye yanaşmıyor, ideolojilerini pazarlık konusu yapmıyor, «ideolojik-politik mücadeleyi hiç bir zaman boşlamıyor veya gevşetmiyorlardı.» ⁽²⁴⁾

Bolşeviklerin kendi fikirlerine böylesine sadakati, çalışma yerlerinde, sokak gösterilerinde ve çarpışmalarda, doğrudan doğruya demokrasi ve sosyalizm için mücadele edilen her yerde emekçilerin elbirliğiyle hareket-

namesiyle izin verildi). 1920–21 yılında Bolşevikler Partisi MK, diğer bazı menşevik, es-er ve anarşistlerin de yurt dışına çıkma dilekçelerini gözden geçiriyordu. Menşevik F. Dan, bu dönemle ilgili olarak şunları yazdı: «Moskovada, Merkez Komitesinin (menşeviklerin MK – K. Z.), bitişiğinde klübü ile resmi bir binası vardı ... Biz partimiz adına kongrelerde, toplantılarda ve mitinglerde söz alıp konuşabiliyorduk ...» (F. Dan. «İki yıl âvarelik» (1919–21). Berlin, 1922, s. 58.)

Tartışmaların karakterine geline, menşevik «Noviy luç» («Yeni ışın») gazetesinin 24 Mart 1918 günlü sayısından aldığımız aşağıdaki parça, bolşeviklerin muhalefet eleştirisine «yol vermedikleri» teranesini hâlâ tutturup gidenleri bile ikna edebilecektir sanırız. Bakın, bu gazete-deki yazısında menşevik Şvartz ne diyor: «Üretimin kapitalistçe örgütlenmesine dönmeliyiz. Sanayi işletmelerinin, işçi komiteleri ve sendika birlikleri tarafından yönetilmesinden vazgeçmeliyiz. Mülk sahipleri tekrar kendi sanayi işletmelerinin başına geçmelidirler.»

⁽²²⁾ Hattâ birçoklarının bildiği N. Suhanov bile, Sovyetlerin Rusya I. Kongresinde çoğunlukta olan menşeviklerin ve es-er'lerin «sırf azınlıkta kaldıkları için, demokratik iradenin yasal ifadecileri onlanlara karşı komplo örgütliyerek», kendilerini hiçe indirdiklerini itiraf etmek zorunda kaldı (N. Suhanov. Devrim üstüne notlar. Berlin. Pb. M., 1923, sayı 7, s. 180–181, 288.) Bu cümleden olarak, menşevik «İşçi gazetesi»nin 1917 Martından Eylülüne kadar tirajını hissedilir derecede düşürmesi de (100 binden 10–15 bine) dikkate değer. (Şu da var ki, menşevik – es-er gazetelerinin hepsi de (1917'de sayıları hemen hemen yirmiyi buluyordu) pratik olarak tamamiyle emperyalistlerin verdikleri ödeneklerle çıkarılıyordu.

⁽²³⁾ Bazı partiler ve maksimalistler, enternasyonalistler, devrimci komünistler, Ukrayna sol es-er'leri, Bund'çular birlikleri, Musevi Komünist Partisi («Poaley-Sion»), yaptıkları kongre ve konferanslarda, Bolşevik Partisinin – RKP (b) – terkibine katılma kararları alıyorlardı ve bu parti tarafından kabul edilmişlerdi (Bak: «Pravda» – 30 Aralık 1919, 27 Mayıs 1920; RKP (b) MK'nin çıkardığı «İzvestiya» gazetesi, sayı 21, 24, 25 – 1920 ve sayı 3 – 1923.)

⁽²⁴⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 41, s. 56.

leri boyunca, hem «yukarıdan», hem de – en önemlisi – «aşağıdan» tek-cephe kurulması için başarıyla mücadele yürütmelerine daima yardım ediyordu.

İKİ SONUÇLAMA

Bütün bunlardan iki sonuç ortaya çıkıyor.

Birinci sonuç: Ekim Devrimi, insanlığın daha önce yaşadığı bütün devrimler içinde en yığınsal ve halkçı olanıdır. Bu devrim, halkın iradesini çığnemiş değildir; tam tersine, bu iradeyi baştan başa yansıtmıştır. Devrim boyunca, Bolşevik Partisi, emekçi yığınlarını temsil eden diğer partilerle, gerek devrimci çarpışmaların ateşi içinde, gerekse yeni toplum kuruluşu sürecinde işbirliği yapmaya çalışmıştır.

Her boydan ve soydan anti-komünistler, o zamanki Rus gerçekliğini tahrif ederek, Ekim Devrimi'ne Lenin'in biçtiği değeri sükûtle geçiştirerek, Rusyada çarlığa ve emperyalizme karşı duran bir birlik cephe olmadığını ve olamayacağını ispata çalışıyorlar. Bu gibi iddiaları önemsemezlik edemeyiz; zira, birincisi, bunlar gerçeğe aykırıdır; ikincisi, burjuva yayıncıları anti-komünist literatür yayımlamak için hiç bir şeyi esirgemez ve 1917 Devrimi gerçeğini yozlaştırmaya çabalarırken, ilerici basında bu problemlerin bazı yanları henüz yeterince aydınlatılmış değildir.

İkinci sonuç: Nice çalkantılara sahne olan şanlı 1917 yılından evrensel önemde somut bir tecrübe çıkmaktadır. Lenin diyalektik düşünüp davranıyor, ve komünistlerden, kendi ülkelerinin gelişmesinde somut durum ve olayları gözönünde bulundurmalarını ısrarla istiyordu. Bundan başka, diğer ülkeler komünistlerine, Rus Devriminin spesifik özelliklerini açıklamalarında yardım da ediyordu. Fakat Lenin aynı zamanda, devrime «yeni sayfadan» başlama çabalarına düşenleri de şiddetle eleştiriyor ve şöyle diyor: «... proletarya devriminin genel ilerleyişi bütün dünyada aynıdır.»⁽²⁵⁾ Ve bundan ötürü, geçmişin tecrübesi, hele Lenin'in deyimiyle «devrimi gerçekleştirme sanatı için zemin hazırlayan»⁽²⁶⁾ bolşeviklerin somut tecrübesi titizlikle gözönüne alınmazsa, nerede olursa olsun, başarılı bir devrim eylemi yürütülemez. Bu yargı, bolşeviklerin tekcephe uğrunda mücadeleleri sorunu bakımından, yani uluslararası önemini 1922'de Komintern Yürütme Komitesi'nin özellikle belirttiği ve Lenin'in ilkesel yanışında hiç bir zaman Rusya ile diğer memleketler arasında ayırım gözetmediği sorun bakımından da doğrudur.

⁽²⁵⁾ V. İ. Lenin, *Bütün eserleri*, c. 37, s. 505.

⁽²⁶⁾ V. İ. Lenin, *Bütün eserleri*, s. 37, s. 69.

Yeni insanın eğitilmesi

Dyord Atsel

Macaristan Sosyalist İşçi Partisi Politbüro üyesi ve MK Sekreteri

Sosyalizm kuruluşunun çeşitli aşamalarında halk eğitimi problemleri farklı biçimde ele alınmakta ve çözülmektedir. Macaristanda yeni toplum temellerinin atılması yıllarında yapılan işleri doğru biçimde değerlendirmek ve şimdi sosyalizmin tümüyle kurulması sürecinde önümüzde duran problemleri ve perspektifleri iyi kavrayabilmek için geçmişe bir göz atmamız gereklidir.

1919 yılı Macar Sovyet (Konsey) Cumhuriyeti, eğitim ve öğretimin modernleştirilmesi ve demokratlaştırılması alanında bugüne kadar da etkili olan birçok kararlar alarak bazı köklü reformlar yaptı (veya hazırladı). O zaman bu işe memleketin en iyi ilerici uzmanları katıldılar. Macar mâ-nevi hayatının Mihay Babiç gibi nice ünlü temsilcileri üniversitelerde çalışmaya başladılar. Yüksek müzik öğretimi alanında yönetmenlik rolü Bela Bartok ve Zoltan Koday gibi tanınmış ustalara bırakıldı.

Macar Sovyet Cumhuriyeti'nin yenilmesinden sonra, memleketin egemen sınıfı, olup bitenlerden «kültür politikası» bakımından iki sonuç çıkardı. Birincisi, bu sınıfa göre, geniş yığınları kültürden uzak tutmak gerekti, zira düşünme, bilgi ve öğrenim «komünist tahrîkât» aracı olabilecek tehlikeli edinimlerdi. İkincisi, Macar Sovyet Cumhuriyeti'nde kültür hayatının örgütlenmesine katılmış olan bütün ilerici sanat adamları, bilginler ve pedagoglar yok edilmeliydi.

Karşı-devrim düzeni sırasında, toplumbilim alanında bazı «ciddi» eserler, Macar köylüsünün tabiatı itibarıyla «meratip silsilesi»ne saygılı olduğunu ve dinsel «idrak» çerçevesinden dışarı çıkmak istemediğini ispata kalkışıyordu. «Bizim köylünün iki ayağını çizmelere ayrı ayrı sokması gerektiğini bilmesi yeter» gibi şaka yollu tekerlemeler, pratikte artık geçer akça sayılıyordu. Kültürün yayılmasına karşı işlemesi sistemleştirilmiş olan halk eğitimi politikası, bir hayli geri durumdaki memleket sanayiine işgücü hazırlama işini bile zar-zor başarıyordu. Eğitim ve öğretimin ideolojik içeriği ve dünya görüşü açısı alabildiğine gericiydi.

Genç Macar halk demokrasisi, memlekette yeni, demokratik, sosyalist öğretim sistemini örgütlemek gibi büyük bir sorunun çözümüne girişti. Bu alanda elde edilen başarılar, hiç abartmasız, tarihsel başarılar sayılabilir. Biz, memleketin kurtuluşundan sonra, devirilen sınıfların kültür üzerindeki tekeline son verdik. İşçileri, köylüleri ve onların çocuklarını yığınla okutma dâvasını çözmeye koyulduk. Gerici ideolojinin, öncelikle anti-sovyetizmin,

şovinizmin, anti-demokratizmin yayılmasına kesinlikle set çektik; halk eğitimi alanında sosyalist ideolojinin hegemonyasını sağladık.

Eski, gerici okul sistemini yeni ve toplumsal dönüşümün ihtiyaçlarına tamamen uygun bir okul sistemiyle değiştirdik. Sekiz yıllık ilkokulu kurduk. Her çocuğun 10 yıl öğrenim yapmasını öngören bir kanun çıkardık. Kilise okullarını millileştirdik.

Bir hayli güçlüklerle atılan bu ilk adımların sonuçlarını rakamlar şöyle yansıtıyor:

	1938	1972
3–5 yaşlarında olanlardan çocuk bahçelerine devam edenler (yüzde olarak)	23,5	62,0
Genel öğretim kanunu kapsamına girenler nispeti	78,0	98,6
14–18 yaşlarındaki genç kız ve erkekler arasında orta öğrenim okullarına devam eden ve olgunluk sınavı verenler (yüzde olarak)	16,6	68,0
Yüksek okullara devam edenler nispeti (20–24 yaşlarındaki gençlerin toplam sayısına göre)	2,0	11,0

Bugün kol emeği işçilerinin çocukları % 55 oranında orta öğrenim okullarına ve % 40 oranında da enstitülere ve üniversitelere devam ediyorlar. Tarihsel gelişme süreci içinde ana-babalarının yeni, sosyalist aydınlarla katışmaları dolayısıyla artık işçi ve köylü kökenli sayılmıyan bir hayli üniversite öğrencisi bulunduğu gözönüne alınırsa, memleketin mânevi güçlerinin, ulusun, onun gerçek temsilcileri olan işçi sınıfının ve bütün emekçilerin her bakımdan gelişmeleri yolunda büyük bir adım atıldığı haklı olarak söylenebilir.

Geçmişten devralınan mirasın bazı şeylerde hâlâ daha kendini gösterdiği şüphesizdir. Örneğin, geçmişten, köylerin yapısıyla birlikte, bir öğretmenin birkaç sınıfla birden uğraştığı «tek dershaneli» okulları da devraldık. Şehirlerin kenar semtlerindeki okul sayısı yetersizliği de hemen giderilemiyor. Problemlerimiz, sosyalizm kuruculuğunun gitgide artan ihtiyaçlarından öğretimin epeyce daha geri kalmasından da doğmaktadır. Bu geri kalış elbette nispidir; yetersizlikler başarıların ve yeni ödevlerin aydınlığında daha keskin çizgilerle belirlemektedir.

Biz, eğitim ve öğretimi, bu alandaki bütün çalışmaları yükseltmenin, toplumu daha ileri doğru geliştirmenin temel istemlerinden biri ve olağanüstü önemli koşulu haline geldiği bir sosyal-ekonomik düzeye ulaştığımız bulunuyoruz. Macaristan Sosyalist İşçi Partisi (MSİP) X. Kongresinin kara-

rında şöyle denilmektedir: «Yönetici parti ve devlet organlarının, tüm ulusal eğitim-öğretim sistemini tahlilden geçirmeleri ve bunun daha ileri doğru geliştirilmesi için tedbirler almaları gereklidir.» ⁽¹⁾

Halk ekonomisinin ve bilimsel-teknik devrimin serpilip gelişmesi, eğitim ve öğretime yönelik yeni istemler ortaya koyuyor. Öğretim kurumları, topluma gitgide daha yüksek vasıflı uzmanlar vermekle ödevlidirler. Fakat bu hususta yalnız üretimin dar anlamdaki teknik ve ekonomik istemlerinin yerine getirilmesi, dar anlamda uzman-teknokratlar yetiştirilmesi sözkonusu değildir. Sosyalizmin başarıyla kurulması için, geniş halk tabakalarının eyleminde giderek artan bir bilinçlenme gereklidir. Biz bu önemli noktayı gözönünde bulundurarak, sosyalizmi biricik kabul edilebilir düzen sayan, kendi mutluluklarını kolektifin selâmetinden ve toplumun ilerlemesinden ayrı tutmıyan, ileriliğe aykırı eğilimlerin bertaraf edilmesi çalışmalarına katılan aktif ve yaratıcı yurttaşlar yetiştirmek için hiç bir çabayı esirgemiyoruz.

Sosyalis demokrasiyi enine boyuna geliştirmenin de eğitim ve öğretime yönelik istemleri vardır ve bunlar günden güne artmaktadır. Gençlerde, daha okuldayken, öğrenci kolektifi içindeyken, haklarını kullanmaya hazır olma arzusu, kolektife ve disiplinli emeğe ilişkin sorumluluk duygusunu yaşamsal prensiplere çevirme sezgisi yaratılmalı ve geliştirilmelidir. Öğrencilerin, yaşlarına göre, okul ve okul-dışı toplumsal hayata katılmaları da bu amaca hizmet etmektedir.

Sosyalizmde okul sadece bilgi vermekle kalmaz; aynı zamanda toplumun oluşması aracı olarak, emekçi sınıf ve tabakalarının birbirlerine yaklaşımlarına, ulusal birliğin güçlenmesine yardım eder. Okul, şehir ile köy arasında, kafa emeği ile kol emeği arasındaki ayrımların giderilmesinde de önemli bir rol oynar. Biz, ailedeki eğitime gereken yeri ve önemi vermekle beraber, yine de aile ocağının bazı ahvalde üstünlük ve bazı ahvalde yetersizliklerinin çocuğun kaderini belirliyen çözümleyici etken olmasını sağlamaya çalışıyoruz.

Öğretim ve eğitim sorunlarının çözümü yalnız okul çerçevesiyle sınırlı kalmıyor. Radyo, televizyon, basın ve çeşitli kültür kurumları da özellikle gençlik üzerinde gitgide artan bir etki yapıyorlar. Bu böyle olsa da, insan, her şeyden önce – ailenin yanı sıra – okulda oluşmaya devam ediyor. Onun bilgileri sistemleştirmede, bunları benimseme ve uygulama kabiliyetini geliştirmede oynadığı rol, sosyalist kişiliğin eğitim sistemi içindeki önemi, azalmak şöyle dursun, okul-dışı etkenlerin durmadan güçlenen etkisiyle doğru orantılı olarak daha da artıyor.

1972 yılında MSİP Merkez Komitesi, değişen koşulları ve ihtiyaçları dik-

⁽¹⁾ «Macaristan Sosyalist İşçi Partisi X. Kongresi». Politik eserler yayınevi. M., 1971, s. 219.

kate olarak, halk eğitimi sisteminde durumu esaslı bir tahlilden geçirdi ve sosyalizm kuruluşunun yeni aşamasında bunun daha fazla geliştirilmesi yollarını belirledi.

Biz, bu tahlilde, MSIP MK'nin önemli toplumsal sorunlarla ilgili kararlar alırken daha önce de başarıyla faydalandığı bir metodu uyguladık. Bir-buçuk yıla yakın bir zaman gerektiren bu çalışmada, yüzlerce, hattâ binlerce kişi görev aldılar. Parti örgütleri ve toplumsal örgütler, devlet organları, bilginler, sanayi ve köy ekonomisi uzmanları, üniversiteliler, toplum adamları, ana-babalar ve doğal olarak her şeyden önce eğitim-öğretim alanının çocuk bahçesinden yüksek okula kadar her kademesinden pedagoglar bize yardımda bulundular. Merkez Komitesi, gerekli kararları alırken, güvenilir bir temel olarak onbinlerce sayfalık inceleme materyallerinden yararlandı. Bu çalışmaya katılanların aktifliği, işin vukuf ve sorum duygusuyla uygulanması, toplumsal hayatta sosyalist demokratizmin eylemselliğini ve bunda gizlenen zengin olanakları elle tutulurcasına gösterdi.

Öğretim sisteminin durumu ve ödevleri hakkındaki kararname, kültür ve bilim alanında uygulanan politikanın sorunlarıyla ilgili olarak MK tarafından son yıllarda alınan kararlarla organik biçimde bağlıdır. Biz şimdi kültür-eğitim kurumları örgüsünü genişletme kararları hazırlıyoruz.

Bu çalışmalar, partinin, halk eğitimi tek görüş ve yöntem temeli üzerinde gitgide daha yüksek bir düzeye çıkarmak azminde olduğunu gösteriyor.

Bugün bütün dünyada öğretimle ilgili karmaşık sorunlara cevaplar aranıyor. Cevap doğrudan doğruya toplumsal ilişkilerin karakterine bağlıdır. Mevcut iki sosyal sistem, öğretimin örgütlenmesi bakımından da tamamıyla birbirinden ayrılmaktadır.

Kapitalizmin özlüğü değişmedikçe, burjuva okulunun özlüğü de değişmez. Burjuva okulunun ödevi, kendi paylarına düşen işi başarıyla yapan ve teknikle uğraşmayı beceren dar anlamda uzmanlar yetiştirmektir. Şu var ki, toplumsal uzlaşmaz zıtlıklar temeline dayanan işbölümünün sonucu olarak, bu kimseler, meslekçe yüksek düzeyde bulunmalarına rağmen, sadece «kısmi işçi», «toplumsal işlerin şu veya bu kısmının hamili»dirler. ⁽²⁾ Üretimde ve toplumsal hayatta bunların daha kolay aldatılabilmesi için elden gelen her şey yapılmaktadır.

Komünist partilerinin, emekçilerin ve üniversite gençlerinin yürüttükleri mücadele ve aynı zamanda bizzat kapitalist üretimin ihtiyaçları burjuvaziyi öğretimde kısmi reformlar yapmaya zorluyor. Fakat kapitalizmde halkın menfaatlerine hizmet edecek köklü dönüşümlerin gerçekleştirilmesi olanaksızdır.

(2) K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 23, s. 499.

Bu sorunun cevabını sosyalist toplum vermektedir. Bu toplumda, eğitim, yine K. Marks'ın deyişiyle, o «kısmi işçi'nin yerine» «her bakımdan gelişmiş birey»i⁽³⁾ getirme hedefine yöneliktir. Bir başka deyişle, bizim ödevimiz, teorik ve pratik bakımdan hazırlıklı, çok yönlü bilgiye sahip, kendi başına düşünebilen, eylemlerini de Marksist-Leninist dünya görüşünün ve sosyalist moralin belirlediği uzmanlar, toplumsal ilgi kapsamları geniş olan, sosyalizm kuruluşuna aktif olarak katılan bilinçli kimseler yetiştirmektir. Eğitim kurumları, kız ve erkek gençleri emeğe, kendi ihtisaslarında çalışmaya hazırlamaktan başka, kolektif içinde yaşamaya, yaraşık bir kişisel hayat sürmeye, serbest zamanlarını akıllı ve kültürlü biçimde değerlendirmeye elverişli nitelikte yetiştirmekle, bilim ve teknolojinin bu hummalı gelişme yüzyılında, sosyalizmin bu dinamik dünyasında mütemadiyen kendi üzerlerinde çalışıp oluşabilmeleri için gerekli vasıfları edinmelerini sağlamakta ödevlidirler.

Gerçekten, bugün çağdaş öğrenimli, sosyalist öğrenimli kişi, insanlık kültürünün bütün değerlerini algılayan bir ince sezgiyle diğerlerinden ayrılır. Biz, burjuvazinin hümaniter öğrenimi doğa-bilim ve teknik-bilim öğrenimine karşıkoyma görüş ve pratiğini reddediyor, bilim ile estetiğin karşıtlığına inanmıyoruz, mânevî ve maddî kültürün birliğini gerekli ve mümkün görüyoruz. Politik olayları, tarihin gidişini, toplumun gelişmesini bilimsel komünizm açısından, gerçekler açısından değerlendirme kabiliyeti, aynı zamanda kolektif içinde kendi yerini bilinçle belirleme kabiliyeti, edinilen bilgileri herkesin selâmetine yönelik çalışmada kullanma kabiliyeti sosyalist eğitimin kendine özgü iç belirtileridir.

Yeni tipten insan, kolektife karşı, kolektiften kopmuş durumda değil, ancak onun içinde oluşabilir ve özgür bir kişilik kazanabilir. Böyle kişiliği eğiten kolektif de ancak yeni toplum için mücadelenin içinde meydana gelebilir, çünkü büyük ütöpist düşünürler için yalnızca hayal olan şey, ancak sosyalizmde, komünizmde reel bir hedef olabilir. Bu konuda, gerçekten de «tek kişinin özgür gelişmesi, herkesin özgür gelişmesinin koşulu-
dur.»⁽⁴⁾

Okul, uzun bir zaman boyunca, bilgi olarak ne varsa hepsini bir an önce dağarcığa doldurma merakına ayak uyduruyor, programları nispeten çabuk değiştirerek, okutulan derslerin kapsamını genişleterek ve bunlara yeni yeni öğrenim malzemesi katarak bu merakı gidermeye çalışıyordu. Bu yüzden, lüzumlu-lüzumsuz ayırdetmeksizin çocukları okuyucu kılavuzlarında yer alan ansiklopedik bilgilerle tıkabasa dolduruyordu (bugün de dolduruyor). Öğretmenler ikinci dereceli ve özel karakterli bir sürü soruna değiniyor, birçok rakam ve tarihler veriyor, ayrıntılara iniyor ve bütün bunların hatırdâ tutulmasını istiyorlar. Ne var ki, bu türlü eğitim, en önemli mak-

⁽³⁾ K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 23, s. 499.

⁽⁴⁾ K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 4, s. 447.

sada, bilim esaslarının iyice kavranmasına, düşünme kabiliyetinin gelişmesine hizmet etmiyor; bilgi dağarcığını okul dışında da mütemadiyen zenginleştirme, öğrenimini kendi başına da durmadan artırma merakı ve hüneri kazandırmıyor.

Bundan 30—40 yıl sonra gerekli olacak şeyleri şimdiden madde madde öğretme deneyimi boşuna çabadır. Okul zaman ile yarışmaya kalkamaz, teknil öğrenim hayallerine yol açamaz. Hem bunun gereği de yoktur. Öğrencilere yakın gelecekte değişmiyecek şeyleri, yani bilginin esaslarını öğretmek yeterlidir. Kaldı ki, tam da günümüzde, yüzyılımızın bu ikinci yarısında, okul ve öğretim kavramları arasında mesafe vardır. Bu gerçek, SBKP XXIV. Kongresi kararlarında inandırıcı biçimde şöyle formüle edilmiştir: «Zamanımızda her alanda öyle hızlı bir gelişme vardır ki, gençlik yıllarında alınan öğrenim, ancak durmadan bilgiyle takviyesi gereken bir temel olarak kalmaktadır». (5)

Biz bilgi susuzluğuyla yanıp tutuşan bir gençlik yetiştirmek istiyoruz. Çocuk, dünyaya alabildiğine açık gözlerle bakmakta ve hiç durmadan sormaktadır. Sormak ve gerçeği aramak oldum olası değişmeyen niteliktir. Şekspir'in dramında, Sezar, rakibini şöyle çekiştirir: «O haddinden fazla düşünüyor. Böyleleri tehlikelidir ... Adam çok okuyor ve durmadan tetkik ediyor ...» Bizim toplumumuzda bunlar çok değer verdiğimiz erdemlerdir. Öğretim ve eğitim, bu nitelik çizgilerinin sosyalist kişiliği oluşturmaya yaradım ederek geliştirilmesi için, gençliğin «niçin?» sorularına daima cevap vermektedir. Eğer onun sorularına kulak asmaz ve genel lâflarla ya da omuz silkererek cevap vermeye kalkarsak, onun problemlerine ilgi göstermez veya bunlardan tedirginlik duyarsak, ister istemez kayıtsızlık uyandırmış, hattâ küstahlığa düşmüş oluruz. Oysa, kayıtsızlık sosyalist toplum insanına yabancıdır, küstahlık da düzenimizle bağdaşır şey değildir.

Partimiz Merkez Komitesinin kararlarında, «istidat» gibi kavramlar ve hele bununla bağlı bazı eski fikirler hakkındaki görüş ve tutumumuz da dile getirilmiştir. Çoğu kere, teori alanında arkadaşlarına kıyasla sivrilen ve kafasını çalıştırma kabiliyetleri ortanın üstünde gelişmiş olan genç insana «istidatlı» deniliyor. «Üniversitelere istidatlı olanlar gitsin» denildiği zaman da, kendilerine başka alan seçmiş olanlara ister istemez «istidatsızlar» gözüyle bakılmış oluyor. Böyle bir tutum elbette haksızlıktır. «İstidatlılık» kavramı, bunu ancak çeşitli teorik ve pratik eylem alanlarında gösterilen genel yetenek ve kabiliyetler için kullandığımız takdirde doğru, tam ve yerinde olur. Demek ki, istidat ölçüsü, kişinin yetenek, vukuf ve hünerinde, emeğinin toplumsal değerinde, sonuçlarında, niteliklerindedir.

Bizim değerlendirme sistemimiz, gençleri, kabiliyetlerini kendileri ve toplum için en faydalı biçimde geliştirmeye teşvik etmektedir. Bu da tek-

(5) «SBKP XXIV. Kongresi». Raporlar ve kararlar, sayfa 111.

rarsız bireyselliği ile çok yanlı gelişmiş insanın oluşmasına partimizin yardım etme emeline uygundur.

MSIP Merkez Komitesi, halk eğitimi problemlerini derine inerek inceledikten sonra, okul sisteminde değişiklik yapmanın zorunlu bir ihtiyaç olmadığı, zira bu sistemin henüz olanaklarını tüketmediği kanısına varmış bulunuyor. Şimdiki yapılış, sekiz yıllık ilkokul; üç yıllık sanat okulu; dört yıllık orta öğrenim okulu (genel öğrenim lisesi veya teknik okulu); üçten altı ders yılına kadar devam edilen yüksek okul gibi kademelerden oluşmaktadır. Biz, şüphesiz ki, halk eğitim-öğretimi yapılışının daha uzak gelecekte nasıl olması gerektiğini de düşünüyoruz. MK, bilim kurumlarını, bu konuda tasarılar hazırlamakla görevlendirmiştir. Fakat yıllarca çalışma gerektirecek olan bu hazırlığın temellendirilmesi bakımından da en başta gelen ödev, daha şimdiden, bugünkü yapılış koşulları içinde, öğrenimin içeriğini modernleştirme ve niteliğini iyileştirme yolunda ileri bir adım atılmasıdır. Merkez Komitesinin kanısı budur.

Biz bu ödevlerin yerine getirilmesinde, öğrenime temel olan sekiz yıllık okulları en başa alıyoruz (bu sekiz yıllık öğrenimi bitiren çocukların % 85'i daha sonra orta öğrenim okuluna geçiyorlar). Bu kademede, okulların maddi ihtiyaçlarının giderilmesindeki ayrımları gidererek ve bunların çalışma düzeyini eşitleyip yükselterek, öğretim ve eğitimin kalitesini iyileştirmeyi sağlayabiliriz. Biz, bunun yanı sıra, buralara devam etmeyen çocuklar için tedricen okula hazırlama alıştırımları örgütlüyoruz. İlk sınıflarda öğretim usulünü modernleştirmede sosyalist ülkelerin edindiği tecrübe, bu alanda daha ne büyük yedekler bulunduğunu göstermektedir.

İşçi sınıfını tamamlayan taze kuvvetlerin çoğu kısmı sanat okullarında hazırlanıyor. Bunun için, sanat okullarının çalışma koşullarını ve içeriğini iyileştirmenin özel bir önemi vardır. Yarınki vasıflı işçilerin, genel öğrenim derslerini orta okulu bitirmelerine yardım edecek kadar iyi kavramaları gerekiyor. Sanat okulunu bitirenler, olgunluk belgesi vererek yüksek okula geçmeye yol açan üç yıllık akşam okuluna da devam edebiliyorlar. Çoğu zaman da, yüksek okullardan gelen öğretmenlerin, genç vasıflı işçileri bir yıl zarfında enstitü öğrenimine hazırladıkları kurslar örgütleniyor. Bu hazırlık kurslarından başarıyla geçenler enstitülere sınavsız alınıyorlar.

Sanayi ve köy ekonomisi (tarım) teknik okullarının, evvelce mezunlarına istedikleri yüksek okulda öğrenimlerine devam etme olanağı vermek, üretim alanında şu veya bu kesimi başarıyla yönetmelerini sağlayacak bir vasıflı işçi mesleği ve geniş teknik bilgiler kazandırmak gibi çekici hedefleri vardı. Fakat bu kadar geniş bir diyaazonu gerçekleştirmenin mümkün olmadığı görüldü. Bundan ötürü, bu okullar artık her yüksek okul için değil, yalnız kendi profilleri için öğrenci hazırlıyacaklardır (doğal olarak, bu okulları bitiren genç kız ve erkeklerin herhalde teknik veya tarım enstitüsü olması gerekmeyen bir enstitü seçme hakları saklı kalacaktır). Biz, teknik

okullarının, yönetim görevleri yükümlenecek kadro yetiştirmeleri pratiğinden de vazgeçmiş bulunuyoruz. En başarılı mezunlar – artık vasıflı işçiler olarak – bu gibi yönetim görevleri bilgilerini teknisyen kurslarında öğrenebileceklerdir.

Liselerde, kısmen daha ileriki öğrenime hazırlık bakımından, kısmen de bitirdikten sonraki çalışma için yararlı olacak ihtiyarı (isteğe bağlı) dersler koymak niyetindeyiz. Bu gibi derslerin, çocuklara (onların yanısıra da ana-babalarına ve öğretmenlerine) yarınki mesleklerini seçme olanağı vermek üzere, daha ikinci ders yılından itibaren başlaması kararlaştırılmış bulunmaktadır.

Biz yüksek öğrenimde de öyle her şeyi kapsıyan örgütsel reformlar plânlamaya girişmiyoruz. Yeni profillerden (örneğin kimyager-tarım mühendisleri gibi) uzmanlara ihtiyacımızı kısmen ve şimdiki yapılaş çerçevesi içinde bazı okullararası kooperatifleşme yoluyla giderebileceğiz; kaldı ki bu problemin ve daha birçok benzerinin çözümü bir yere kadar sosyalist ülkeler arasındaki işbirliği sayesinde mümkün olmaktadır. Meselâ, halen Sovyetler Birliği'nde binden fazla Macar üniversite öğrencisi, kendi memleketimizde veremeyeceğimiz ihtisaslarda yetişmek üzere öğrenim yapmaktadırlar.

Üniversitenin başlıca ödevi, mezunlarının – deyim uygunsa eğer – bir sabit dinamik bilgiler toplamı edinmelerini sağlaması, bunun temelini atmasıdır. Bizim öğretim politikamızın bu yönelimi, çoğu zaman, partinin «tamamiyle hazır», «her şeyi becerir» mühendisler bekleyen aktüel istekleriyle çatışıyor. Biz, yüksek okulun, uzmanı yalnızca işe başlaması için gerekli olan bilgiyle donattığını, daha sorumlu ödevleri yerine getirmek üzere de onu çalıştığı işletme veya kurumun daha sonra kalifikasyon kurslarıyla hazırlaması gerektiğini izaha çalışıyoruz.

Daha dün kadar, akşam okulları ile gıyabi okulların, burjuva düzeni tarafından okullardan koğulmuş olanlara öğrenim olanağı verdikten sonra artık tarihsel ödevlerini bitirmiş olduklarını söyleyenler vardı. Bu gibi düşüncelerin karşılığı olarak, MSİP MK'nin kararnamesinde şöyle deniliyor: «Bu öğretim biçimi bugün önemli bir rol oynamaktadır ve ileride de bu rolü oynayacaktır. Zira bir yandan, binlerce, onbinlerce işçinin ancak üretim alanında çalışma ile bağdaştırarak öğrenime devam etmelerini gerektiren sosyal nedenler vardır ve daha uzun zaman da var olacaktır. Öte yandan, yüksek okullara öğrenci kabulü usulü ve uygulamaları da, özellikle kabiliyetleri değerlendirmede ve meslek seçme hazırlığında doğal sayılabilecek orandaki hatalar yüzünden henüz ileride düzeltmelere ihtiyaç göstermiyecek kadar mükemmel değildir. Fakat burada daha önemli ve düzeltici etken, üretimin, tüm toplumsal hayatın durmadan gelişmesi, bunun sonucu olarak uzman ihtiyacının o nispette değişmesi ve bunların mesleki düzeylerine ilişkin istemlerin artmasıdır. İşte, bu istemler karşısında esnek bir

davranış tarzı da, akşam okulları ve gıyabi öğretim sistemi içinde – üretimden kopmadan – uzmanlar yetiştirilmesi veya bunların kalifikasyonunun yükseltilmesidir. Nihayet bu sistemin korunması ve yetkinleştirilmesi, sosyalizm kuruluşundaki başarılarla birlikte serbest vakitler arttıkça, gitgide daha büyük sayıda emekçi bilgilerini tamamlamaya yöneleceği için de akla uygundur.

Partinin eğitim çalışmalarının amacı, en geniş yığınlarda kişinin her günkü davranış normlarını belirleyen komünist dünya görüşünü oluşturmaktır. Halk eğitimini modernleştirme ve bundan sonra da geliştirme işi, bu en önemli ödevin yerine getirilmesi için ele alınıyor. Biz, memleketimizde genç kuşağın bilimsel dünya görüşünü kavramasına, bu görüşün inanmış temsilcisi olmasına yardım edecek daha etkili öğretim ve eğitim metotları bulmaya çalışıyoruz.

Merkez Komitesinin kararıyla, artık bütün ilkökullarda, Macaristan Halk Cumhuriyeti yurttaşlarının temel hak ve ödevleri (yurtbilgisi) dersi okutulmaktadır. Bir diğer önemli adım da, orta öğrenim okulları dördüncü sınıfında «dünya görüşümüzün temelleri» konulu dersin okutulmaya başlamış olmasıdır. Bu ders, daha önceki sınıflarda okutulmuş olan genel ve özel derslerin ideolojik sonuçlarını sistemleştirip genişletmektedir.

Üniversite ve enstitülerde Marksizm-Leninizm zorunlu derstir. Öğretim ve daha doğrusu öğretmen, Marksizm-Leninizm dersinin sadece bilgi vermekle kalmayıp, bununla birlikte fikirleri ve inançları oluşturduğunu gözönünde bulundurdukça, bu ders tepeden inme bir zorunluk olmaktan çıkmakta, öğrencinin bir iç ihtiyacı haline gelmektedir. Esasen, orta ve yüksek okullarda Marksizm-Leninizm dersinin böylece anlaşılması, bu öğretimin hâlâ devam eden kurulum ve sınırlılıktan kurtarılmasına, toplumumuzun hayatına ve gençliği heyecanlandıran şimdiki kadarki problemlere daha da yaklaştırılmasına imkân verecektir.

Parti, gençliğin proletarya enternasyonalizmi prensip ve normlarını anlayıp benimsemesini, yurdumuzun ve bütün sosyalist topluluğun kader ortaklığını bilinçle kavramasını çok önemli saymaktadır.

Biz çocuklarımızda sosyalist, kolektivist ahlâkı ve politik bilinci güçlendirmeye çalışırken, bu yöndeki öğretimin gerek içeriğini, gerekse metotlarını, onların Macaristanda yakın geçmişe kadar hüküm süren emperyalizm, kapitalizm, yarı-feodal düzen hakkında dolaysız bir tecrübe ve bilgileri olmadığını gözönünde bulundurarak tespit ediyoruz. En genç kuşağımız için, 1956 karşı-devrimi de artık bir tarih olmuş bulunuyor. Öyle ki, bu kuşak, kapitalizm ile sosyalizmi kendi kişisel tecrübesi tabanında değil, artık yaşanılmış olandan edindiği izlenimler tabanında, kısmen bilimsel (tarihsel) bilgiler temeli üzerinde, kısmen de dünyadaki politik olayları dolaysız ve dolaylı biçimde algılamının sonuçları üzerinde kıyaslıyor. Okulların öğretim eyleminde bütün bunlar dikkatle gözönünde bulunduruluyor.

Emek sevgisi aşlamak öğretim ve eğitimin temel ödevlerinden biridir. Emek özlü ve anlamlı bir yaşamın temelidir. Öğrenci, evde ve okulda, şerefle yerine getirilmiş bir çalışmanın güzelliği ve sevinç duygusuyla karşılaşmaktadır, karşılaşması da gereklidir. Emek yalnız bir zamanlar insanın oluşmasını sağlamış olmakla kalmıyor. Emek her zaman insanın gelişmesinin şartıdır.

Biz, emeği, küçük veya büyük kolektif içindeki çalışmayı, kişisel başarı ve ilerlemenin en önemli aracı haline, bütün memleket için mutluluğun ve insanın gerçekleştirmiş umut ve sevinçlerinin en önemli kaynağı haline getirmek üzere büyük çabalar harcadık. Okul, yetişmekte olan genç kuşakta işte bu emek sevgisi ve saygısını, bilinçli, anlamlı, yaratımlı çalışma aşkını uyandırmak ve kökleştirmekle ödevlidir. Piyoner gruplarının, kendi sınıfları veya okulları için yararlı bir şey başardıkları zaman, kolektif adına, kolektifçe yapılmış bir çalışmanın sevincini yaşadıklarını görürsünüz. Lise öğrencileri, topluca çalışarak, kendi şehirlerinin imarı işlerine, öğrenci yurtları ve yol yapımı, âfetlerden zarar görmüş evlerin onarımı işlerine yardımda bulundukları zaman; üniversiteli gençler işçi ve köylü çocuklarını üniversiteye giriş sınavlarına hazırladıkları, sanat okullarında ve köylerde yoğun kültür aksiyonları yürüttükleri zaman, yalnız başkalarının gelişmesine değil, bizzat kendi gelişmelerine de hizmet etmiş olmaktadırlar.

Parti, kendine özgü kanı sahibi, hareketlerinden kendisi sorumlu, kolektivist morale bağlı bir gençlik, toplu yaşamının ana kurallarını kabul eden ve yerine getiren, başkalarının da böyle hareket etmelerini isteyen, toplum yararına olarak disiplin gözetken, kişisel menfaatlerini gönüllü olarak toplumsal menfaatlere tâbi kılabilen ve biricik kişisel mutluluk olanağının kolektifle beraber yürümek olduğuna inanan bir gençlik eğitmeye çalışıyor. Sorumluluk duygusuna, ödev hissine sahip olan ve bahtıyarlığı insanlara, halka hizmette bulunan yurttaşlar ancak kolektif içinde eğitilebilir.

Kolektivist eğitimde Komünist Gençlik Birliği önemli bir rol oynuyor. Bu birliğin, ödevini daima daha etkin biçimde yerine getirmesini sağlamak, partinin tarihsel borcudur. Biz, eğitim işlerinin yolunda gitmediği okullarda, Komsomol örgütlerinin de yerlerini bulamadıklarını görüyoruz. Bazı okullar aşırı ıktıkta bir uçtan ötekine düşerek, kâh bu örgütlerin eylem alanını daraltıp aktifliklerini frenliyor, kâh onları en gerekli yardımlardan yoksun bırakıyorlar. Gençliğin kargaşalığı sevdiği ve disiplinsizliği hoşgördüğü doğru değildir; hayır, gençlik çoğu zaman kendisine karşı yaşlılardan daha fazla amansız davranır. Mükemmel yönetilen kamplar, klüpler ve dernekler, genç kız ve erkeklerin, iyi hazırlandıkları ve yönetildikleri takdirde, daima kolektifin menfaatlerini gözeterek, serbestçe ve kendilerine karşı en büyük titizlikle çalışabildiklerini ve eğlenebildiklerini göstermektedir.

Biz, eğitimde tarihsel başarılarla, pedagoglarımızın sosyalizmi candan

benimsiyen ve sosyalizmden yana hareket eden büyük çoğunluğunun fedakârca çalışmaları sayesinde ulaşabildik. Parti bu pedagoğlara inanmakta ve güvenmektedir. Biz, öğretimin içeriğini ve yapısını iyileştireceğiz ve okulların maddi ihtiyaçlarını daha yüksek düzeyde gidermeye çalışacağız. Fakat bunu yaparken, çalışmalarda etkinliğin her şeyden önce pedagoğlara bağlı olduğunu bir an bile hatırdan çıkarmıyacağız. Öğretmenlere toplumun gerçek saygısını ancak sosyalizm sağlayabilir ve sağlamaktadır. Biz, bu konuda, yani kuşağın eğitimcileri için Lenin'in istediğini, yani «... halk öğretmeni, dikkate alınmadığı takdirde hiç bir kültürün, ne proletarya, ne de hattâ burjuva kültürünün sözkonusu bile olamayacağı bir düzeye çıkarılmalıdır,»⁽⁶⁾ uyarısını gerçekleştiriyoruz.

Okul, gençleri yarına hazırlamakta ve bugün bu işi mesleklerini dün öğrenmiş pedagoğlar yapmaktadırlar. Bu çelişki, ancak yeni görüşlere sahip, emsali arasında yüksek mesleki bilgi ve disipliniyle beliren, başlıbaşına düşünebilen, kendisini her bakımdan daha da geliştirmeye çalışan, sosyalizme sadakatle bağlı olan pedagoğların yardımıyla giderilebilir; bu yolda genellikle öğretim kolektiflerinin fedakârca çalışmaları da kayda değer bir rol oynar.

Biz kadroların yeniden eğitimi tedbirlerini daha çekimli biçimde geliştirmeye yardım edecek çareler arıyoruz. Bu işin yönetimi öğretmenlik mesleğinin en iyi temsilcilerine verilmeli, aynı zamanda bilim enstitülerinin, üniversitelerin, yığınsal enformasyon araçlarının, örneğin en değerli uzmanların en ücra yurt köşelerindeki okullarda da «ders vermeleri»ni sağlayabilen televizyonun olanaklarından da daha dolgun biçimde yararlanılmalıdır.

Pedagoğların çalışmasını şimdiye kadar haddinden fazla yüküm ve şartlanmalar köstekliyordu. Devlet organları ve yerel şûralar, pedagoğlara ve öğretim heyetlerine daha büyük bir erkinlik vererek ve mütemadiyen yeniye arıyanları her suretle teşvik ederek daha iyi yaratımlı çalışma olanakları sağlayacaklardır. Öğretim üyeleri ancak yaratıcı bir eğitim kolektifi haline getirildikleri zaman başarıya ulaşabilirler. Bunun için, biz öğretmen kolektiflerinin haklarını genişletmeyi düşünüyoruz. Daha şimdiden, kendilerine, okul çalışmalarını plânlamaya katılma hakkı, yetenekle fikir beyan edebilecekleri bütün eğitim sorunlarının çözümüne katılma hakkı sağlamış bulunuyoruz.

Okul-içi demokrasinin genişletilmesi ve güçlendirilmesi toplumun menfaatine hizmet eder. İnsanın eğitimi sürecinde, okul aynı zamanda sosyalist demokratizm okulu olmalıdır. Fakat gençliği bu ruhta ancak sosyalist demokrasinin verdiği olanakları bizzat kullanabilen pedagoğlar eğitebilir.

Öğretim heyetinin haklarını genişletmek, direktörün otoritesini zayıflat-

(6) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 45, s. 364.

maz, tam tersine güçlendirir. Okul direktörünün otoritesi, her yönetmenin otoritesi gibi, öncelikle onun kadrolar için politik, ideolojik ve mesleki bakımdan en elverişli yükselme koşulları yaratma kabiliyetine bağlıdır; bu otorite diktaya değil, kolektifi saygılamaya, ona önem vermeye dayanır. Otoritenin «yukarı»dan pekiştirilmesi elbette lüzumludur, fakat maksada ancak «aşağı»dan gelen ve sargın bir kolektif çalışması örgütleme maharetine dayanan otoriteyle uyum sağlanarak ulaşılabilir.

Öğretimi geliştirme bütün toplumun işidir ve şüphesizki bu davada yükümlerin paylaşılması gerekir. Biz, daha kararnamenin hazırlanması sırasında, yeni yeni karmaşık problemlerin ancak partinin yönetiminde geniş bir toplumsal çalışmayla çözülebileceğini gördük (netekim, uygulamada ilk adımlar da bunun böyle olduğunu gösterdi). Biz, ulusal eğitim ve öğretimi iyileştirmeyi birinci derecede toplumsal-politik önem taşıyan bir sorun, bütün parti organlarının, her parti üyesinin uğraşmakla yükümlü oldukları bir sorun sayıyoruz.

Biz geleceğin okul ve yüksek okullar sisteminin hazırlanması çalışmalarını dikkatle izliyor, bununla meşgul uzmanları, cesur ve etkili çözümler önermeleri için, eski ve aşınmış usulleri terketmeleri için teşvik ediyoruz. Geleceği düşlemek ve öngörmeye çalışmak da komünistler için yaraşıklı bir uğraşıdır; fakat bugünden yarına neyin çıkacağını görebilmenin de önemi vardır. Bundan ötürü, biz hayalcilikten, gerçekçiliğe dayanmayan plânlardan sakınıyoruz. Yeni önerilerin geniş denemeler örgütlenerek yoklanması faydalı olur. Perspektifler belirlenirken bütün çağdaş tecrübe gözönüne alınmalı, diğer sosyalist ülkelerin başarılarına, kardeş partilerin öğretim alanındaki plânlarına da mutlaka baka baka çalışmalıdır. Nete-kim biz buna çok dikkat ediyoruz.

Sosyalizm, yaşlı kuşağın nöbet değiştirmeye gelen her bakımdan gelişkin bir genç kuşak yetiştirmeyi amaçladığı ilk toplumdur. Biz, ancak okulun bir yere kadar tutuculuk sembolü olduğu ve taşlaşmış tasnifler gözeterek, tek yanlı, dogmatik biçimde düşünen kişiye hiç de rastgele olmıyarak »hoca«, »görenekçi« adının verildiği geçmişin mirasıyla büsbütün ilişkî-mizi kestiğimiz takdirde, bu ödevi yerine getirebileceğiz. Evet, o zaman artık çoktan geçmiştir, fakat mirası vakit vakit yüzeye çıkmaktadır.

Bugün okul gitgide bilimsel bilgiyle eş değer ve eşit anlama varıyor. Biz, onu, sosyalizm adına değerler yaratmaya can atan ve bu uğurda hiç bir fedakârlığı esirgemeyen, bağımsız olarak ve sorum duygusuyla düşünebilir insanı yoğurup meydana getiren atelye ile tezgâhla eş değer ve eşit anlama yaptırmak amacıyla çalışıyoruz. Kısacası, okulun geleceğini plânlaştırmadan kendi yarınlarımızı da plânlıyamayız, çünkü halk eğitim ve öğretimi durmadan yetkinleştirilmedikçe sosyalist toplumun geliştirilmesi olanaksızdır.

Çin'in dış politika yolu

Pekin'in dış politikasında yakın geçmişte oluşan değişimlerle ilgili olarak birçok kitap ve yazı yayımlanıyor.

Burada, Maoistlerin dış politika iddialarının özlüğünü sağlam kanıtlara dayanarak açıklayan iki kitap üstüne kısa birer incelemeyi okuyucularımızın dikkatine sunuyoruz.

Pekin'in reçeteleri

Ünlü Hint toplum adamı, Utar-Pradeş eyaleti yasama meclisi üyelerinden Dharamvir Singh Tyagi'nin (!) yeni kitabı, «Çin mandarinizmi» adını taşıyor. Bu kitapta, Pekin'in izlediği dış politikanın ana çizgileri ve bu politikanın gelişmekte olan ülkeler üzerindeki etkisi tahlil ediliyor.

Yazar şöyle başlıyor: «Çin'de 1949 Devriminin üstün gelmesi sonucunda, Çin Halk Cumhuriyeti anti-emperyalist savaşın önemli bir etkeni oldu ve daha varlığının ilk döneminden itibaren büyük bir uluslararası itibar kazandı. Ne var ki, Pekin yöneticileri Çin'e dünyadaki objektif durumuna uygun statükoyu sağlama yeteneğine sahip biricik güç olan sosyalist ülkelerle işbirliğine devam edecekleri yerde, geçen onyıllın sonlarına doğru kendi ülkelerini çağımızın temel devrimci güçlerine karşı koyarak, düpedüz serüvencilik yolunu tuttular.»

Yazar, Maoist politikanın çıkış noktalarını, eski Çin zengin sınıflarından miras kalan ulu-han şovinizminde görüyor. Bugün sözde devrimci palavraların toz-duman perdesi ardında, Çin dış politikasının artık sosyalist devletlerin eylemiyle hiç bir ilişkisi olmadığını, emperyalizm ile sosyalizm arasındaki savaşı bu politikanın «bir yandan anti-emperyalist savaşın genel menfaatlerini unutulmaya terkederek» kendine göre kullanmayı hedef tuttuğunu görmek zor değildir.

Pekin, hedeflerine ulaşabilmek için, dalkavukluk politikasından tutunda dolaysız kaba baskılara kadar birçok metotlara başvuruyordu. 1950 yılları başlarında, Maoistler, bütün bağımsız genç ülkelere kendi «fasılasız silâhlı savaş» reçetelerini, «çin modeli»ni dayatıyorlardı. Pekin liderleri, Asya ve Afrika ülkelerinde etkilerini her suretle genişletme çırpınışları içinde, bir yandan Bandung'ta «genel barış ve işbirliği sağlanmasına yardım deklârasyonu»na oy verirken, öte yandan (konferans kulisi ardında) SEATO gibi

(!) Dh. S. Tyagi. Chinese mandarinism. Delhi, Rachna Publishers, 1972.

militarist paktlara katılmayı «savunma hakkı» olarak mâzur gösterecek kadar ileri gidiyorlardı.

Şu var ki, Maoistlerin dış politikasının «Bandung dönemi» uzun sürmedi. Barış içinde yanyana yaşamaya ilişkin beş prensip, çok geçmeden bir kenara atıldı. Artık sınır anlaşmazlıkları tahrik ediliyor, «sollar», Güney-Doğu Asya serüveni kuvvetleri açıktan açığa teşvik ediliyor, her hangi bir bloka girmemiş ülkeler âdeta «gerici» olarak yeriliyordu.

Devrim ihracına belbağlamanın elbette çıkmaz sokak olduğu görüldü. Bünün üzerine, Maoist liderler, izledikleri politikanın «teorik» plâformunu yeniden değiştirdiler. Şimdi politik silâhlar arasına bir de «iki üstün devlet» tezini katmış bulunuyorlar. «Bu olay», diyor Th. S. Tyagi, «daha dün ortaya çıkmış genç devletlerin devrimci güçlerini şaşırtma, onları Sovyetler Birliğinden ve diğer sosyalist ülkelerden tecrit etme yolunda yeni bir denemedir.» SSCB ile ABD'yi aynı tahtaya koymak, kurtuluşlarına kavuşmuş halkların dikkatini baş düşmanları olan emperyalizmden uzaklaştırmaya çalışmak demektir.

Sosyalizm ile emperyalizm arasında «üçüncü kuvvet» olduklarını iddia eden Maoistler, gerçekte «ABD ve diğer Batı devletlerinin yanında bulunuyorlar». Bu gerçek, Bangladeş olayları sırasında bütün açıklığıyla ortaya çıktı. Öyle ki, o zaman, «Çin yöneticileri âdeta Birleşik Amerikanın askeri müttefiki olarak hareket ettiler». Yazar şöyle diyor: «75 milyonluk Bangladeş halkının hürriyet savaşını boğmaya çalışan Batı Pakistan askeri çevrelerine Pekin'in gösterdiği apaçık destek, Çin Halk Cumhuriyetinin kurtuluş hareketleriyle dayanışma deklârasyonlarından hiç bir eser bırakmadı.»

Kitabın «Mao – Nikson diyalogu» bölümünde, Çin ile ABD arasındaki yakınlaşma evrimi izleniyor. ÇHC ve ABD temsilcileri daha 1958 yılında gizliden gizliye görüşmelere başladılar. Bununla beraber, bir yandan resmi plânda anti-amerikan politik hat uygulandı. On yıl boyunca, böylece 134 görüşme yapıldı ve bu arada Vaşingtona 400 kadar «ciddi uyarı» da bulundu. Fakat Pekin çevreleri Viyetnam'da bile ABD ile doğrudan doğruya çatışmaktan kaçınıyorlar, «çatışmaya dolaylı biçimde katılma» politikası uyguluyorlardı. Pekin, Viyetnama hep «kendi güçlerine güvenmesini» salık veriyordu.

Pekin'in Sovyetler Birliğine ve diğer sosyalist ülkelere karşı tutumu apaçık düşmanlık politikasına dönüşünce, Amerikan-Çin görüşmeleri yeni bir gelişme hızı kazandı. Th. S. Tyagi'ye göre, Sovyet-Çin sınırındaki çarpışmalar, Amerikan emperyalizmiyle anlaşmaya varabilmek amacıyla, bizzat Pekin tarafından kışkırtılmıştır. Yazar, çoğu Batı gözlemcilerinin «artık Çin'in başlıca önemli iddialarının Birleşik Amerikaya değil, Sovyetler Birliğine yöneltilmiş olduğu» sonucuna vardıklarını belirtmektedir.

Nihayet, Pekin yöneticileri ile ABD arasındaki uzlaşmanın Asya ülkele-

rine getirebileceği zararları gözden geçiren yazar, Çin sorunlarıyla ilgili en büyük Amerikan uzmanlarından olan ve geçenlerde «Çin hareket hattını değiştiriyor» adlı bir kitap yayımlamış bulunan R. Moorstin ve M. Abramoviç'den şu alıntıyı aktarıyor: «Çin artık Asyada bizim bütün çıkarlarımızın güven altına alınmasına etki yapmaktadır veya gizliden gizliye etki yapabilecek durumdadır . . . Nikson doktrinine karşı tahrikâtın baş göstereceği her yerde, Çin önemli bir rol oynayacaktır . . .»

Eh, ne denir? Bu artık tamamıyla yaraşık ve dikkate değer bir yargıdır.

Sarada Mitra

KİMINLE VE KİME KARŞI

Son zamanlarda, Polonya Halk Cumhuriyeti'nde, Çin Komünist Partisi yönetiminin şimdiki dış politika hattının eleştirisel tahliline hasredilen birkaç kitap ve yazı yayımlandı. Bu hareket hattının Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmiyle bağdaşmazlığını belirten bu yayınlar arasında, Vlodzimej Biçkovski'nin «Maoizmin bazı ideolojik kaynaklarına dair» («Novo drogi» sayı 11, 1972) başlıklı yazısı, Andrey Yanitski'nin «Uluslararası komünist hareketi karşısında Çin Komünist Partisi» («Ideologia i politika» sayı 2, 1973) başlıklı yazısı; uluslararası politika sorunlarıyla uğraşan tanınmış Polonya siyasi yazarı Stanisław Glabinski'nin «Çin'e dair notlar» adlı kitabı vardır. Aynı yazarın «Amerika Çin'e bakıyor» ⁽²⁾ adını taşıyan yeni yapıtı da geçenlerde basımdan çıkmıştır. Biz burada işte bu kitaba okuyucularımızın dikkatini çekmeye çalışacağız.

Kitap Amerikan-Çin ilişkilerini konu ediniyor. Her şeyden önce (ve hiç de kınama anlamında olmayarak), bu sorunun tarihinde esas itibarıyla arşiv materyallerine dayanılırken, şimdiki devre tablosunun önemli derecede yazarın dolaysız gözlemleri ve düşünceleri olarak karşımıza çıktığına işaret etmeliyiz. S. Glabinski, «Kültür devrimi» döneminde Çin'de, daha sonra ÇHC'ne karşı yeni politikanın oluşması sırasında da Vaşington'da bulunmuştur.

Yazar, Amerikan-Çin ilişkilerinin gelişmesi tarihini gözden geçirerek şunları belirtiyor: «Mao grubunun, Sovyetler Birliğine ve öteki sosyalist ülkelere karşı yöneltilmiş olan politik hareket hattı Vaşington'un önünde âdeta beklenmedik perspektifler açtı. Vaşington yönetici çevrelerinin Asyadaki Amerikan nüfuzunu genişletme arzularını artırdı; sosyalist topluluğu zayıflatma, güçler dengesini tümden değiştirme, dünya komünist hareketini parçalama ümitlerini güçlendirdi . . .»

⁽²⁾ Stanisław Glabinski. Ameryka patrzyna Chiny. Warszawa. Książka i Wiedza, 1973.

Bu gibi düşünceler, daha İkinci Dünya Harbi yılları içinde, ABD politik çevrelerinin, artık Gomintang rejiminin son günlerini yaşadığını anladıkları sıralarda doğmuştur. S. Glabinski, bununla ilgili olarak, Amerikanın Çin sorunları uzmanının daha 1944 yılında söylemiş olduğu şu sözleri hatırlatıyor: «Biz, politik etki alanımızı Çin komünistlerini de kapsıyacak kadar genişletmek için elimizden geleni esirgememeliyiz . . . Eğer Sovyet dünyasına karşı mücadeleyi gerçekten kazanmak istiyorsak, Sovyet-Çin blokunda olası bir parçalanmanın bizim yararımıza önemi büyük bir olay teşkil edeceğini unutmamalıyız.»

. . . 1960 yıllarında ÇHC'nin dış politika yöneliminde, hegemonya ve büyük devletçilik hedefleri güden şovinizm ve bölücülük tutumu üstün geldi. Bu olay, elbette kapitalist dünyanın ilgisini çekti. Daha önceleri «emperyalistlerle görüşme»nin her türlüünü gösterişle reddeden Pekin yöneticileri de artık Batı ile temas olanakları aramaya başladılar.

Sosyal sistemleri ayrı devletler arasında barış içinde yanyana yaşama prensipleri temeli üzerinde temaslar ve işbirliği, doğal olarak, barış ve ilerilik dâvasına bir katkıdır. Ne var ki, Mao grubu, kapitalist memleketlerle yakınlaşmayı, uluslararası komünist ve işçi hareketi zararına kullanmak istemektedir. Bu da, objektif olarak, emperyalizmin ekmeğine yağ sürmektedir.

Kanıtlar epeyce çoktur. Pekin yöneticileri bütün hücumlarını Sovyetler Birliğine yönelterek, sosyalist devletlerin gerek bütünsel, gerekse bölgesel çapta harcadıkları barışçıl çabalara karşı cephe almış oluyorlar. Çin propagandası Avrupada Barış Programı'na alabildiğine hınçla saldırıyor, dünya ölçüsünde silâhsızlanma konferansı tasarısını silkip atıyor. «Yeni Atlantik Yasası» önünde, NATO ve Ortak Pazar strateji uzmanları karşısında Pekin'in kuşağa kadar reveransları, sosyalizmin barış politikasına karşı doğrudan doğruya bir kışkırtma niteliğinde görünüyor. Objektif olarak, Pekin yönetici kadrosu, gerginliğin hafifletilmesine karşı direnen ve anti-komünizm, anti-sovyetizm temeli üzerinde kendi eylemini genişletmeye çalışan «soğuk harp» kuvvetlerine belbağlıyor.

Pekin, Asyada bir kolektif güvenlik sağlama tasarısına da şiddetle karşı geliyor. Oysa, böyle bir tasarının hayata geçirilmesi, kıtada barışı teminat altına alabilir ve silâhlanma harcamalarının önemli derecede azaltılmasıyla, Asya ülkelerinin ekonomik kalkınması, halkların yaşama düzeyinin yükseltilmesi o nispette kolaylaştırılmış olur.

Gerçek odur ki, Çin yöneticilerinin şimdiki hareket hattı, sosyalist topluluğa karşı savaş için bir ikinci cephe açılması anlamına gelmektedir. Sosyalist ülkelerin içişlerine karışma denemeleri sıklaşmakta, EYK ve Varşova Antlaşması'na hücumlar giderek şiddetlenmektedir. Çin temsilcilerinin BMT'ndeki tutumları, yani en gerici ve anti-sovyetik çevrelerde harıl harıl müttefikler aramaları bilhassa dikkate değer.

S. Glabinski'nin kitabı, ÇHC ve ABD yakınlaşmasının «iç zemberekleri»ni meydana çıkarıyor. Birleşik Amerika, Çin'in yardımıyla, sosyalist ülkeler topluluğunu zayıflatmaya, uluslararası komünist hareketinin birliğini parçalamaya ve böylelikle emperyalist sistemi güçlendirmeye çalışmaktadır. Pekin yöneticileriye, dünya egemenliğine yol açmayı amaçlıyan kendi dış politikaları çıkarına ABD'den ve diğer kapitalist memleketlerden yararlanmaya çalışmaktadır.

Stanislav Vonslavski

Komünist ve işçi partileri hakkında

Kısa Bilgiler

Irak Komünist Partisi (IKP)

1932 yılında Irak'ın güney bölgelerinde birbirinden ayrı ilk komünist hücreleri belirdi. 1934 Martında Bağdat'ta, komünistlerin illegal toplantısında, komünist partisinin kurulması kararlaştırıldı («Sömürgecilğe ve sömürüye karşı savaş komitesi» adı altında) ve geçici bir Merkez Komitesi seçildi. Partinin ilk konferansı ancak 1944 yılında yapılabildi. Bu konferansta, Program Tasarısı, yani Ulusal Harta incelenerek son biçimini aldı.

1945 Nisanında Bağdat'ta toplanan IKP I. Kongresi, Ulusal Harta'yı onayladı, Parti Tüzüğü'nü kabul etti ve Merkez Komitesi'ni seçti.

IKP'nin 1970 Eylülünde yapılan II. Kongresi, emperyalist gericiğe karşı mücadelenin şiddetlendirilmesi, ulusal bağımsızlığın sağlamaştırılması, demokrasi ve sosyal ilerleme hattını onayladı, yeni Program'ı kabul etti, Tüzük'te bazı değişiklikler yaptı ve yeni Merkez Komitesini seçti.

IKP daha kuruluşundan itibaren illegal eylem gösterdi ve yalnız bazı dönemlerde yarı-legal koşullar içinde çalıştı.

IKP'de taban örgütleri – hücreler –, üretimsel-bölgesel prensipe göre, yani işletmelerde, dairelerde, öğretim kurumlarında ve oturma yerlerinde kurulur. Kafa emeğiyle meşgul olan komünistler, meslek birliklerine bağlı parti örgütlerine girerler.

Yönetim organları: İşletmelerde, dairelerde, öğretim kurumlarında veya oturma yerlerindeki parti komiteleri; şehir komiteleri; il komiteleri (büyük şehirlerin parti komiteleri de bunlarla aynı haklara sahiptirler); Güney Irak 'ta meydana getirilen bölge komiteleri (üç bölgenin yönetici parti örgütleri olarak) ve Bağdat şehir komitesi; Kürdistan komünistleri yöre komitesi (Parti merkez organlarının kontrolü altında, dört yılda bir defa toplanan Kürdistan Partisi Kongresi'nde seçilir).

Kürdistan Komünistlerinin kongresi kendi programını hazırlama ve kabul etme hakkına sahiptir. Bu kongrenin kararları, IKP MK'nin onayından geçtikten sonra yürürlüğe girer.

Merkez Komitesi, kongreler arasındaki dönemde partinin yönetim organıdır. MK, plenumlar arasında işlerini yönetmek üzere Politbüroyu ve Birinci Sekreteri seçer. MK Plenumları altı ayda bir defa toplanır. Ayrıca olağanüstü plenumlar da yapılabilir.

Parti Kongresi, MK tarafından dört yılda bir toplantıya çağrılır. Kong-

reye, MK üye ve aday üyeleri, Kürdistan komünistleri yöre komiteleri temsilcileri, bölge ve il komiteleri temsilcileri ve aynı zamanda IKP MK'ne bağlı komiteler temsilcileri delege olurlar.

Parti basını:

IKP kuruluşundan beri birçok gazete ve dergi çıkaragelmiştir. Bunların çoğu illegal yayınlardır. Komünistler, ayrıca, demokratik basın organlarıyla de şu veya bu biçimde işbirliği yapmışlardır.

Halen, IKP, legal olarak haftalık «Al-fikir al-cadid» («Yeni fikir») dergisini ve «As-sakafa al-cadida» («Yeni kültür») aylık sanat-politika dergisini yayımlamaktadır.

1972 Mayısından buyana IKP'nin iki temsilcisi hükümette görev almaktadır.

Lüksemburg Komünist Partisi (LKP)

Lüksemburg Komünist Partisi 2 Ocak 1921'de Diferdanj şehrinde kuruldu.

Ülkede komünistlerin hemen hemen % 80'i işçi, çoğunlukla demir-çelik sanayii işçileridir.

Partinin en yüksek organı Kongre'dir. Kongre üç yılda bir toplanır. Son XXI. Kongre 24–25 Mart 1973'te yapılmıştır. Kongre Merkez Komitesini seçer. Merkez Komitesi de Yürütme Komitesini ve Sekreterlik'i seçer.

LKP'nin temelini işletmelerde ve oturma yerlerinde kurulan taban örgütleri (parti grupları) teşkil eder. Grupun yüksek organı yılda bir defa yapılan genel kurul toplantısıdır. Genel kurul toplantısı, grup komitesini ve parti kongresi delegelerini seçer.

Parti basını:

«Zeitung füm letzeburger follek». Günlük gazete. Sekiz sayfa. Pazarları 12 sayfa olarak çıkar.

«Wochenzeitung füm letzeburger follek». Haftalık gazete. Onaltı sayfa olarak çıkar. Günlük gazetenin en önemli yazılarını tekrar basar ve öncelikle işletmelerde yayılır.

LKP 1945 yılından beri Ulusal Birlik Hükümeti'ne girmektedir. O yıldan beri memleket parlamentosunda da temsil edilmektedir. Halen parlâmentoda 56 sandalyenin 6'sına sahiptir.

1968 yılında yapılan son seçimlerde, seçmenlerin % 15'i LKP'ye oy verdiler (daha önceki seçimlerde parti oyların ancak % 12'sini kazanabilmişti); memleketin güney bölümünün sanayice gelişmiş bölgelerindeyse, komünistler oyların % 22'sini kazandılar. Seçim Kanunu LKP'nin haklarını

biraz budadı; öyle ki, komünistlere oy verenlerin sayısına göre, parti, parlâmentoda daha fazla sandalyeye sahip olmalıydı.

Yersel egemenlik organları kadrosunda ve işletmelerin üretim konseylerinde seçimle görev alan birçok komünist vardır. Ülkenin ikinci büyük şehri Eş, valisi komünist almak üzere, komünistlerle sosyalistlerin koalisyonu tarafından yönetilmektedir. Birçok sanayi şehrinde, sosyalistler, ancak komünistlerin desteği sayesinde valilik görevlerini alabilmişlerdir. Ülkenin üç büyük demir-çelik işletmesinde, komünistler, üretim konseylerinin başında bulunmaktadır.

Parti, çalışmalarında, on yıl önce kurulmuş bulunan ve sosyalistlerin de girdikleri Sendikalar Birliği'ne dayanmaktadır. Komünistler, diğer yığın örgütlerinde, örneğin Lüksemburg Kadınlar Birliği'nde, «Lüksemburg-SSCB» Dostluk Birliği'nde ve Eski Mukavemet Savaşçıları Örgütünde de çalışmaktadırlar.

Şri-Lanka Komünist Partisi (ŞLKP)

Birleşik Sosyalist Partisi'nin (ki 1940 Kasımından beri eylem alanındadır; 1942 yılı Martında İngiliz sömürge idarecileri tarafından yasaklanmış-tır) 3 Haziran 1943'te toplanan illegal konferansı, partinin dağılmasını ve Seylân Komünist Partisi'nin kurulmasını kararlaştırdı. Böylece eylem alanına giren Seylân Komünist Partisi, VIII. Kongresinin (Ağustos 1972) kararıyla ad değiştirerek Şri-Lanka Komünist Partisi oldu.

Partinin taban örgütleri üretimsel-bölgesel bölünüş prensipine göre kurulur. Bunların çalışmasını il komiteleri yönetir.

Seçim illerinde, Ulusal Devlet Meclisi seçimleri sırasında-eğer buralarda yeter sayıda taban örgütü varsa —, keza parti il komitelerinin yönetimi altında çalışan bölge komiteleri meydana getirilir.

En yüksek parti organı Ulusal Kongre'dir. İki yılda bir toplanan Ulusal Kongre, Merkez Komitesini, Merkez Kontrol Komisyonunu ve Merkez Tefiş Komisyonunu seçer.

Kongreler arası dönemde parti yüksek organı Merkez Komitesidir.

Merkez Komitesi, Politbüroyu, Sekreterlik'i, Sendika Birliklerinde Çalışma Örgütsel Komitesini, Genel Sekreteri, Parti Başkanını, baş örgütçüyü (Parti Genel Sekreter Yardımcısı) ve veznedarı seçer.

Parti basını:

Haftalık gazeteler: «Mavbima» («Anayurt» — Singal dilinde); «Desabhi-mani» («Yurtsever» — Tamil dilinde); «Forward» («İleri» — İngilizce).

Günlük halk gazetesi «Ata» («Gerçek» – Singal dilinde).

Parti yayım organlarının redaktörleri Merkez Komitesi tarafından seçilirler.

Ulusal Devlet Meclisi'nde 6 komünist milletvekili vardır. 1970 yılında işbaşına gelmiş bulunan şimdiki Birleşik Cephe Hükümetinin kadrosunda ŞLKP'nden bir bakan ve bir de bakan yardımcısı yer almaktadırlar.

TÜSTAV

BİLDİRGE

İleri demokratik cumhuriyet için savaş

Türkiye Cumhuriyeti 50 yaşında. Halkımız, 1919–22 arasında, 3 yıl boyunca, memleketi dalan emperyalist güçlere, onları destekliyenlere karşı, ulusal bağımsızlık, demokratik bir düzen için kan dökmüş, ölüm kalım savaşı vermiştir. Cumhuriyet bu savaşın sonucunda kurulmuştur. Padişahlığın ve Halifelüğün kaldırılması ileri bir atılım olmuştur.

Türkiye bugün derebeylik artığı ilişkilerin hâlâ yaşadığı, emperyalist güçlerin yeniden memleketin ekonomik ve politik kilit yerlerine el attığı, geri kalmış, kapitalist bir cumhuriyettir. Diktacı, tekelciliğe tırmanan, yabancı sermayelerle bağlaşan, finans oligarşiye dönüşen, toprak ağalarıyla, militarist klikle çitişen işbirlikçi büyük burjuvazi egemenlik sürüyor.

Kurtuluş savaşında halk kan döktü. Anayurda dalan düşmanları yendi, kovdu. Ama, koşullar, güç dengesi öyle getirdi, egemenlik burjuvazinin eline geçti. Ve o, daha ilk aşamada, kurtuluş savaşının ileri demokratik bir düzeye yükselmesine karşı çıktı. Düşmana karşı savaşan çetelere, gerillalara arkadan saldırdı. İsmet (İnönü), Refet (Bele) gibi komutanların birliklerini gerillaların üzerine sürdü. Türkiye Komünist Partisine saldırdı. Merkez Komitesi üyelerini Karadenizde boğdurdu. TKP yasaklandı, 50 yıldır bu parti gizli çalışmaya zorlandı. TKP'ye karşı baskı, terör sürüp gidiyor.

Padişahlık kaldırıldı. Eski düzen değiştirildi. Ama demokratik devrim yapılmadı. Toprak ağalığı, büyük toprak mülkiyeti kapitalist gelişme süreciyle uyuşturuldu, çitiştirildi. Burjuvazi, eski devlet mekanizmasını kırmadı, parçalamadı. O, burjuva devlet mekanizmasını eskileri üzerinde oluşturdu. Ordu düzenini eski kasnak üzerine kurdu.

Birinci Millet Meclisi, eski Osmanlı Meclisinden oluşturuldu. Anadolu tüccarları, toprak ağaları, İstanbul kompradorları, memleketi yıkıma sürükliyen İttihatçılar Meclise getirildi. Ama ne o zaman, ne ondan sonra geniş halk yığınlarının; işçi sınıfının, emekçi köylülerin temsilcileri Meclisin semtine uğratıldı. Bu yığınların uzun yıllar sürdürdükleri savaş sonucunda, Anayasa uyarınca açık bir İşçi Partisi kuruldu. Bu parti, bir süre, Mecliste değişik halk katmanlarını temsil etti, onların çıkarlarını savundu. İşbirlikçi burjuvazi, gerici hükümetler bu kadarına bile dayanamadı. TIP süngü gücüyle, Anayasa Mahkemesi eliyle kapatıldı, yöneticileri, üyeleri zindanlara atıldı.

50 yıllık cumhuriyetin 27 yılı sıkıyönetimlerle geçmiştir. «İstiklâl Mahkemeleri», Sıkıyönetim Mahkemeleri, «Güvenlik Mahkemeleri», faşist ceza yasaları: — 141 — 142 — 146'ncı maddeler, 700 cezaevi, polis, jandarma, ordu baskısı, ilerici örgütleri yasaklamalar, hepsi büyük burjuvazinin diktatorasını somut biçimleriyle ortaya koymaktadır. Son 29 aylık sıkıyönetim: Yığın yığın tutuklamalar, barbarca işkenceler, işçilerin, gençlerin kurşunlanmaları, idamlar, Doğu illerinde Kürt halkına karşı kanla, ateşle uygulanan «özümseme» politikası, zorbalıkların somut biçimleridir. AP hükümeti, sonra generaller cuntasına dayanan sıkıyönetim hükümetleri ordu ve tank birliklerini kaç defa işçilerin üzerine sürdüler. 100 binlik ordu, jandarma, polis birlikleri kaç defa İstanbul'da, Ankarada, İzmirde arama-taramalar yaptı, milyonlarca halkı günlerce evlerine hapsedti.

İşbirlikçi burjuva hükümetleri, yalnız Amerikayla 100'den fazla ikili anlaşma, Türkiye Cumhuriyetinin egemenlik haklarıyla bağdaşmayan sözleşmeler imzalamıştır. NATO'ya bağlılık bu hükümetlerin politikalarına omurga olmuştur. Bu hükümetler ve Meclis Amerikaya, NATO'ya Türkiye topraklarında «atlama tahtası» — üsler vermiştir. Amerikan emperyalistleri kaç defadır *İncirliği bir köprü başı, aktarma alanı olarak kullanıyor, saldırgan İsrail ordusunu buradan destekliyor*. Türkiye Komünist Partisi, işbirlikçi burjuvazinin halk düşmanı politikasına karşı, cumhuriyetin egemenlik haklarını ayaklar altına almasına, NATO'ya, ikili anlaşmalara karşı savaşagelmıştır.

TKP, kurulduğu günden bu yana, ulusal bağımsızlık, ileri, demokratik bir cumhuriyet için direnmıştır. TKP, 1920 yılında, «Türkiye işçilerine» çağrısında: Padişahlığın kaldırılmasını, Meclisin, doğrudan doğruya genel seçimlerle, halk temsilcilerinden kurulmasını, halka bütün demokratik hakların sağlamasını, köklü reformların yapılmasını ileri sürmüştür. İleri, demokratik cumhuriyet ilkelerini savunmuştur.

Bu 50 yıl içinde, memlekette, sınıfların ayrışımı hızlanmıştır. Bunların karşılıklı yer alımı, karşılıklı güç dengesi değişmiştir. İşçi sınıfı hem sayıca, hem bilinçlenme, örgütlenme bakımından memleketin politik yaşamına etki yapan bir güç olmuştur. İşçi sınıfı, sürekli grevlerle, 100 binlik gösteri yürüyüşleriyle demokratik gelişmeyi, ana hakları, ulusal bağımsızlığı savuna gelmiştir. İşçi sınıfının ileri, demokratik cumhuriyet düzeni için verdiği savaşın temelleri üzerinde gençlik, öğrenci hareketleri yükselmiştir. Gençlik çıkışları işçi hareketine bağlı kaldığı sürece başarılı olmuştur.

Memlekette emekle sermaye arasındaki, emekçi yığınlarla halk düşmanı çevreler arasındaki, bütün ulusla memleketin başına dikilen Amerikalılar, emperyalistler arasındaki uzlaşmaz çelişkiler savaşı sertleşmiştir. Bu savaş, ulusal bağımsızlık için, köklü reformlar için, barış ve sosyal oluşumlar için yürütülen savaştır. 14 Ekim seçimlerinin sonuçları bu gelişme sürecini yansıtmaktadır.

Geniş halk yığınları, memleketi bunalımların burgacından kurtaracak, NATO politikasına son verecek, ulusal bağımsızlığı savunacak, ileri, demokratik dönüşümlere yol açacak bir hükümetin işbaşına gelmesi için direniyor. TKP, bu direnişi yeni Eylem Programına temel yapmıştır.

Demokratik hakları: grev, gösteri, yürüyüş, söz, yazı, örgüt, toplantı, konut dokunulmazlığı özgürlüklerini budayan yasaklar, yasalar hemen kaldırılmalıdır! Politik tutukluları da kapsıyan genel af çıkarılmalıdır!

TKP'nin, ayırsız bütün ilerici örgütlerin açık çalışmalarına izin verilmelidir, yasaklama yasaları kaldırılmalıdır!

Devlet mekanizması gericiilerden, emperyalist ajanlarından temizlenmelidir!

Halkı, memleketi kalkındıracak, ileri, demokratik cumhuriyet düzenini sağlayacak köklü reformlar ele alınıp yapılmalıdır!

Ulusal bağımsızlıkla bağdaşmayan ikili anlaşmalar bozulmalıdır! Topraklarımızdaki yabancı üsler kaldırılmalıdır! Türk ordusu NATO'nun komutasından geri alınmalıdır!

İleri, demokratik Cumhuriyet için, bütün ilerici, yurtsever güçler ve örgütler elele verelim, omuz omuza savaşalım!

20 Ekim 1973

Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi

AÇIKLAMA

14 Ekim seçimlerinin sonuçları, memlekette anti-demokratik düzene, emperyalist baskıya karşı halk yığınlarının, ilerici güçlerin yürütegeldikleri savaşın yeni bir aşamaya yükseldiğini ortaya koymaktadır.

İşçi sınıfının direnişleri, ulusal bağımsızlık, demokratik haklar, barış ve sosyal kurtuluş için olan savaş geniş emekçi ve halk yığınlarına indirmiştir. İşbirlikçi büyük burjuva – ağa ikilisinin, bunlara yumruk olan militarist kliğin 29 ay süren sıkıyönetimin baskısı işçi sınıfının, halk yığınlarının direnişlerini kıramamıştır.

Seçimlerin sonuçları, işçinin, köylünün, ezilen geniş katmanların, sendikaların, sosyalistlerin, bütün ilerici yurtseverlerin, bu güçlerin bir başarısıdır. Türkiye Komünist Partisi, olanakları ölçüsünde bu başarıya katkıda bulunmuştur.

Seçimlerde gerici, işbirlikçi partiler, özellikle AP ve CGP bir yenilgiye uğramışlardır. Halk, bu partilerin halk düşmanı politikalarına karşı oldu-

ğunu açıkça, sandık başında ortaya koymuştur. Bu partiler oy kaybettiler, Mecliste sandalya kaybettiler. Fakat büsbütün yenilip gitmemişlerdir. Ekonomik yaşamda, devlet mekanizmasında kilit yerlerini hâlâ ellerinde tutmaktadırlar. Bunların Parlamento sandalyaları, arkalarında emperyalist çevreler vardır. Sıkıyönetimden kalma hükümet, gider ayak, gerici, halk düşmanı partilerin durumlarını, devlet mekanizmasındaki yerlerini yeni atamalarla kuvvetlendirmeye çalışıyor.

Bu seçimlerde Maocuların, likidatörlerin bozgunculuk taktikleri, seçimleri boykot çağrıları fiyaskoyla sonuçlanmıştır. Onlar, bozgunculuk taktikleriyle gerici partilere yarandılar. Bunlar, gerici partilerle birlikte halktan, seçmenlerden kuvvetli tokat yediler ve parçalandılar.

Bu seçimlerin sonuçlarından biri de, anti-komünizm kışkırtıcılığının eskisi gibi yer bulamaması, gerici partilerin elindeki bu silâhın geri tepmesidir.

Gericiler, halk düşmanı partiler, işbirlikçi büyük burjuva – ağa ikilisi, seçimlerde uğradıkları yenilgiye boyun eğmek, halkın iradesine uymak, yerlerini teslim etmek niyetinde değillerdir. AP ve öteki gerici partiler, şimdiden, halk yığınlarının istediği bir hükümetin kurulmasına karşı sabotaj, baltalama eylemine geçmişlerdir. Böylesi bir tehlikeyi görmemek, geniş yığınları bu tehlikeye karşı, Meclis içinde ve dışında gericilerin çevirmek istedikleri entrikalara karşı uyarmamak, yığınları daha güçlü direnişlere çağırmamak büyük hata olur. Gerici güçleri, partileri, geniş halk yığınlarının aktif savaşlarıyla gemlemek olanağı vardır.

Seçimlerde çoğunluk kazanan parti, halka verdiği sözü tutmak zorundadır. Halk yığınları: Vazgeçilmez demokratik hakların eksiksiz sağlanması, köklü reformların yapılması, pahalılıkla, yıkımla savaştacak, işsizliği önleyecek, gerici partilerin ve hükümetlerinin yarattıkları cehennemden halkı kurtaracak, genel affı hemen sağlayacak bir hükümet istiyor.

Komünist Partisi, böylesi bir hükümetin her ileri adımını, her demokratik girişimini, ulusal bağımsızlık, barış ve sosyal kurtuluş için olan her davranışını destekliyecektir.

Komünist Partisi ve örgütleri için, komünistler için yığınlara inmek, onların savaşlarına, istemlerine önyak olmak olanakları açılmaktadır. Yığınlarla, onların savaşlarıyla daha sıkı bağlanalım!

30 Ekim 1973

Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi

14 Ekim seçimleri sonuçları, yarattığı yeni sorunlar Türkiyede sınıf savaşında yeni aşama

14 Ekim 1973 tarihinde Türkiye’de yapılan Parlamento seçimlerinde Meclisin tümü, Senatonun üçte biri yenilendi. Seçimlere demokratik, anti-emperyalist sloganlarla katılan parti ve adaylar büyük bir başarı sağladılar, işbirlikçi burjuvazinin politik güçlerini temsil eden partileri gerilettiler ve iktidara doğru önemli bir hamle yaptılar. Bu hamleyi yapanların başında CHP gelmektedir. CHP’nin çıkardığı milletvekillerinin yarısından fazlası yenidir. Bu yeni seçilen adaylar arasında olduğu gibi eskiden milletvekili olup da yeniden seçilenler arasında demokratik, anti-feodal ve anti-emperyalist fikirleriyle tanınmış ve bu yönde işbirlikçi burjuvazinin iktidarlarına karşı savaşmış aydınlar, idare adamları, meselâ savcılar veya kaymakamlık yapanlar da vardır.

Öte yandan Adalet Partisi (AP), Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP), Demokratik Parti (DP), gib işbirlikçi burjuvazinin politik gücünü temsil eden partilerden seçilen milletvekillerinin % 78’i eski milletvekilleridir.

Demirel ve sıkıyönetim iktidarları sırasında baskı araçlarının başında bulunan general ve yüksek memurlardan önemli bir kısmı 14 Ekim seçimlerinde AP’den aday olarak gösterilmişlerdi. Bu şekilde aday gösterilenler büyük bir yenilgiye uğramış ve bir general hariç hiçbirisi seçilememişlerdir. Aralarında İzmir, Ankara, İstanbul, Adana sıkıyönetim komutanlıklarında, sıkıyönetim komutanlığı veya yardımcılığı gibi önemli ödevler almış olan dokuz emekli generalden yalnız biri seçilebilmiş, geri kalanlar başarı gösterememişlerdir. Yargıtay eski başkanı, Anayasa Mahkemesi eski başkanı, İstanbul’da Kanlı Pazar gibi yığınsal terör hareketlerini tertipleyen, sıkıyönetim devrinde kanlı baskılara alet olan İstanbul Valisi, Polis Müdürü ve savcısı da AP listelerinde aday gösterilmişlerdi. Halk bunlara da oy vermemiştir.

14 Ekim seçimlerinde 7 sendikacı milletvekili seçilmiştir. Bunlardan 5’i CHP’li, 2’si de AP’lidir.

1969’da Parlamento seçimlerine katılma oranı % 64,3, 1973 seçimlerinde ise katılma oranı % 67,6’dır. Fakat genellikle işçilerin kalabalık, devrimci hareketin yoğun olduğu sıkıyönetim bölgelerinde katılma oranı yer yer % 80’e kadar yükselmiştir. İzmir, Adana gibi ve Ege’nin AP’nin kalesi sayılan birçok bölgelerinde CHP adayları AP’lileri yenilgiye uğratmış ve buralarda CHP, AP’nin hemen hemen iki misli oy almıştır.

Büyük burjuvazinin iktidarları halk iradesinin Parlamentoda yansımını engellemek için uzun zamandan beri gereken bütün tedbirleri aldılar.

Karmaşık ve kendi sınıfsal çıkarlarına yarayan bir seçim sistemi uygulamak, seçim kampanyasını sıkıyönetim ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri baskısı, demokratik hakların çiğnenmesi, yığınsal tutuklamalar, yargılamalar büyük burjuvazi iktidarlarının yarattığı seçim kampanyası şartları arasındadır.

Daha 1969 seçimlerinden önce «ulusal artık» sistemi, seçim kanunundan çıkarıldı. Ve böylece Parlamentarizm şartlarında, burjuvazinin hegemonyasında, halk iradesinin nispeten daha geniş bir şekilde Parlamentoya yansımaları sağlıyan bir sistem Seçim Kanunu'ndan çıkarılmıştı. Fakat Ön Seçim Sistemi bırakılmıştı. Ön Seçim Sisteminin burjuva partilerinde, seçim pazarlarının açılmasına, parası olanın, yahut baskı araçlarını daha fazla kullananın listelere girdiği ve listelerde ön sıraları tuttuğu bilinmektedir. Ayrıca tercihi oy gibi anlaşılması zor olan bir sistemin uygulanması, seçmenin, son şeklini bulan aday listelerinde istediğini seçme imkânlarının zorluğu, halkının % 65'i okur-yazar olmayan, köy emekçilerinin ise % 80-90'a yakını okur-yazar olmayan bir ülkede, halkın iradesinin yansımaları engelleyen başka bir sebep olarak belirlemiştir. Bu karmaşık sistem birçok emekçinin sandık başına gitmemesine ve 700 bine yakın oyun geçerli sayılmamasına sebep olmuştur.

Genel seçimlerde halk iradesinin gereği gibi yansımaları engelleyen nedenler yalnız bunlar değildir. Bu konuda politik, sosyal, ekonomik sebepler de vardır.

Bunların başında büyük burjuvazinin, emperyalizmin halka karşı 29 aydan beri yürüttüğü sıkıyönetim terörü, sosyalist akımı ve basını yasaklamak, devrimci gençliği kanlı bir teröre tabi tutmak, işçi hareketini ezmeye kalkışmak, köy emekçilerine karşı da ağa, derebeyi, şeyhlik, seyitlik gibi Ortağ Çağ kalıntısı kurumları kullanmak geliyor. Resmi ağızların bile kabul ettiğine göre bugün Türkiye'de 742 köy özel mülkiyete aittir ve insanlarıyla birlikte alınıp satılmaktadır. Bu rakam daha geniş ve daha yaygın derebeylik kalıntısı ilişkilerinin kapsamını küçümsemek için ortaya atılmıştır. Durum daha karmaşık ve kötüdür. Bu şartları gözönünden uzak tutmamak gerek. Bundan başka hemen hemen bütün yığınları etkileyen propaganda ve yayın araçlarının, basının, radyo ve televizyonun, kitap, broşür, duvar ilânları, kürsü haline getirilen camiler gibi dinsel olan, olmayan propaganda araçları da büyük burjuvazi tarafından emekçi yığınları aldatmak, beyinleri yıkamak, halkın dini inançlarını sınıfsal çıkarlar için sömürmek, anti-komünizmi körüklemek ve bu yollardan emekçi halkın oylarını halk düşmanı bir iktidar kurmak maksadıyla çelmek için kullanılmıştır.

Sıkıyönetimle silâhlı kuvvetleri, açık-gizli polisi halka karşı süren büyük burjuvazi ve emperyalizm uzun zamandan beri bu seçimlere hazırlanmışlar. Türkiye İşçi Partisini kapattılar. Bütün sosyalist literatürü yasakladılar.

350 kadar bilimsel sosyalizme, ulusal bağımsızlığa ait yapıtı yasak listelerine aldılar, toplattılar ve yaktılar. Bu kitapları okuyanlara karşı bile ağır bir terör uyguladılar. Ayrıca sosyalist militan kadroyu ağır ve kanlı bir terörle ortadan kaldırmaya, dağıtmaya ve sindirmeye koyuldular. Büyük burjuvazinin iktidarları, emperyalizmin ajanları, 14 Ekim seçimlerinde çoğunluğu elden kaçırmamak için, işçi sınıfına, emekçi yığınlara, orta tabakalara, milli burjuvaziye karşı sınıfsal hegemonyasını sürdürebilmek için baskı ve terörle birlikte her türlü politik, ekonomik tedbiri aldı, anti-komünizmle sınıfsal ideolojisini halk yığınlarına aşılarmaya, halk yığınlarını sorunlarından uzaklaştırmaya kalkıştı ve sömürü düzeninin tamamlamayı bir parçası haline getirmeye çalıştı. Fakat büyük burjuvazinin sosyalist militan kadroya karşı bu ağır teröre rağmen, illegalite şartlarında, sosyalistler, işçi sınıfının ve emekçi yığınların ulusal ve sosyal kurtuluş savaşlarını örgütlemekten sınıf savaşında onlara ışık tutmaktan geri durmadılar.

Bundan ötürü denebilir ki, TIP kapatılmamış, 29 aylık sıkıyönetimin ağır silindiri Türkiye'de toplumun ve devrimci akımların üzerinden geçmemiş olsaydı, 14 Ekim genel seçimlerinin sonuçları başka olacak, belki de sosyalist parti hatırı sayılır bir milletvekili grubuyla Meclise girecek, hattâ bir sol koalisyona aday olabilecek duruma gelebilecekti.

İşçi sınıfından, geniş emekçi yığınlarından anti-emperyalist, demokratik yönde gelen baskının önemli bir kısmının sosyalist partiye doğru yönelmesi sosyolojik kanuniyetin doğal bir sonucu olarak beliriyor. Son genel seçimlerde emekçi yığınlarda, orta tabakalarda demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal, anti-faşist akımlara doğru yönelimin arttığı, bu yöntemleri benimseyen ve uygulayan gerici partilere karşı bir gelişmenin belirdiği açıktır. TIP kapatılmış olduğundan, halk yığınlarından gelen bu yönelim ve baskıyı CHP ve MSP gibi, demokratik ve anti-emperyalist sloganlarla seçime katılan burjuva ve küçük burjuva partileri emmiş ve şekillendirmişlerdir.

14 Ekim seçimleri ve seçim kampanyasının şartları ve sonuçları konusunda üzerinde durulması gereken başka noktalardan biri de, gerek seçim kampanyası sırasında gerekse seçimlerde anti-emperyalist, anti-feodal, anti-faşist, demokratik ve ulusal bir cephenin, yahut en azından bugünkü güçler arasında bir eylem birliğinin kurulamamasıdır. Böyle bir gelişme kaydedilebilseydi demokratik güçler güç ve çabalarını ayenkleştirerek, gerici partilere karşı birbirini desteklemek yoluna gitselerdi, gerici partileri daha da geriletmek, demokratik akımların daha büyük bir başarı sağlamaları mümkün olurdu.

Mehmet Ali Aybar gibi bir politikacıyla taraftarlarının, sosyalist yığını, seçmeni ve militanları, emperyalizme ve işbirlikçi burjuvazinin partilerine karşı değil de, «insanın insan tarafından, yurdun da yabancılar tarafından sömürülmesine karşıyız» gibi bir sloganla ortaya çıkan CHP'ye karşı

yöneltilmeleri böyle bir cephenin veya işbirliğinin kurulmasını daha baştan torpillemiş, gericiiler karşısında solun parçalanmasına sebep olmuş ve demokratik, anti-emperyalist sloganlarla seçimlere katılan parti ve adayların daha büyük bir başarı kazanmasını engellemiştir. Büyük burjuva basınının Mehmet Ali Aybar ve taraftarlarının seçim kampanyasına sayfelerini geniş olarak açmaları, onları politik alanda ileri sürmeleri 29 aylık sıkıyönetim terörü devrinde bu şahısların hiç rahatsız edilmemeleri, büyük burjuvazinin Mehmet Ali Aybar ve taraftarlarını baş düşmanı bırakıpta burjuvazinin liberal ve muayyen ölçüde de olsa anti-emperyalist koluna saldırma politikasını hoş gördüğüne delildir.

Anti-emperyalist ve demokratik akımlar arasında son parlamento seçimleri vesilesiyle bir işbirliğinin meydana gelmesi tarafsız ve tereddütler geçiren, fakat mevcut enflasyon, sömürü ve talan düzenine karşı olan yığınları harekete geçirmek ve onları demokratik akımlara çekmek bakımından çok olumlu bir etkisi olacaktı. Çünkü bütün cephe hareketlerinin, olumlu ve sürükleyici taraflarından biri de budur.

Hızını gittikçe artıran enflasyon, halk yığınlarını ezen başdöndürücü fiyat artışı, sıkıyönetim baskısı, kanlı faşist yöntemler, Anayasadan birçok demokratik hakların kaldırılması, sıra sıra çıkarılan faşist kanunlar, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, yani büyük burjuvazinin, ekonomik, politik, sınıfsal hegemonyasını kuvvetlendirmek için aldığı bütün tedbirler Parlamento seçimlerinde halk yığınlarını etkilemiştir. Büyük burjuvazinin ve emperyalizmin yarattığı halka karşı düzen, geniş emekçi yığınlarının bilinçlenmesinde çok önemli rol oynamıştır. Bir yandan halk yığınları, öte yandan işbirlikçi burjuvazi ile emperyalizm arasında mevcut çelişkilerin şekillenmesinde, derinleşmesinde, burjuvazinin liberal koluyla işbirlikçi kolu arasındaki çekişme ve çatışmaların artmasında, hattâ işbirlikçi burjuvazinin kendi içinde politik birimlere bölünmesi, parçalanması, işbirlikçi kapitalist düzenin yarattığı kaçınılmaz sonuçlardır. Bunların seçim planında çok önemli bir rol oynadıklarına da şüphe yoktur.

Bu düzenin yarattığı objektif şartların, halk yığınlarının bilincine işlenmesinde, sınıf savaşına emekçi yığınların daha yüksek bir bilinç düzeyine ulaşmasına yardım eden unsurlar arasında, gerek ülkedeki, gerekse ülke dışındaki sözlü, yazılı, devrimci propaganda araçlarının, özellikle TKP'nin örgütlediği yığınsal yazılı sözlü yayınların önemli bir rol oynadığına da şüphe yoktur.

Türkiye İşçi Partisinin 10 yıllık legal varlığı, bu 10 yıl içinde Marksist-Leninist literatürün legal olarak Türkçeye çevrilmesi, demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal ve sosyalist fikirlerin şehir ve köy emekçileri arasında daha hızla, derinlemesine ve geniş ölçüde yayılmasına yardım etmiştir.

Fakat 14 Ekim seçimlerinde alınan sonuçları etkileyen başlıca güç işçi

sınıfı olmuştur. Türkiye Komünist Partisi, Türkiye İşçi Partisi, devrimci sendikaları, sosyal demokrat sendikaları, bağımsız sendikaları, hattâ Türk-İş'e bağlı birçok ayık ve uyanık sendikacılarıyla işçi sınıfı olmuştur.

Birçok devrimci sendika, işçi sınıfını CHP'ye oy vermeye, yani AP, CGP, DP gibi halk düşmanı partilere oy vermemeye çağırmıştır. Türk-İş yöneticileri, Demirsoy-Tunç grubu, «partiler üstü» politikasıyla işçi sınıfını gerici partilerin yörüngesine çekmek taktiğini yürütmek istemişlerdir. Fakat seçim sonuçlarının da gösterdiği gibi, işçi sınıfının ezici çoğunluğu, Demirsoy-Tunç grubunun bu taktiğine yüz çevirmiş, devrimci sendikaların, TKP'nin seçim taktiğini ve şiarlarını benimsemiştir.

Öte yandan egemen çevreler de işçi sınıfına ve onun politik sendikal örgütlerine karşı yürüttükleri baskılarla, politika alanını, büyük burjuvazinin güçlerine daha geniş ölçüde açmak istemişlerdir. Fakat işçi sınıfının 29 aylık sıkıyönetim devrinde daha da artan ve zincirleme grevlerde beliren direnişi karşısında, emperyalizmin ve işbirlikçi burjuvazinin bu taktikleri büyük ölçüde başarısızlığa uğramıştır. İşçi sınıfının bu direnişi, demokratik, anti-emperyalist ve sosyalist fikirlerin, gittikçe artan bir ölçüde emekçi yığınlarına, hattâ köy emekçilerine doğru yayılmasına sebep olmuştur. Bilindiği gibi, köy emekçilerinin, demokratik bir toprak reformu, ağa ve derebeyi yumruğundan kurtulmak yönünde yer yer giriştikleri hareketler, devrimci sendikacıların, işçi militanların, komünistlerin, sosyalistlerin, gerçek Atatürkçülerin ortak çabaları sonucunda gelişmiştir. Bu hareketler, yurtsever, anti-emperyalist, anti-feodal fikirlerin, sosyalizmin büyük ilkelerinin köy emekçileri arasında önemli ölçüde yayılmasına yol açmıştır. 14 Ekim seçimlerinin topografyasına göz atıldığında Adana ve Ege bölgesinde, yani köylü hareketlerinin daha çok yoğunlaştığı bölgelerde AP adaylarının gerilediği, CHP adaylarınınsa şimdiye kadar görülmedik bir hamle yaptığı anlaşılır. Bu hamle şüphe yok ki, köy emekçileri arasında yapılan uzun ve sabırlı çalışmaların, köy emekçilerinin demokratik toprak reformu ve öteki demokratik hakları için yaptıkları uzun savaşların sağladığı birikimlerin bir sonucudur. İzmir'e bağlı Atalan ve Göllüce köylerinde, köy emekçilerinin ağa topraklarını kurtarmaları ve onu topluca işletmeleri, aynı şeyin aşağı yukarı Silivri Eşe Çiftliğinde tekrarlanması, Adana'da binlerce topraksız köylünün katıldığı «Topraksızlar Kurultayının» başarıyla yapılması, bu ve bunun gibi köylü hareketlerinin yarattığı gelenekler yaşamış, canlılığını sürdürmüş ve köy emekçilerini etkileyen, onları uyandıran, demokratik akımlara yönelten bir unsur olarak belirmiştir.

Anti-emperyalist, ileri demokratik düzen kurmak için illegal eylem gösteren TKP, 14 Ekim genel seçimlerin kampanyasına katıldı. 10 Temmuz 1973 tarihinde TKP MK'nin yayınladığı bildiride toplum yaşamında gelişmeler konusunda işçi sınıfının direnişi üzerinde ısrarla duruluyor. Bu direnişin, halk yığınlarının, orta tabakaların, milli burjuvazinin sol kanadının daha

açık, daha belirli anti-emperyalist, demokratik yönde gelişmesine yardım ettiği belirtiliyor. TKP MK'si, bütün emekçileri, halkı, AP, DP, CGP gibi gerici partilerin adaylarına oy vermemeye, emperyalizme karşı, demokratik haklardan yana olan adaylara oy vermeye çağırıyordu. TKP'nin seçim taktiği, emperyalizme bağlı burjuvazinin politik akımlarını, yani Demirel, Feyzioğlu, Bozbeyli ve Satır gruplarını yenilgiye uğratmak, onların halk düşmanı çehresini yığınlara göstermek, böylece onları izole etmek, solcu, demokratik akımların Parlamento'yu elde etmelerine, hiç olmazsa oraya kuvvetli ve etkili bir muhalefet olarak girmelerine yardım etmeye dayanıyordu. Mevcut şartlar içinde benimsenecek başka taktik de yoktu. Bundan ötürü, TKP MK'si halkı, yığınsal bir şekilde seçim kampanyasına katılmaya, gerici adayları seçim toplantılarında demaske etmeye, ve yine yığınsal bir şekilde seçim günü sandık başlarına gitmeye çağırırdı. 14 Ekim 1973 seçimlerine katılma oranının 1969 seçimlerine kıyasla daha yüksek olması, demokratik, anti-emperyalist sloganlarla çıkan adayların büyük başarılar kazanması, buna karşılık AP, CGP gibi partilerin gerilemesi, TKP'nin uyguladığı seçim taktik ve stratejisinin gerçekçi ve doğru bir tahlile dayandığını göstermiştir.

14 Ekim Parlamento seçimlerinin sonuçlarını, yalnız Parlamento aritmetiğinde elde edilen, olumlu, başarılı sonuçlarla ölçmemek gerek. Bu seçimlerde parlamento aritmetiğinin ilerisinde bir başarı kaydedilmiş, demokratik, anti-emperyalist ve sosyalist fikirlerinin daha geniş ölçüde halk yığınlarına yayılması sağlanmıştır. Seçimde elde edilen sonuçlar, kendi şartlarına göre örgütlü ve örgütler tarafından yürütülen bir savaşın sonucudur. Bundan ötürü bu seçimlerde elde edilen olumlu sonuçlar, halk yığınlarına örgütlenmenin, örgütlü savaş yürütmenin gereğini daha geniş ölçüde göstermiştir. Ayrıca son Parlamento seçimlerinin Aybar gibi sosyalizm adına hareket eden ama esasta burjuvazinin sol akımları, sosyalistleri parçalama taktiğini yürüten oportünistlerin demaske olması, başarısızlığa uğraması, etkilerinin azalması, devrimci sendikaların bütün anti-emperyalist, demokratik akımları eylem birliğine çekecek bir taktik uygulamaları şüphe yok ki, 14 Ekim seçimlerinden sonra da geniş halk yığınlarını, sosyalist militan kadroları etkilemeye devam eden unsurlar olarak kalacaklardır. Bundan ötürüdür ki, 14 Ekim seçimleri, halkçı, reformcu, demokratik, anti-emperyalist fikirlerin geniş halk yığınlarına yayılması ve onlar etrafında ortak bir eylemin kuvvetlenmesi bakımından yarına açılan bir kapı, uzun yılların sağladığı birikimin yeni bir basamağı, yeni bir aşaması niteliğini taşımaktadır.

Son seçimler, ayrıca, Türkiyede Parlamento'ya yolla demokratik, anti-emperyalist ve sosyalist bir kampanya yürütmek, demokratik hakları sürekli olarak genişletmek, Parlamento'yu gericiilerin elinde bir alet olmaktan kurtarmak için yeni yeni imkânlar açmıştır. Bu yeni imkânlar yeni şartların belirmesi, toplumda yeni yeni ilerici güçlerin kendilerini göstermesi, top-

lumdaki kuvvet dengesinin demokratik güçler yararına değişmesi, kuvvetlenmesi sonucunda elde edilmişlerdir.

14 Ekim seçimleri gerici güçlerin, işbirlikçi burjuvazinin saflarında be-lirmiş olan çatışma ve bölünmeleri ortaya çıkarmıştır. İşbirlikçi burjuvazinin değişik politik partileri, akımları sınıfsal çıkarlarını çatışmalarının üstünde tutarak, işçi sınıfına, orta tabakalara ve milli burjuvaziye karşı birleşerek gerici, işbirlikçi bir hükümet kurmaları mümkündür. Fakat yekpâre bir AP iktidarıyla değişik gruplara bölünmüş gericilerin değişik partilerle kuracak-ları bir koalisyon arasında fark vardır. Devrimciler, 14 Ekim sonrası aş-a-masındaki taktik ve stratejilerini geliştirirken bu farkı, bu unsuru hesaba katmadan olamazlar.

14 Ekim seçimleri sırasında Maocular, MDD'ciler, Troçkistler, anarşistler, her tipten her soydan anti-marksist, anti-leninist sapık akımlar, likidatör-ler, oportünistler yenilgiye uğramış, iflâsa yaklaşmışlardır. Bu sapık akım-ların seçim kampanyasındaki taktikleri halkı seçim kampanyasının dışına çekmek ve meydanı azılı gerici partilerin yöneticilerine, Demirel, Feyzioğlu, Bozbeyli ve Satır gruplarına bırakmak olmuştur. Anti-emperyalist, demok-ratik ve sosyalist akımlardan yana olan seçmen yığınlarını, seçim kampan-yasından ve sandıklardan uzak tutmak, seçimleri boykot etmek taktiği, em-peryalizmin ve işbirlikçi burjuvazinin ekmeğine yağ süren bu güçlere mey-danı boş bırakan bir taktiktir. MDD'ci, Maocu, Troçkist yöneticilerin em-peryalizmden ve işbirlikçi burjuvaziden yana bu taktikleri, bu yöneticilerin demagogisine kapılmış birçok iyi niyetli yurttaşın gözünü açmıştır. Sapık akım yöneticilerinin işçi sınıfına, emekçi halka ihanet sayılan bu seçim tak-tiğini gören iyi niyetli yurttaşlardan bir kısmı Mihri Belli ve grubuna yüz çevirmiş, Batı Almanya'da yayınlanan «Yurtsever» dergisinde, MDD'ci yö-neticilerin, Mihri Belli ve arkadaşlarının halkın ulusal ve sosyal bağımsız-lık davasına ihanet ettiğini bu sebepten Mihri Belli ve arkadaşlarından ayırdıklarını açıklamışlardır. Mihri Belli ve arkadaşlarının elinde olan Mü-nih Türk Öğrenciler Derneğinden önemli bir grup aynı nedenlerle ayrıl-mış, sosyalist örgütlere katılmışlar, TKP'nin seçim taktiğini doğru ve ye-rinde bulduklarını açıklamışlardır.

Son Parlamento seçimlerinde her zaman olduğu gibi din sorunu, daha doğrusu gerici politikacılar tarafından din sömürçülüğü sorunu da tekrar gün ışığına çıkmıştır. Son Parlamento seçimlerinde işbirlikçi politikacıların halkın dini hislerini sömürerek, emekçi yığınlarının oylarını çelmek, emek-çilerin oylarıyla, emekçilere düşman işbirlikçi iktidarlar kurmak yolunda uzun yıllardan beri burjuvazinin uyguladığı taktik de bir darbe yedi. San-dıktan çıkan sonuçlar, burjuvazinin bu taktiği alabildiğine, istediği gibi ve pervasızca uygulamak imkânlarının daraldığını, dine bağlı geniş emekçi yığınların dostu düşmanı seçmeye başladıkları, din sömürücü politikacıların ardından eskisi kadar gitmediklerini göstermiştir. Erbakan ve onun gibi

politikacılar bile, halkın dinsel inançlarını sömürmek konusunda taktik değiştirmek zorunda kalmışlardır. Erbakan ve adamları din sömürücülüğü yanında, anti-emperyalist, demokratik ve ileri sosyal isteklere de yer vermenin kaçınılmazlığını anlamışlardır. MSP'nin sınırlı da olsa elde ettiği başarının sırrı buradadır.

Dünya şartlarında sosyalist devletler topluluğu yararına meydana gelen değişiklik, yani dünyadaki kuvvet dengesinin sosyalist ülkeler yararına daha hızla değişmeye başlaması, Sovyetler Birliğinin ve öteki sosyalist ülkelerin barış, genel silâhsızlanma, soğuk harbe son verme politikalarının dünya ölçüsündeki başarısı da Türkiye'deki kamuoyunu olumlu yönde, ilerici, yurtsever, barışçı ve anti-emperyalist güçler yararına etkilemiştir. Sovyetler Birliğinin ve öteki sosyalist ülkelerin dünya politikasındaki devrimci, ilerici tutumu sonucunda emperyalizmin gerilemesi, çökme süreci daha da hızlanmış, emperyalizmin, özellikle Amerikan emperyalizminin ekonomik, politik, sosyal bunalımları daha da hızlanmış ve derinleşmiştir. Emperyalizmin çökme sürecinde saldırganlığını daha da arttırması, Amerikan emperyalizminin Orta Doğu'da İsrail militaristlerini Arap halklarına karşı saldırıya teşvik etmesi ve bu teşvik sonucunda İsrail militaristlerinin 6 Ekim günü Mısır ve Suriye'ye saldırarak kanlı bir harbe sebep olmaları, Viyetnam, Kamboç ve Laos halklarının Amerikan emperyalistlerine karşı kazandıkları tarihsel zafer, Şili'de halkın seçtiği demokratik ve sosyalizme açılan bir iktidarın Amerikan emperyalistlerinin tertipedikleri komplolar sonucunda, ona bağlı militarist bir klik tarafından devrilmesi ve bu ülkede kanlı faşist bir terörün yerleşmesi, Amerikan emperyalizmini ve genellikle emperyalizmin Türkiye'de kamuoyu önünde daha geniş demaske olmasını ve ona bağlı işbirlikçi politik güçlerin de halkın gözünden düşmelerini sağlamıştır. Buna karşılık sosyalist ülkelerin Arap halklarının ulusal kurtuluş savaşını var güçleriyle, politik, ekonomik, teknik ve askeri yönlerden desteklemesi, sosyalizmin moralman daha da yükselmesi ve sosyalist fikirlerin halk yığınları arasında daha geniş ölçüde yayılması, bunların sempatiyle karşılanması gibi sonuçlar doğurmuştur.

Büyük burjuvazi sosyalist militan kadroyu yok ederek işçi sınıfını, emekçi yığınları politik, sosyal, ekonomik savaşta başsız bırakmak hedefine tam olarak ulaşamamıştır. Kanlı teröre rağmen bu kadrolar köy ve şehir emekçilerini, halk yığınlarını aydınlatmak, çok zor illegalite şartlarında onları sömürü düzenine sevk etmek gibi bir ödevi başarabilmişlerdir. Bu militan kadronun sürekli, devrimci çalışmaları, sınıf savaşının gelişmesi sayesinde yeni yeni kadrolar yetişmiş, sınıf savaşına işçi sınıfının içinde ve yanında müttefik olarak yeni yeni elemenlar katılmış ve bütün bunlar Türkiye'deki sınıf savaşında emekçilerin, işçi sınıfının, gençlik ve aydınların sınıf bilincinde yeni ve daha ileri bir aşamaya ulaşmalarına yardımcı olmuşlardır.

Yabancı ülkelere bulunan bir milyonu aşkın işçi ve öğrenci 14 Ekim

seçimlerine katılamamışlardır. Sıkıyönetim iktidarları yabancı ölkelerde bulunan ve daha yüksek sınıfsal bir bilince ulaşma süreci içinde olan bir emekçi yığını seçimlerin dışında tutmakta sınıfsal çıkar görmüştür. Alınan dolaylı dolaysız tedbirler, yabancı ölkelerde bulunan işçi ve gençlerin pratik olarak seçimlere katılmaması gibi bir durum doğurmuştur. Fakat bunlar sınırlı da olsa memlekette bulunan yakınlarını etkilemek, onları demokratik akımlara yöneltmek imkânlarını bulabilmişlerdir. Ayrıca 18–21 yaş arasında olan ve sayısı 2,5 milyon civarında olduğu tahmin edilen bir gençlik yığını da seçimlerin dışına bırakılmıştır. Çalışan, üreten, yani milli ekonomiye katkısı bulunan, devrimci savaşta kendilerine öz bir yeri olan bu gençlik yığınının seçimlere katılması ile 14 Ekim seçimlerinin sonuçları çok daha başka, çok daha demokratik ve anti-emperyalist yönde olabilirdi.

Demek oluyor ki, milli irade, halk yığınlarının eğilimi daha geniş ölçüde sola ve demokratik haklardan yanadır. Ve gerici partilerin Parlamentoda elde ettikleri milletvekili sayısı milli iradeyi boğmak üzere uyguladıkları değişik baskı ve entrikalar sonucunda elde edilmiştir.

14 Ekim seçimlerinden sonra ne olacak? Nasıl bir iktidar kurulacak? Kurulacak olan iktidar enflasyona, yıkıma, derin depremler şeklinde beliren bunalımlara, emperyalizmin ve büyük tekelci burjuvazinin hegemonyasına engel olabilecek mi?

Emperyalizmin, büyük iş çevrelerinin, militarist kligin 14 Ekim seçimlerinden sonra iki taktiği ufukta beliriyor. Bunlardan birincisi bir gerici koalisyonuyla iktidarı elden bırakmamak, faşist kanunlara, orduya, polise, teröre, Güvenlik Mahkemelerine dayanarak mevcut düzeni sürdürmek, İkinci taktikse CHP, MSP koalisyonunu işbaşına getirmek ve yıllardan beri sebep oldukları ekonomik yıkımın, politik bunalımların bütün ağırlığını, reformcu sloganlarla başarı göstermiş olan bu partilerin sırtına yıkmak, toplumda tuttukları kumanda mevkileri sayesinde sürekli olarak sabotajlar ve engellemelerle, hem demokratik, anti-emperyalist fikir ve politikayı, hem de bunların iktidarını yıpratmak, kemirmek, halkın gözünden düşürmek ve sonradan da alaşağı etmek. AP'ye, CGP'ye, DP'ye bağlı gerici basın seçimlerden hemen sonra üretimin geniş ölçüde durdurulacağı, ekonomik bunalımların sürdürüleceği, «gençlerin» adam kaçırmak, banka soy-mak gibi silâhlı, bombalı hareketlere teşvik edileceği, işçilerin grevlerle zorlanacağı yönünde yayınlar bu gerici basında yer almaya başladı.

Emperyalistler ve işbirlikçi burjuvazi bu taktiği Şili'de uyguladı.

14 Ekim seçimleri sonucunda başarı kazanan ve demokratik haklardan yana olan partiler büyük burjuvazinin ve emperyalizmin bu taktiğini boşa çıkarmak, iktidarda kalmak ve demokratik bir programı uygulamak imkân-larına sahiptirler. Ama bunun için, başta gelen şart, kesin bir anti-emper-

yalist ve anti-feodal, demokratik, halkçı ve ulusal bir programı içtenlikle uygulamak, ordu ve devlet organlarını azılı gericilerden, emperyalizmin ajanlarından temizlemek ve bu organları yurtseverlerin yönetimine vermektir. Yığınların yaşam seviyesini yükseltecek, onların demokratik haklarını sürekli olarak genişletecek, yığınlara demokratik haklarını savunma olanaklarını sağlayacak, emperyalizme müttefik olan sınıf ve zümrelerin varlığını ortadan kaldıracak, ulusal, demokratik bir programı bütün ulusal güçlerin ve bu arada işçi sınıfının katılımıyla uygulamaktır.

Türkiyede 14 Ekim seçimlerinden sonra politik plânda yeni bir aşamaya ulaşılmıştır. Bu aşamadaki şartların önemli bir kısmı 12 Mart 1971 öncesine pek benzemediği gibi, 14 Ekim öncesine de pek benzememektedir. Dediğimiz gibi, 14 Ekim seçimleri, toplumdaki ilerici, demokratik ulusal birikimleri gün ışığına, su yüzüne çıkarmış ve bu birikimler sayesinde geniş bir emekçi yığınının ileriye doğru bir hamle yaptığını göstermiştir.

Bu şartlar altında TKP ve genellikle öteki devrimciler ne yapacaklar? 14 Ekim sonrası aşamada ne gibi bir taktik ve strateji uygulamaları doğru olacaktır? TKP'nin yeni programında, içine girdiğimiz bu yeni aşamada komünistlerin ve genellikle devrimcilerin ne gibi bir taktik ve strateji uygulayacaklarına dair açık seçik bilgi vardır. Bu aşamada her şeyden evvel söz konusu olan büyük tekellerin, büyük toprak beylerinin, emperyalizmin Türkiyedeki hegemonyasını kırmak, işçi sınıfının da katıldığı bütün ulusal güçlerden kurulacak bir iktidarla ileri demokratik bir düzene geçmektir. Bu hedefe ulaşabilmek için bütün ulusal güçlerin bir eylem birliğine girişmesi, sosyalist akımın güçlenmesi şarttır. Bu aşamada işçi sınıfının iktidarı ele alması şart değildir, fakat iktidara katılması şarttır.

Şüphe yok ki, 14 Ekim seçimlerinden sonra bu gibi koşullar yaratılmış değildir. Fakat bu aşamaya ulaşmak için bazı kapılar ve yollar açılmıştır.

CHP gibi partilerin sosyalizmle bir ilişkileri olmadığı gibi, bu gibi partilerin meydana getireceği iktidarın da sosyalizmle ilişkisi olmayacaktır. Bunlar burjuvazinin Türkiye şartlarında liberal sayılacak kolunun siyasi güçleridir.

Burjuvazi, liberal de olsa sömürgeci bir sınıftır. Ama bu sınıf emperyalizmin baskısı altında olduğu gibi, büyük toprak beyliğini de ekonomik ve politik gelişmesine engel saymaktadır. Bundan ötürü anti-feodal, kışmen de anti-emperyalisttir. Fakat, sömürgeci sınıf olduğundan aynı zamanda işçi sınıfına ve emekçi yığınlara da karşıdır. Burjuvaziyi nitelerken onun bu iki yönlü tarafını gözden kaçırmamak gerekmektedir. Bundan ötürüdür ki, liberal burjuvazinin politik akımlarını yönetenler içlerinde burjuvazinin döneklilikten tutun da, oportünizme kadar bütün mikroplarını ve hastalıklarını taşımaktadırlar. Meselâ seçim kampanyasına «insanın insanı, yabancılardan da yurdu sömürmesine karşıyız» gibi devrimci sloganlarla katı-

lan CHP Genel Başkanı Ecevit seçimlerde kaydettiği başarıdan sonra 28 Ekim günü Batı Almanya televizyonu muhabirine verdiği demeçte, Türkiye'nin Ortak Pazarla işbirliğini daha da genişletmesine taraftar olduğunu, NATO'yla bağların olduğu gibi devam ettirileceğini, yalnız Amerika'nın İncirlik üssünden hükümet olarak bazı tedbirlerin alınmasını gerekli gördüğünü söyledi.

Ecevit bu demeciyle Ortak Pazar ve Amerikan emperyalizmiyle, NATO'cularla ilişkileri daha sıklaştıracağını belirtmesi, seçim kampanyasında ileri sürdüğü anti-emperyalist sloganlarla taban tabana zıttır. Ayrıca CHP yöneticilerinin, TIP'in kapatılmasıyla işçi hareketinde meydana gelen «boşluğu» doldurmak, TIP'ten kalma mirasa sahip çıkmak ve işçi hareketini, genellikle işçi sınıfını yedeklerine almak istediklerine ve isteyeceklerine de şüphe yoktur.

14 Ekim seçimlerinin sonuçlandığı, Millet Meclisinin ilk toplantısını yaptığı günlerde, Millet Meclisinin binasında, millet vekillerinin toplandığı salonun hemen yanında NATO ülkeleri Assamblesi toplandı. Ankara, hemen dünya ölçüsünde soğuk harbin merkezlerinden biri haline geldi. Hükümetten çekilmiş olan eski başbakan Talu, Türkiye Cumhuriyeti adına NATO'ya, harpçılığa, saldırganlığa, harp kışkırtıcılığına methiye okudu. NATO genel sekreteri Luns Sovyetler Birliği'ne karşı kılıç şakırdattı. Soğuk harbin en yüksek noktasına vardı. günlerde kullanılan terimlerle, soğuk harbin en zehirli silâhlarıyla Sovyetler Birliği'ne saldırdı. Bu demektir ki, emperyalizm Türkiye'de hâlâ egemendir. İktidarı, yani en büyük politik üssünü istediği yönde kullanabilmektedir. İşbirlikçi burjuvazinin, toprak beylerinin 101 tane üssüyle, banka ve tekelleriyle başta gelen destekleyicisi ve dayanağıdır.

Öte yandan Türkiye'deki kuvvetler dengesi içinde, 29 aylık bir sıkıyönetimden, terörden ve ateşten başarıyla, hatta zaferle çıkmış bir işçi sınıfı vardır. Bu ağır, kanlı savaş günleri işçi sınıfının sınıfsal bilincini bir hayli yükseltti, bilirdi, komünist, sosyalist akımlar işçi sınıfından gelme yeni kadrolarla güçlendi. TKP'nin ve komünistlerin bu gerçeği gözönünde tutarak, yığınlara, işçi sınıfına, fabrikalara, işletmelere örgütlü savaş yürütmek üzere inmeleri, küçük burjuva reformizmine karşı işçi sınıfının ideolojik savaşını durmadan yürütmeleri, işçi sınıfını ve emekçileri yeni savaş hedeflerine, yeni savaş mevsimlerine yöneltmeleri gerekiyor. Bunun için 14 Ekim seçimlerinden sonra daha elverişli şartlar yaratılmıştır.

Liberal burjuvazinin bu aradaki CHP'nin işçi hareketini yedeğine almasını engellemek için, işçi sınıfını sınıf savaşı içinde yetiştirmek, terbiye etmek, onun ideolojisinin, Marksizm-Leninizmin saflarında yerleşmesine kuvvet vermek, milli burjuvazinin bütün ilerici, reformcu akımlarını desteklemeye engel bir tutum değildir. Burjuvazinin bütün ileri adımları, halkçı reformları TKP tarafından desteklenmiştir. Bundan sonra da desteklene-

cektir. Milli burjuvazinin, orta tabakaların politik güçleriyle, anti-emperyalist, anti-feodal bir platform üzerinde ittifaklar kurmak imkânları da TKP tarafından her zaman aranmıştır, bundan sonra da aranacaktır. Fakat bütün bu eylemlere paralel olarak TKP, işçi sınıfının köy emekçileriyle ittifakını güçlendirmek ve bunu politik bir etken haline getirmek yollarını arayacaktır. Bu yapıldığı oranda ulusal, demokratik bir cephe yaratmak ve TKP'nin legale çıkma olanakları artacaktır.

14 Ekim seçimlerinden sonra yaratılmış olan şartlar gözönünde tutularak, başarılacak işlerden biri de sıkıyönetim devrinde dağılmış, sinmiş ve izole duruma düşmüş olan bütün devrimci kadroları toparlamak ve dürüst sosyalist militanlar tarafından legal bir sosyalist veya İşçi Partisinin kurulmasına önayak olmaktır.

14 Ekim seçimleriyle işbirlikçi burjuvazi ağır bir darbe yemiştir. Fakat onun elinde işçi sınıfına ve devrimci güçlere karşı kullanılabilecek daha birçok sılâh vardır. Sıkıyönetim devrinde, büyük burjuvazi fırsattan istifade ederek politik hegemonyasını faşist kanunlarla, sivil sıkıyönetim anlamına gelen Güvenlik Mahkemeleriyle donatmış ve Anayasadaki birçok demokratik hükümleri kaldırmıştır. Bundan ötürü 14 Ekim seçimlerinden sonra açılan devrede işçi sınıfıyla büyük burjuvazi arasında daha sert, daha amansız bir sınıf savaşının yürütüleceğini gözönünde tutmak, iktidara gelse bile milli burjuvazinin döneklilik ve kaypaklığını hiçbir zaman unutmamak, sınıf savaşında taktik ve stratejiyi ona göre ayarlamak gerekiyor.

TKP'nin, komünistlerin, sosyalistlerin ve öteki bütün devrimcilerin üzerinde durmaları gereken sorunlardan biri de 14 Ekim seçimlerinden çıkmış olan Parlamentonun ne kadar yaşayacağı, ömrünün uzun olup olmayaacağıdır. Kapitalist ülkelerde, burjuvazinin Parlamentoyu sınıfsal çıkarlarına hizmet ettiği ana kadar tuttuğu, Parlamentonun sınıfsal çıkarlarını engellediği anda onu tepelediği bilinen bir gerçektir. Türkiyede ise Parlametoyu kapatmamak, onu dekor haline getirmek ve bu dekorun ardında faşist yöntemler uygulamak gelenek haline gelmiştir. 50 yıllık Cumhuriyetin 27 yılı sıkıyönetim altında geçtiği ve bu uzun sıkıyönetimlerin hep Parlametoyu yoluyla kabullenip uygulandığı da bir gerçektir. Yeni kuşaklar bu tip uygulamanın sonuncusunu 26 Ekim 1971'de başlayan ve 26 Eylül 1973'te biten 29 aylık sıkıyönetim devrinde gördüler. TKP'nin ve öteki bütün devrimcilerin önünde duran ödevlerden biri de Parlamenter yoldan halkın demokratik yönde elde ettiği bütün kazanımları savunmak, onlara sahip çıkmak ve çiğnetmemektir. Bu bakımdan TKP ve öteki devrimcilerin 14 Ekim seçimleriyle elde edilen kazanımları savunmak için, bir yandan işçi sınıfı içinde hızla örgütlenmeleri, bir yandan da bütün anti-emperyalist, anti-feodal, anti-faşist ulusal güçler arasında ittifakların, eylem birliğinin kurulmasına yardımcı olmaları kaçınılmazdır.

Son genel seçimlerde AP, CGP ve DP gibi partiler anti-komünizmi seçim

taktiklerinin temellerinden biri haline getirdiler. Bu alanda sürekli bir propaganda kampanyası yürüttüler. Bu parti yöneticilerinin 14 Ekim seçimlerinde gerilemeleri, yenilgiye uğramaları, aynı zamanda anti-komünizm kampanyasının gerilemesi, yenilmesi anlamına geliyor. Fakat bu demek değildir ki, Türkiye'de anti-komünizm tam bir yenilgiye uğramıştır. Emperyalizmin, işbirlikçi burjuvazinin, halkın demokratik haklarını tepelemek için kullandığı anti-komünizm silâhı hâlâ karanlıkta kalmış, hurafe, kör inançlara bağlı yığınları, beyinleri yıkanmış önemli bir aydın yığınının etkiliyor. Fakat 14 Ekim seçimlerinde anti-komünizmin de onu yürütenlerle beraber yenilgiye uğradığı, önemli bir emekçi yığınının, emperyalizmin, işbirlikçi burjuvazinin kurduğu anti-komünizm tuzağına düşmediği, oyunu sosyal, ekonomik ve politik haklarını elde etmek yönünde kullandığı da görüldü.

Anti-komünizmle din sömürücülüğü yapışık kardeşlerdir. Birbirinden hemen hemen ayrılmazlar. Bundan ötürü anti-komünizm derken TKP'nin ve öteki devrimcilerin yığınlara dönük ve din politikasının varlığı kaçınılmaz oluyor. Lenin «İşçi Partisinin Dine Karşı Tutumu» adlı makalesinde ve onu izliyen daha başka yazılarında, komünistlerin dine karşı tutumunu açıkça belirtmiştir. Lenin, komünistlerin materyalist olduklarını ve dinle bir ilgileri bulunmadıklarını, dinin Marks'ın da belirttiği gibi burjuvazinin halk yığınlarını uyutmak için afyon olarak kullandığını belirtiyor. Fakat emekçi yığınlarının önemli bir kısmının allaha inandıklarını da yazıyor. Lenin'e göre karanlıkta kalmış, kör inançlara saplanmış emekçileri sınıf savaşı içinde eğitmek, aydınlatmak gerek. Sert tedbirlerle, çıkışlarla emekçileri dini inançlarından alıkoymaya imkân yoktur. Bu bakımdan komünistlerin din konusunda materyalist görüşlerini emekçi yığınlarına dayatmak, bu inançları tepeden inme ve çiğ bir şekilde zorlamak durumuna düştükleri takdirde yığınlardan izole olmak, sınıf savaşında işçi sınıfının devrimci savaşına öncülük yapmak niteliğinden yoksun kalmak gibi bir duruma düşmeleri gibi bir tehlike baş gösterir, bu da, burjuvazinin yararına olur, ona işçi sınıfını daha rahatça sömürmek imkânlarını yaratır.

14 Ekim Parlamento seçimlerinin sonuçları

Partiler	Milletvekili sayısı		Oy sayısı (1973)	Oran % (1973)	Sandalye oranı %	C. Senato- sunda durum	
	1969	1973				1969	1973
CHP	94	186	3.570.600	33,3	41,3	19	41
AP	226	149	3.197.900	29,8	33,1	87	80
MSP	3	48	1.165.700	11,8	11,6	—	3
DP	43	45	1.275.500	11,8	10,0	8	6
CGP	43	13	564.300	5,3	2,8	20	10
MHP	1	3	362.200	3,4	0,6	—	—
TBP	2	1	121.800	1,0	0,2	—	—
MP	2	—	62.300	0,6	0,0	—	—
Bağıms.	15	5	303.200	3,0	1,6	13	10
Boş	21	—	—	—	—	3	—
Kont. s.						15	15
Tabii						20	20
Toplam	450	450	11.223.500	100,0	100,0	185	185

"Yeni çağ" dan okuyucularına

Sayın okuyucular,

Bu yılın Eylül ayında 15 yaşını dolduran «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisinin Türkçe baskısı olan «Yeni Çağ» gelecek yılın Ocak ayında 10. yıldönümünü kutlayacak.

Geçen zaman zarfında okuyuculara danışmak, onların isteklerini gözönünde bulundurmak derginin geleneği haline gelmiştir. Biz her zamar okuyucularımızdan dergi hakkında fikirlerini bildirmelerini rica ettik ve ediyoruz. Aldığımız mektuplardaki tavsiyeler, dilek ve istekler, eleştiriler çalışmamız programlarımızı hazırlarken bizlere büyük yardımda bulunuyor.

Sizlere tekrar başvurarak, aşağıdaki soruları cevaplandırmanızı ve 1974 yılı için görüşlerinizi bildirmenizi rica ediyoruz.

1. DERGIYİ NE ZAMANDAN BERİ OKUYORSUNUZ?

.

2. DERGİDEKİ YAZILARIN TÜMÜNÜ MÜ, YOKSA BİR KISMINI MI OKUYORSUNUZ?

.

3. DERGININ HANGİ BÖLÜMLERİ (TEORİ, POLİTİKA, PARTİ, BASIN, OKUYUCULARLA BAŞBAŞA, ÖZEL SAYFALAR) DAHA İLGİNÇTİR?

.

4. SON İKİ YILDA YAYIMLANAN YAZILARDAN HANGİLERİ SİZDE DERİN BİR İZ BIRAKTI VE NİÇİN?

.

5. HANGİ YAZILARI BEĞENMEDİNİZ VE NİÇİN?

.
.
.

6. DERGİDE HANGİ KONULARDA YAZILAR OKUMAK İSTİYORSUNUZ?

.
.
.

7. DERGİNİN SAYFALARINDA KİMLERİN YAZILARINI OKUMAK İSTİYORSUNUZ?

.
.

8. SON OLARAK DERGİNİN HANGİ SAYISINI ALDINIZ VE NE ZAMAN?

.

9. YENİ YILDA DERGİMİZE NE GİBİ DİLEKLERDE BULUNUYORSUNUZ?

.
.

10. TAHSİLİNİZ VE MESLEĞİNİZ NEDİR? KAÇ YAŞINDASINIZ?

.

Okuyucularımızın bu sorularımıza cevaplarını bekliyor, mektuplarını aşağıdaki adrese göndermelerini rica ediyoruz.

Adresimiz: Yeni Çağ – Stredisko pro rozsirovani tisku,
Praha 6, Thakurova 3, Chechoslovakia

«Yeni Çağ» dan Okuyuculara

Sayın Okuyucular,

Dergimize karşı istekler günden güne artıyor. Ve biz, bunları elimizden geldiği kadar karşılamaya çalışıyoruz. Okuyucularımızdan, adresleri açık ve doğru olarak yazmalarını, özellikle şehir ve mahalle numaralarını titizlikle belirtmelerini rica ederiz. Çünkü bu numaralarda, genellikle adreste küçük bir hata, derginin elinize geçmesini engellemektedir. Sonra, adres değiştirince, yeni adresinizi bize derhal bildirmeniz gerekir.

Dergiyi arkadaşlarınız arasında da tanıtmak ve okutmakla ulusal ve sosyal kurtuluş davamızın saflarına yeni savaşçılar kazandırmış olursunuz.

Dergiye henüz abone olmıyanlar, arzu ettikleri takdirde, adresimize bir mektup yazarak isteklerini bildirebilirler.

Bundan başka, aşağıdaki kitapları edinmek isteyenler de bu dileklerini bir mektupla adresimize yazabilirler.

1. DAVA VE MÜDAFAA (1951 tevkiflerinde Türkiye Komünist Partisi yönetiminin başında bulunan *Zeki Başıtar*'ın Askeri Mahkeme önünde yaptığı müdafaa),

2. SOVYETLER BİRLİĞİ KOMÜNİST PARTİSİNİN PROGRAMI,

3. NAZIM HİKMET, BÜTÜN ESERLERİ (Şimdiye kadar 8 cilt çıkmıştır),

4. BİLİMSEL KOMÜNİZM,

5. LENİN (Biyografisi),

6. *S. Üstüngel*'in Sovyetler Birliği'ni anlatan «GÜNEŞLİ DÜNYA» adlı eseri,

7. *Ahmet Saydan*'ın, Alman ulusunun sosyalist devletini bütün yönleriyle tanıtan «ALMAN DEMOKRATİK CUMHURİYETİ» adlı eseri,

8. BÜYÜK OKTOBR 50 YAŞINDA.

Adresimiz:

Yeni Çağ – Stredisko pro rozšírování tisku,
Praha 6, Thakurova 3, Czechoslovakia

«YENİ ÇAĞ» I

OKU

VE

OKUT!

İÇİNDEKİLER

Sayfa

E. Honeker:

Emperyalizme karşı ortak savaşta komünistlerin sorumluluğu 771

A. Levkovski, H. Safari:

Asya ve Afrika ülkelerinde devlet sektörünün sosyal yapısı 780

Y. Prajski:

Sendika hareketinin yeni ve eski yanı 789

K. Zarodov:

Büyük Oktobr ve tekcephe sorunu 797

D. Atsel:

Yeni insanın eğitimi 812

xx: Çin'in dış politika yolu 824

xx: Komünist ve işçi partileri hakkında kısa bilgiler 829

ÖZEL SAYFALAR

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesinin bildirgesi 833

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesinin açıklaması

A. Saydan: 835

14 Ekim seçimleri, sonuçları, yarattığı yeni sorunlar, Türkiye sınıf savaşında yeni aşama 837

